

Արքայազն

Գրք

ԳՐԱԳԱՐԱՆ ԹԱՏՐԵՐԳԱԿԱՆ

Գ

Ա. — ՍԱՆԳՈՒԻՍ ՀԱՄԲԵՐԱՏԱՐ

Ե Ի

Բ. — ՆԵԿՏԱՌԻՆԷ ԱՐԳԱՐԱՍԷՐ

ՎԵՆԵՏԻԿ

ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

1909

891.99

S-66

891.99

S-66

73 APR 2011

ԳՐԱԴԱՐԱՆ ԹԱՏՐԵՐԳԱԿԱՆ

Ա. — ՍԱՆԿՈՒԻՏ ՀԱՄԲԵՐԱՏԱՐ

Ե Ի

Բ. — ՆԵԿՏԱՌԻՆԷ ԱՐԴԱՐԱՍԷՐ

ՎԵՆԵՏԻԿ

Ս Ո Ւ Ր Ր Գ Ա Ջ Ա Ր

1 9 0 9

23 JUL 2013

58.841

Ա.

ՍԱՆԳՈՒԻՏ ՀԱՄԲԵՐԱՏԱՐ

ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՈՒ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

ՀԵՏԵՈՂՈՒԹԵԱՐ ԳՐԵՑ

Հ. Ա. Վ. ՏԻՐՈՅԵԱՆ

Նուէր յարգաւեր սիրոյ
առ Առաք. Քոյր Սանդուխտ Տիրոյեան
ի կարգէ կուս. Ան. Յղութեան
ի ՀԱՐԱԶԱՏԻՆ

ԱՆՁԻՆՔ

- Իշխանունի Լուսինեան.
- Տիկին Գոհար.
- Նազենիկ, Գոհարի մեծ դուստրը.
- Վարդենիկ, Գոհարի փոքրիկ դուստրը.
- Սանդուխտ, Գոհարի խորթ աղջիկը.
- Լուսիկ, Աղանիկ, Շուշանիկ, դասընկերք
Վարդենիկի.
- Կատարինէ, սպասուհի.

Տեսարանը կը ներկայացընէ Տիկ. Գոհարի տունը՝
Կարնոյ մէջ:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

Կոկիկ կահաւորուած սենեակ մը՝ երեք դուռերով

ՏԵՍԻԼ Ա.

Սանդուխտ և Վարդենիկ՝ ձեռքը ժայպաշէն մը
բռնած:

Վարդենիկ. — Կ'աղաչեմ, սիրելի Սանդուխտ,
չէ մի՛ ըսեր, այս հաճոյքն ըրէ ինձի:

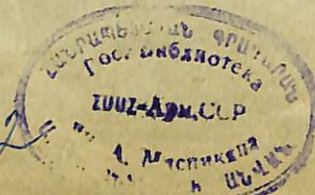
Սանդուխտ. — Նախ մայրիկէդ հրաման ըն-
դունէ, և յետոյ...

Վարդենիկ. — Չէ, չէ. կ'ուզեմ մայրիկիս ան-
ակնկալ մ'ընել. երբ այս գեղեցիկ վարդա-
գոյն ժայպաշէնը գլխուս յարմարցընես և մա-
զերս ալ արձակես՝ աւելի գեղեցիկ պիտի ըլ-
լամ, և մայրիկս ալ պիտի ուրախանայ:

Սանդուխտ. — Շիտակն ըսելով՝ օրիորդիկի մը
գեղեցկութիւնը կ'աւելցընեն հնազանդութիւնն
ու համեստութիւնն և չափաւորութիւնը:

Վարդենիկ. — Քոյր իմ, զուրցածներդ շատ
լաւ են, բայց ժայպաշէնն անոնց արգելք մը
չէ... Ըսէ՛, կը ճանչնա՞ս դուն Լուսիկը, Սե-
ւեան բժշկապետին աղջիկը:

Սանդուխտ. — Ի՞նչպէս կ'ուզես որ ճանչցած
ըլլամ:

693-92

ՏՅՍԻԼ Բ.

Գոհար և Վարդենիկ

Գոհար. — Վարդենիկ...

Վարդենիկ. — Ո՛հ, բարե՛ լոյս, մայրիկ. (կը ծռի յարգութեամբ):

Գոհար. — Աստուծոյ բարին, զաւակս... Ի՞նչ է այդ ժապաւէնը. ո՞վ սանտրեց մագերդ այդ կերպով:

Վարդենիկ. — Նայէ՛ ըսեմ, մայրիկ... Բայց խնդրեմ մի՛ բարկանար:

Գոհար. — Սանդուխը սանտրեց՝ այնպէս չէ՛: Վարդենիկ. — Նախ պատճառն ըսեմ:

Գոհար. — Այն օրհնած աղջիկն ալ մոլութիւն մ'ունի ամէն բան իր ուզածին պէս ընելու:

Վարդենիկ. — Բայց խնդրեմ նախ պատճառը լսէ՛, մայրիկ:

Գոհար. — Զուրցէ՛:

Վարդենիկ. — Սանդուխը յանցանք չունի:

Գոհար. — Դուռն միշտ զինքը պաշտպանել կը ջանաս:

Վարդենիկ. — Իրաւունքով կը պաշտպանեմ. խեղճը չէր ուզեր. ես ինքս շատ աղաչ-պաղատ եղայ իրեն՝ որ այս ժապաւէնը գլխուս յարմարցնէ:

Գոհար. — Ինչո՞ւ համար:

Վարդենիկ. — Որովհետեւ երէկ դպրոցին մէջ այս կերպով զարդարուած եկաւ Սեւեան բըժըխագետին աղջիկը:

Գոհար (ժամրոշեամբ). — Բժշկի մը աղջկան և քու մէջը՝ մե՞ծ տարբերութիւն կայ. քու

հայրը սերընդեամբ ազնուական մ'է, և մերձաւոր ազգական է Լուսինեան իշխաններուն: Վարդենիկ. — Գիտեմ, շատ անգամներ կրկնած ես ինձի այդ բանը:

Գոհար. — Բայց առանց օգուտ մը տեսնելու, կարծեմ: Դուռն պէտք չէ հետեւիս այնպիսի մէկու մը՝ որ աստիճանով քեզմէ շատ վար է, հասկըցար:

Վարդենիկ. — Կը հասկընամ... Բայց վարժուհիներ կ'ըսէ որ անոր նմանինք, որովհետեւ Լուսիկը շատ հլու ուսումնասէր և ջանասէր է...

Գոհար. — Այդ տեսակէտով ես ալ կ'ուզեմ որ հետեւիս. Բայց ապրելու և ուրիշին աչքին ելրեանալու կերպիւր մէջ՝ քու մօրը ձայնին պէտք է լսես: Ո՛ւր թողունք որ օրիորդիկ մը պէտք է համեստ ըլլայ, և այդ ժապաւէնը շատ համեստութեան զարգացար չի տար:

Վարդենիկ. — Նազենիկը այնչափ կը զարդարուի, և իրեն բան մը չես ըսեր:

Գոհար (մտնումով). — Նազենիկը մեծցեր է, և ինչ որ իրեն կը պատշաճի՝ քեզի չի պատշաճիր:

Վարդենիկ (ցուելով). — Ուրեմն պէտք է հանեմ:

Գոհար. — Այո, գնա՛ քու սովորական գլխարկը դնել տուր, և ըսէ օրիորդ Սանդուխին՝ որ ուրիշ անգամ առանց նախ ինձի հարցընելու՝ խելքին փշած նորութիւնները չընէ:

Վարդենիկ. — Ներէ՛, մայրիկ, սիրտս առաջ չ'երթար գուրցելու. ես եղայ պատճառը, ինձի նեղացէք քան թէ...

Գոհար. — Լա՛ւ, Լա՛ւ. շուտ ըրէ՛, գնա, ես պիտի մեկնիմ:

Վարդենիկ. — Հիմայ, հիմայ, շուտով կը լմընցընեմ. (վազելով դուրս կ'երի):

ՏԵՍԻԼ Գ.

Գոճար միայնակ

Գոճար. — Տե՛ս թէ՛ ի՞նչպէս սէր կապած է Սանդուխտին վրայ այս փոքրիկը... Իրաւ որ չեմ մեղադրեր ես զինքը ասոր համար. Սանդուխտը վրան այնքան խնամք կը տանի, զինքը կը հագուեցընէ, հանուեցընէ, կրօնական պարտուցը մէջ կը կրթէ... Բայց կ'ուզէի որ նոյնչափ սէր ունենար նաև իր հարազատ մեծ քրոջը վրայ... Դագենիկը վերջապէս իմ գաւազս է, իրաւ է որ քիչ մը ցրուած, անհոգ և քիչ մ'ալ նախանձոտ է, բայց...

ՏԵՍԻԼ Գ.

Գոճար և Կատարիկնէ

Կատարիկնէ. — Տիկին իշխանուհի:

Գոճար. — Ի՞նչ կ'ուզես:

Կատարիկնէ. — Հոս դուրսը երեք հատ սիրուն օրիորդիկներ եկած են:

Գոճար. — Ի՞նչ կ'ուզեն:

Կատարիկնէ (խնամադով). — Չեմ գիտեր:

Գոճար. — Ի՞նչ աստիճանի տղաք են:

Կատարիկնէ. — Ի՞նչ աստիճանի... Չեմ հասկընար ի՞նչ ըսել կ'ուզէք:

Գոճար (սրտնեղութեամբ). — Ի՞նչպէս հագուած են, ազնուականի՞ թէ գեղջուկի՞ պէս:

Կատարիկնէ. — Հարուստ քաղաքացիներու պէս, իշխանուհի:

Գոճար. — Լաւ, ըսէ որ ներս գան:

Կատարիկնէ. — Չորսն ալ միասին:

Գոճար. — Առաջ չըսի՞ր թէ երեք հատ են:

Կատարիկնէ. — Իրենց ընկերացող աղախինն ալ հետերնին է:

Գոճար. — Խելքդ կը կտրէ՞, մտածելու բան է որ դահլըճիս մէջ աղախին մը մտնէ:

Կատարիկնէ. — Ի՞նչ փաստ կ'ըլլայ... Ամէնաք ալ մարդկային մարմին ունինք...

Գոճար. — Տխմար. ամիս մ'է որ գրեզ ծառայութեանս մէջ առեր եմ, և ամէն օր պարտքերդ քեզի սովորեցնել կը ջանամ, բայց զուր տեղ:

Կատարիկնէ. — Համբերութիւն ունեցէք, Տիկին. Չեր Ազնուութիւնը զիս կը շփոթեցընէ, այնչափ բան ետեւէ ետև կ'ըսէք՝ որ խեղճ ըղեղս կը մոռնայ. (կը մեկնի):

Գոճար (միայնակ). — Ե՞՞՞ զինքը կը շփոթեցընեմ. ասկէց աւելի ապուշ խօսք կրնար ըսել. թող երթայ շնորհակալ ըլլայ՝ որ հաւատարիմ աղախին մ'է, համեստ, տիրասէր... ապա թէ ոչ...

ՏԵՍԻԼ Ե.

Լուսիկ, Շուշանիկ, Աղաւնիկ՝ գեղեցիկ սապատ մը քիչը գարկած. առեկրն ալ գլուխնիկ գարդարեր ևև վարդագոյն ժապաշենով, և Գոճար:

Աղաւնիկ. — Յարգութիւննե՛րս, Տիկին. (առեկրն ալ կը ծռիկ):

- Լուսիկ. — Ձեր աղախինն եմ, տիրուհի:
- Շոշուակիկ. — Բարի՛ լոյս:
- Գոհար. — Շնորհակալ եմ, սիրուն գառնուկներս. ի՞նչ կը փափարիք:
- Աղաւնիկ. — Եկած ենք որ ձեր գաւակը՝ վարդենիկ օրիորդիկը միասին տանինք:
- Լուսիկ. — Որպէս զի միատեղ դպրոց երթանք:
- Շոշուակիկ. — Առաջուց այսպէս խօսք տուած էինք:
- Գոհար. — Ապրի՛ք... հիմայ շուտով կու գայ ... (Աղաւնիկիկ) Ո՛հ, այս ի՞նչ սիրուն սպաստ է:
- Աղաւնիկ. — Ձեր տրամադրութեան ներքե է:
- Գոհար. — Շնորհակալ եմ (զննելով). ուսկից գներ էք:
- Աղաւնիկ. — Մօրաքոյրս՝ Նարպէյ իշխանուհին ընծայեց:
- Գոհար (զոճուրեամբ սրտի). — Գուն Նարպէյ իշխանուհույն քեռորդին ես:
- Շոշուակիկ. — Իշխանուհին իրեն մօրքուրն է և իմ ալ մայրս:
- Գոհար. — Ուրախակից եմ. իրեն պէս ազնուական տիկին մը, այո՛, այսպիսի շնորհալի ընծայ մը կրնայ ընել:
- Աղաւնիկ. — Գողղիայէն եկած ապրանք է, գիտէ՛ք: Մօրաքոյրս գներ է այս սապատը Մատամ Էլիզէն:
- Գոհար. — Իրաւ որ շատ գեղեցիկ է. շուտ մը իմ վարդենիկիս համար ալ հաւասարը պիտի գնեմ:
- Լուսիկ. — Հայրս ալ ինծի ասոր նման հատ մը գնելու խոստացաւ, և գուցէ ասկէց ալ աւելի գեղեցիկ, քանի որ Մատամ Էլիզի բըժիշկն է:
- Գոհար. — Հասկըցայ... դուն ուրեմն բժիշկին աղջիկն ես:

- Լուսիկ. — Սեւեան բժշկին, ձեր աղախինն եմ: Գոհար (խնդրեալով). — Ո՛հ, թէ այդպէս է՝ զաւկիս համար չեմ գներ. բժշկի մը աղջկան կապիտըն նմանելու կամք չունիմ:
- Լուսիկ. — Այս ժապաւէնն ալ Գողղիայէն է (յուզցնելով գլխուն զարդի ժապաւէնը). ինծի ասկէց մեծկակ փաթթոց մը ընծայեց օտարական հարուստ տիկին մը՝ որ մեր տունը հիւր եկած է:
- Գոհար. — Տիկին մը ձեր տունը հիւր եկած... հա՛, հա՛, հա՛:
- Լուսիկ. — Ի՞նչ կայ ծիծաղելու. տիկին մ'է, այո՛, և տիկինէ մ'ալ դեռ պատուաւոր. եկած է...
- Գոհար. — Բժշկուելու... բաւական է, ինծի վերաբերեալ բան չէ ըսածդ ... Գիտէ՛ք հիւմայ ինչ ընելու էք. մտէ՛ք հոն (ցոյց կու տայ)՝ վարդենիկի սենեկի դուռը և փութացուցէք վարդենիկը. ժամանակն առաջ կ'երթայ...
- Աղաւնիկ. — Այո՛, այո՛, ժամանակ կորսընցընելու չէ:
- Շոշուակիկ. — Երթանք:
- Լուսիկ (խնդրեալով). — Քիչ մնաց որ բերնէս բաներ մը դուրս պիտի տայի՛ այդ կնկան, լաւ որ... (կը մնկնիկ):
- Գոհար. — Խեղճ տիմարիկ, ըսածը չի հասկընար... կարելի՛ բան է որ Տիկին մը իրենց տունը գայ հիւր ըլլալու...

ՏԵՍԻԼ Զ.

Նազեկիկ՝ շքեղորեն զարդարուած

Նազեկիկ (տխուր). — Աճաւասիկ, պատրաստ էմ:

Գոնար. — Ի՞նչ ունիս. երեսդ կախե՛ր ես:

Նազեկիկ. — Այս տան մէջ ուրիշ կերպ կարելի չէ ապրիլ:

Գոնար. — Ինչո՞ւ:

Նազեկիկ. — Թող տուր որ լռեմ, աւելի լաւ է:

Գոնար. — Ճշմարիտը գուրջէ. արդեօք Սանդուխտի՞ն հետ խնդիր ունեցար:

Նազեկիկ (բարկորշրեալ). — Ալ կարելի չէ որ իրեն համբերեմ:

Գոնար. — Ի՞նչ ըստ քեզի:

Նազեկիկ. — Ինձի՛, ինձի բան չըսաւ. սէ, այդ միայն կը պահօտէր... Թէ որ բան մ'ըսել յանդրգնի՛ գիտէ թէ ինչ հետեւանք կ'ունենայ:

Գոնար. — Ուրեմն ի՞նչ ըրաւ:

Նազեկիկ. — Գլխարկիս չհանեցաւ: Բարկու թենէս կը ճաթիմ. այսպիսի ճաշակաւոր գըլխարկի մը չհանի՛ր... Ըսել թէ չափազանց լայն է... Է՛հ, կը հասկընամ որ նախանձն է իրեն խօսեցնել տուողը:

Գոնար. — Սակայն...

Նազեկիկ. — Սակայն ի՞նչ:

Գոնար. — Հիմայ լաւ մը ուշադրութեամբ դիտելով՝ կարծեմ թէ Սանդուխտը շատ անիրաւ բան մ'ըսած չէ...

Նազեկիկ (արտակերպ). — Ի՞նչ, դո՞ւն ալ ուրեմն չես հաւնիր:

Գոնար. — Ի՞նչ ըսեմ՝ քանի որ իրաւցընէ չափազանց լայն է. կարծես թէ հովանոց մը գլուխդ անցուցեր ես, որուն տակ ճգմուած կ'երեւնաս:

Նազեկիկ. — Ներէ, ամենաճիշդ մի և նոյն չափով շինուած է՝ ինչպէս որ կը կրէ օրիորդ Նեկտառինէն:

Գոնար. — Ո՞վ է այդ Նեկտառինէն:

Նազեկիկ. — Հասարակ աղջիկ մը մի կարծեր. Կարնոյ անզղիացի հիւպատոսին աղջիկն է, որուն հայրը կուրծքին վրայ չորս տէրութիւններէ ընդունած շքանշաններ կը կրէ:

Գոնար. — Այն ատեն ըսելիք չունիմ, խնդիրը կը փոխուի. երբ քու աստիճանիդ հաստար մէկը նոյնպէս կը գործածէ, դուն ալ կրնաս գործածել, նոյն խօսք եթէ հասակը ճգմուած ալ երևնայ անոր տակը:

Նազեկիկ. — Ես խելքս թոուցած չեմ. գիտեմ թէ ինչ կը պատշաճի ինձի և թէ ինչպէս պէտք է հասարակ օրիորդներէն տարբերիմ. և հետևաբար կ'ուզեմ որ պատիւս պահուի (տարբերեալը մը):

Գոնար. — Բայց դուն ալ պէտք է ուրիշներունը պահես:

Նազեկիկ. — Թէ որ զիս կիրք չհանեն. բայց ո՞վ որ յանդգնի կծու խօսք մ'ինձի ըսելու, այնպիսին առանց խնայելու կը խայթեմ... ինչպէս քիչ առաջ ըրի Սանդուխտին:

Գոնար. — Ըրածիդ վրայ կը ցաւիմ. ինչո՞ւ խեղճը հանգիստ չես ձգեր. վերջապէս քեզի քոյր կրնայ ըսուիլ, և դուն վրան գանգատելու պատճառ մը չունիս: Թէպէտ և իր աստիճանին պատշաճ վարմունք և արդուզարդ չունի, բայց հլու, մեծարող, աշխատասէր է:

Նազեկիկ. — Է՛հ, ըսելիք չկայ... աշխատա-

տէր... Չորս օրէ վեր դեռ ձեռքն է քսակ մը,
և դեռ հիւսել ու բանիլը լմրնցած չէ:

Գո՛ւնար. — Բայց գիտես որ տանը բոլոր ծա-
ռայութիւնները իր վրան բեռնաւորներ ենք, և
թէ բնաւ ժամանակը պարապ չի անցըներ. և
գուցէ թէ այս բանս...

Նազեկեիկ. — Ի՞նչ ըսել կ'ուզես... Իբր թէ ե՞ս
եմ՝ որ ժամանակս պարապ կը վատնեմ. և
սակայն վարժուհիներէ և դասերէ շրջապա-
տուած՝ գլուխ քերելու ատեն չունիմ. երա-
ժքըտութեան դաս, դէռ ո՞ր մէկն համրեմ:

Գո՛ւնար. — Եւ սակայն առանց բնաւ յառաջա-
դիմութիւն մը ցոյց տալու...

Նազեկեիկ. — Հասկըցայ, հասկըցայ. (սրտնե-
ղորբեամբ) հիմայ Սանդուխտը աչքը մտեր է,
իսկ ես...

Գո՛ւնար. — Իսկ դուն՝ կ'ուզե՞ս որ ըսեմ. քու
նկատմամբը խիղճս հանգիստ չէ. մինչև այս-
օր ըրածս անիրաւութիւն մ'է:

Նազեկեիկ. — Անիրաւութիւն մը:

Գո՛ւնար. — Երանի՛ր թէ այդպէս ըրած չըլլայի-
խեղճ Սանդուխտին՝ իր հօրմէն կապուած թո-
շակները՝ քու շոյուլութեանցդ ծախքերուն
գործածեցի, և դուն՝ փոխանակ երախտագի-
տութեան և սիրոյ՝ կողմաբար կը վա-
րուիս անոր հետ և նախանձի աչքով՝ չես ու-
զեր անոր առաքինութիւնները տեսնել. իսկ
ինքը միշտ համակամ, համբերող, հլու, և
անյիշաբար... Իսկ ե՞ս... ես ալ միշտ կոյր
գիշողութեամբ մը քու վարմունքիդ մասին
լսեր եմ...

Նազեկեիկ. — Ասկէց վերջ ուրե՞մն ատէ՛ գիտ,
զգուէ՛ ինծմէն, ալ գիտ մի՛ սիրեր. բոլոր քու
տէրդ թող Սանդուխտը վայելէ, որ քու գա-

ւակը չէ... և ես... և ես... (կու լալ) ես թող
սրտի ցաւէս մեռնիմ...

Գո՛ւնար (շուշուած). — Չէ՛, սիրելի աղջիկս, չէ.
Աստուած չընէ այդպիսի դժբախտութիւն մը:
(Չեւրը կը յռնէ) Հանդարտէ՛, քու բարւոյդ
համար, զքեզ սիրելու համար էր որ խօտու-
թեամբ խօսեցայ:

Նազեկեիկ. — Չէ՛, չէ՛. ալ գիտ չես սիրեր:

Գո՛ւնար. — Կը սիրեմ, քու բարեբոլ կ'ուզեմ:

Նազեկեիկ. — Ինձի համար ալ դուն առաջուա-
նը չես...

Գո՛ւնար (սիրայիր ձայնով). — Քեզի համար միշտ
նոյնն եղած եմ և պիտի ըլլամ... Գնա՛ աչ-
քերդ սրբէ. հիմայ շրջագայութեան պիտի
երթանք. ամօթ չէ՛, ի՞նչ պիտի ըսեն ճամ-
բան զքեզ տեսնողները... Ազնուականի՛ մը
աղջիկը, բարձրաստիճան օրիորդ մը՝ աչքե-
րուն մէջ արցունքով... Ի՞նչ համարմունք
կրնան ունենալ վրդա...

Նազեկեիկ. — Իրաւունք ունիս. (կը ձանդարտի):

ՏԵՍԻԼ Է.

Վարդեկեիկ՝ գլխարկով, Աղաւելիկ, Շուշուիկ,
Լուսիկ և Առաջիկներն

Վարդեկեիկ (գրեթէ լալագիւն). — Ահաւասիկ հոս
եմ այս տգեղ գլխարկովս:

Գո՛ւնար. — Ինչո՞ւ տգեղ:

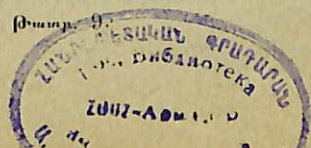
Վարդեկեիկ. — Որովհետև չեմ սիրեր. Լուսիկը,
Շուշանիկը, Աղաւելիկը տես ո՞րչափ գեղեցիկ
կ'երևան, ես միայն...

Նազեկեիկ. — Հանդարտէ՛, հիմայ ես քեզի գե-
ղեցիկ ժապաւէն մը կու տամ:

Վարդենիկ. — Ի՞նչ պիտի ընեմ. արդէն ունիմ,
 ահաւասիկ. (ցոյց կու տայ ժապաւէկը):
 Աղաւնիկ. — Նայէ՛, ձիւդ մեր ունեցածին պէս:
 Լուսիկ. — Ես ընծայեցի իրեն:
 Գոհար. — Գո՛ւն:
 Լուսիկ. — Այո՛, տիկին:
 Գոհար (իւր իրեն). — Գրեթէ գրեթէ ես դարձ
 ձրնելս կու գայ:
 Նագենիկ (Վարդենիկի). — Ուրեմն ինչո՞ւ մա-
 գերդ անով չկապեցիր:
 Աղաւնիկ. — Իրեն քոյրը, օրիորդ Սանդուխտը
 գլխարկը գլուխը դրաւ:
 Վարդենիկ. — Որովհետեւ...
 Նագենիկ (խօսքը կորեկրով). — Որովհետեւ ճաշակ
 ըտուած բանը չունի, որովհետեւ բան չի հաս-
 կընար. թո՞ղ որ ես դնեմ, ես ինքս կ'ուզեմ
 մագերդ շտկել:
 Վարդենիկ. — Սանդուխտը չէ, այլ մայրս է
 որ չ'ուզեր. կը հասկընաս:
 Նագենիկ. — Երբոր ես իմ ձեռքովս դնեմ՝ այն
 առեն պիտի ուզէ. (աւ Գոհար) այնպէս չէ՞,
 մայրիկ:
 Գոհար. — Ի՛նչպէս որ կ'ուզես: — (Իւր իրեն)
 թէ որ դէմ կենամ՝ Նագենիկ դարձեալ լալ
 պիտի սկսի:
 Նագենիկ. — Ուրեմն հոս եկուր. (կը նստի.
 գլխարկը կը հանէ). համբերէ՛. (աւ Լուսիկ)
 անդին՝ աթոռին վրայ դիր այս գլխարկը:
 Լուսիկ. — Շուտով (կը դնէ):
 Գոհար (աւ Նագենիկ) — Նայէ՛, հանգոյցը աջ
 կողմէն ըրէ, ինչպէս ըրած են Աղաւնիկն ու
 Շուշանիկը, հասկըցա՛ր:
 Նագենիկ. — Շատ լաւ, կը հասկընամ:
 Լուսիկ (իւր իրեն). — Է՛հ, որովհետեւ անոնք
 իշխանուհոյն ազգականներն են... Ի՛նչքան
 մոլեռանդութիւն:

693-92

Նագենիկ (ընդհանրով՝ ոտը կ'երէ). — Նա-
 յեցէք, ի՛նչպէս կ'երևնայ, լաւ չէ՛:
 Աղաւնիկ. — Շատ գեղեցիկ:
 Նագենիկ. — Տեսակ մը բաներ կան՝ որ մարդս
 ճաշակ ունենալու է որ... Ի՛նչ սիրուն կ'ե-
 րևան հիմայ ամէնքն ալ... կարծես Շնորհաց
 փոքրիկ աստուածուհիներ ըլլային:
 Գոհար. — Այո՛. (իւր իրեն) բայց Վարդենիկս
 ամենէն աւելի գեղեցիկն է:
 Աղաւնիկ. — Ուրեմն երթանք, ուշ մնացինք:
 Վարդենիկ. — Մնա՛՛ս բարով, մայրիկ:
 Գոհար. — Երթաք բարով. կը յանձնեմ որ
 ճամբան համեստութեամբ և լուրջ ծանրու-
 թեամբ մը քալէք. չմոռնար...
 Աղաւնիկ. — Վտտահ եղէք, տիկին:
 Շուշանիկ. — Երբեք չենք մոռնար:
 Լուսիկ. — Համեստութեան մասին յանձնարա-
 րութիւնդ սիրով պիտի կատարեմ, իսկ լուրջ
 ծանրութիւնն ալ ազնուականներուն կը թո-
 դում. (ծանածեկրով յարգանքը կ'ընէ և կը
 մեկնի):
 Գոհար. — Բաւական յանդուգն է այդ լակո-
 տը... (Ժամացոյցը կը նայի) Տէր Աստուած,
 ժամը ինն է... Կը վախեմ որ գինքը տունը
 պիտի չգտնենք... Շուտ ըրէ, Նագենիկ, եր-
 թանք...: Սանդուխտ, Սանդուխտ (դէպ ի
 դուռը):
 Նագենիկ (իւր իրեն). — Հիմայ որ գայ՝ գիտ
 պիտի ամբաստանէ, գիտեմ:

ՏԵՍԻՒ Ը.

Սակոռչիտ՝ սակոռչ ևսոռչած, անորր քսակիկ մը՝ գոր կը հիշես և Առաջիկներն

Սակոռչիտ. — Ի՞նչ կը հրամայէք:

Գոնար. — Գործի մը համար դուրս կ'ելլեմ:

Սակոռչիտ. — Շատ լաւ:

Գոնար. — Թէ որ բարեկամութիւններէս մէկը այցելութեան գայ՝ զինքը սպասեցուր:

Սակոռչիտ. — Ըսածնուդ պէս կ'ընեմ (հիշուելով):

Գոնար. — Գառնալու շատ չեմ ուշանար:

Սակոռչիտ. — Շատ լաւ:

Նազկենիկ (իւրեքրեկ). — Խորամանկ. հիւսել կը կեղծէ՝ երես չնայելու համար:

Գոնար. — Տանը աղախիններուն ուշ զիր՝ որ պարտքերնին ճշդիւ կատարեն:

Սակոռչիտ. — Ուշ պիտի դնեմ:

Նազկենիկ. — Եւ նայէ որ այդ քսակիկն ալ կէտօրէն առաջ լմբնցուցած ըլլաս. կը հասկընայ, կէտօրուրնէ առաջ:

Սակոռչիտ. — Հասկըցայ. (Նազկենիկ կը մեկնի):

Գոնար. — Մնայ բարով: — (Գոչստ երած առտե՛ն՝ իւրեքրեկ) Ինչպիսի՞ համակամութիւն:

Սակոռչիտ (կը նստի և կը գրադի հիշուողը). — Ինչպիսի՞ խրոխտ կերպով հետս կը վարուի քոյրս. աղախին մ'ալ ինծմէն աւելի յարգանքի արժանի պէտք էր ըլլար... (Ոտր կ'երկէ կատարինէ՛, կատարինէ՛... Ժամ մը չ'անցնիր, վայրկեան մը չ'անցնիր՝ որ... կատարինէ՛:

ՏԵՍԻՒ Թ.

Սակոռչիտ և կատարիկեկ

կատարիկեկ. — Հոս եմ ահաւասիկ, օրիորդ իշխանուհի:

Սակոռչիտ. — Ո՛հ, ես տիտղոսներու պահանջող չեմ. կ'ուզեմ որ հետս մտերմաբար խօսիս:

կատարիկեկ. — Բայց կրնամ սխալելու վարժութիւն ընել՝ միւսերուն հետ ալ այնպէս խօսելով. և վայ ինծի թէ որ մոռնամ իշխանուհի տիտղոսը. տիկինը ալ յանդիմանութեանց վերջը չի բերեր:

Սակոռչիտ (իւրեքրեկ). — Իրաւունք ունի:

կատարիկեկ. — Ինչո՞ւ զիս կանչեցիր. բան մը կ'ուզե՞ս:

Սակոռչիտ. — Կը խնդրեմ որ տանը դուրս բանալիով գոցես. հոս մինակ ենք:

կատարիկեկ (խնտարով). — Արդէն գոցեր եմ. մի տարակուսիր, ես ալ քիչ մը խելք ըստած բանէն ունիմ... Տիկինը սակայն այդպէս չի կարծեր, և զիս միշտ տխմար կը կոչէ, բայց շատ սխալման մէջ է:

Սակոռչիտ. — Բայց քու բարիքդ կ'ուզէ:

կատարիկեկ. — Ես ալ նոյնպէս իրենը կ'ուզեմ... Գիտե՛ս որո՞ն չեմ կրնար համբերել. (ցած անջնով) Նազկենիկին... Այս առաւօտ իսկ ինծի գայթակղութիւն տուաւ. այն, ըսածս ստոյգ է. բայց ալ չափն անցուց, ա՛մօթ է... այն կերպով քեզի հետ վարուի:

Սակոռչիտ. — Համբերութիւն:

Կատարիկն. — Համբերութիւն, համբերութիւն
... Ես քու տեղը ըլլայի՛ երեսները կը ճան-
կրտէի... Քիչ մնաց գլուխս կը դառնար, խն-
թութիւն մը պիտի ընէի... բայց խոհեմու-
թիւն համարեցայ լուել:

Սանդուխտ. — Շատ լաւ ըրիր:

Կատարիկն. — Բայց դուն գէշ ըրիր լուելով:
Ատուած մեզի անոր համար լեզու տուած է՝
որ պէտք եղած տեղը շարժենք, և ինձի՛ ու-
րիշներէն քիչ մ'ալ աւելի երկայն լեզու տուած
է: Ի՛նչ կը կարծեն. զքեզ փողոցի՞ն մէջ զը-
տեր են. ազնուականն օրիորդ մ'ես, և Նագե-
նիկէն աւելի. դուն հարուստ օժիտ մ'ալ ու-
նիս, ուսկից ինքը զուրկ է. և այսօրուան օրս
օժիտին յարգ կու տան և ոչ թէ պէրանքնե-
լու... Եւ սակայն մէկը հոս հրաման մը կու
տայ քեզի, միւսը հոն. ինչուան նաև ժամա-
նակ կը պայմանեն ընկի՛ք աշխատութեանդ...
Իսկ դուն լուս կը կենաս... Անոնք շրջագա-
յելու, զուարճանալու կ'երթան, իսկ դուն հոս
մատուցներդ կը մաշեցնես՝ աշխատութիւնդ
լմընցնելու... Աժօ՛թ իրենց, աժօ՛թ (ուժգիկ):

Սանդուխտ. — Կը ջանամ շուտով լմընցնելու՝
որ հօրս զրկեմ:

Կատարիկն. — Ո՛հ, ըսելիք չկայ, հայրդ ալ
կարծեմ ասոնց պէս չնորհալի՛ մէկը պիտի
ըլլայ (հեղևօրիկ):

Սանդուխտ. — Կատարինէ՛...

Կատարիկն. — Եւ ոչ իսկ կը մտածէ՛ արդեօք
մեռած ես թէ ողջ, և ոչ իսկ նամակի կտոր
մը քեզի զրկելու հոգ կ'ընէ: — (Կրակ գակ-
գակը կը հնչեցնեն):

Սանդուխտ. — Կարծեմ զանգակը զարկին:

Կատարիկն. — Ես բան չլսեցի. այս տաքցած
փիճակիս մէջ թնդանօթի հարուած մ'անգամ
պիտի չլսէի:

Սանդուխտ. — Գնա նայէ՛ ո՛վ է:

Կատարիկն. — Կ'երթամ... Կրնամ՛ դուսը բա-
նալ:

Սանդուխտ. — Ի հարկէ. անշուշտ տանը բա-
րեկամուհի մէկն է:

Կատարիկն (կ'երթայ, շեմիկ վրայէն դառնալով).
— Իսկ թէ որ էրիկ մարդ մ'ըլլայ՞:

Սանդուխտ. — Հարցընելու հարկ կայ. մի՛ բա-
նար:

Կատարիկն. — Անոր համար հարցուցի. ամէն
բան խոհեմութեամբ ընելու է. (կը մեկնի):

Սանդուխտ (միայնակ). — Ի՛նչպէս ալ կրակ
դարձեր էր Կատարինէ... Եւ սակայն այնպիսի
մեղմ բնաւորութիւն մ'ունի՛ որ հագուագիւտ
բան մ'է... Բայց զգացած զայրոյթը՝ իմ վրաս
ունեցած սէրէն առաջ կու գայ... Իրեն այն-
պէս կ'երեւնայ որ ես այս տան մէջ մեծա-
մեծ զրկանքներ կը կրեմ...

ՏԵՍԻԼ Ժ.

Սանդուխտ, Կատարիկն, և Իշխանուհի
Լոռսիկեան

Կատարիկն. — Ահաւասիկ բարեկամուհի մը:

Սանդուխտ. — Հրամեցէք, հրամեցէք, տիկին.
(յարգակտը կը ծռի):

Իշխանուհի. — Զքեզ մեծարելու պատիւն ու-
նիմ:

Սանդուխտ. — Պատիւն իմ է, տիկին:

Իշխանուհի. — Թողութիւն, կը ներէ՞ք արդեօք
որ հետս եկող ծառան նախասենեակը սպասէ:

Սանդուխտ. — Ինչո՞ւ չէ:

Իշխանունի. — Որովհետև ձեր սպասուհին հա-
կատակ կեցաւ, և զինքը սանդուղէն վար վը-
որնտեց և դռնն դուրս ըրաւ:

Սանդուղիստ. — Ինչ կը լսեմ, կատարինէ՛...
կատարինէ:

Սանդուղիստ. — Օրիորդ, ծառան էրիկ մարդ
մ'է:

Սանդուղիստ (ժպտելով). — Փոյթ չէ. բայց դու-
ռը, վեր կանչէ՛ և նախասենեակը սպասեցորդ.
Իսկ դուն քու սենեակը քաշուէ՛:

Կատարինէ. — Շատ լաւ... (Մեկնելուն առնե՛
լեքնիրեն) Հրաման՝ հրամանի դէմ... մարդս
զուտը կը կորսընցընէ... մէկը չկայ որ այս
տան մէջ խօսք հասկընայ, բնաւ մէկը. (կը
մեկնի):

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

Իշխանունի և Սանդուղիստ

Սանդուղիստ. — Խնդրեմ, տիկին, ներողամիտ
եղէք իրեն պարզամտութեան վրայ. ըսած էի
իրեն՝ որ էրիկ մարդիկ գալուն՝ դուռը չբա-
նայ, որովհետև միակ էնք տան մէջ:

Իշխանունի. — Հասկըցայ. եղածին համար հոգ
մի ըներ... Ուրեմն Գոհար տիկինը...

Սանդուղիստ. — Տունը չէ. բայց շուտով պիտի
դառնայ. եթէ բարեհաճիք սպասելու...

Իշխանունի (քաղցրօրէրեալ). — Թէ որ յանձն
առնուս հետս ընկերութիւն ընելու:

Սանդուղիստ. — Զօժար սրտով. ահաւասիկ ա-
թոռ մը:

Իշխանունի. — Շնորհակալ եմ... Գուն ալ նըս-
տէ. (կը նստի):

Սանդուղիստ. — Կը խնդրեմ սակայն որ ինչ
թոյլ տաք առաջ տանելու ձեռքս եղած աշ-
խատութիւնս. կէսօրին պէտք եմ լմնցնել:

Իշխանունի. — Այո, գաւակս. շատ հաճոյք էր
զգամ երբ տեսնեմ որ մէկը չուզեր ժամանա-
կը վատնել, մանաւանդ երբ այդպէս ուղող-
ներն օրիորդներ ըլլան... Դայիմ ինչ գեղե-
ցիկ աշխատութիւն կը բանիս:

Սանդուղիստ. — Գեղեցիկ ոչինչ. փոքրիկ քսակ
մ'է. ահաւասիկ. (կու տայ):

Իշխանունի. — Սիրուն գծագրուած և շատ գե-
ղեցիկ ալ բանուածք. ապրի՛ս:

Սանդուղիստ. — Շատ ներողամիտ էք. (կ'առնու
քսակը):

Իշխանունի. — Անունդ հազենիկ է, այնպէս
չէ՛:

Սանդուղիստ. — Չէ, տիկին, ես Սանդուղիստ կը
կոչուիմ:

Իշխանունի. — Սանդուղիստ (զարմանքով)...
Գոհար տիկինը խորթ աղջիկը...

Սանդուղիստ (անհասցած). — Խորթ աղջիկը...
հրամէր էք:

Իշխանունի. — Խեղճ աղջիկ, սրչափ կը ցա-
ւիւր վրադ:

Սանդուղիստ. — Կը ցաւիք վրաս. բայց ինչո՛ւ:

Իշխանունի. — Որովհետև... (խօսքը կը փո-
խէ) Երբոր մէկն իր մայրը կը կորսընցնէ...

Սանդուղիստ (յուզուած). — Մարդկային թշուա-
ռութեանց մէջ ամենէն աւելի դառնագոյնն է
... գիտեմ... (կը սրտի արցունքները և հաս-
նալի զարմակով բայց պէտք է համակամիլ Աստու-
ծոյ կարգադրութեանց):

Իշխանունի (խեղճօրէրեալ). — Ինչպիսի՛ր դաս մ'է
ըսածը ինծի համար:

Սանդուղիստ. — Համբերութեամբ ամէն բանի
կարելի է յաղթել:

Իշխանունի. — Նաև խորթ մօր մը սիրոյն պահասութեան, այնպէս չէ՝ (նշանակաւ ձայնով):

Սանդոշիտ. — Ներքէք... Ինքը գիտ իբրև իրեն հարագատ գաւազներէն մէկը կը սիրէ:

Իշխանունի. — Ես այդպէս չեմ կարծեր. իրեն աղջիկները հետը գուարճանալու գնացեր են, իսկ դուն հոս աշխատութեան դատապարտուած ես...

Սանդոշիտ. — Դատապարտուած չեմ. իմ կամքովս ուզեր եմ, տիկին:

Իշխանունի (դիտելով Սանդոշիտի հագուստը). — Բժե կամքովդ է նաև այսպիսի անշուք գգեստ մը հագուելին ալ:

Սանդոշիտ. — Իմ վիճակիս այս հագուստը կը պատշաճի:

Իշխանունի. — Սակայն հարուստ օժիտ մ'ունիս:

Սանդոշիտ (զարմանքով). — Ուսկից գիտէք այդ բանը:

Իշխանունի. — Գոհար տիկնոջ ազգական մ'եմ:

Սանդոշիտ. — Գո՛ւր. շատ ուրախ եմ:

Իշխանունի. — Ուստի ամէն բան գիտեմ:

Սանդոշիտ. — Ուրեմն գիտցէք նաև որ իմ բընաւորութիւնս է համեստութեամբ հագուել. որովհետև որքի մը այսպէս կը վայլէ:

Իշխանունի. — Սանդոշիտ... Շատ ազնուութեամբ և ակնածութիւններով օժտուած օրիորդ մ'ես դուն. կը գովեմ խոհեմութիւնդ. բայց ես կը ճանչնամ նաև աշխարհքս: Գուն ճընշումներու տակ վշտակիր կեանք մը կ'անցընես այս տան մէջ... Ինչուան նաև ըրած աշխատութիւններդ որոշած և վրադ պարտք մը դրած են, և գուցէ պայմանաժամ ալ դրած ըլլան լմընցնելուդ:

Սանդոշիտ. — Ո՛չ, ո՛չ:

Իշխանունի. — Օրինակ իմն, այդ ջանքը որ ունիս՝ ձեռքդ եղած քսակը լմընցնելու՝ ինձի այդպէս ցոյց կու տայ:

Սանդոշիտ. — Ունեցած ջանքս ինքնաբերաբար է. կը փութամ լմընցնելու՝ որ հօրս նուէր զրկեմ կոստանդնուպօլիս... Վաղը կարնեցի բարեկամ մը ճամբորդ է դէպ ի Պօլիս:

Իշխանունի. — Ո՞րչափ ժամանակէ վեր է որ այդպիսի յիշատակներ կը դրկես հօրդ:

Սանդոշիտ. — Սկից մեկնելէն ի վեր. ստէպ ստէպ ձեռագործներէս յիշատակներ կը դրկեմ իրեն:

Իշխանունի. — Կարելի՞ բան է:

Սանդոշիտ. — Ինչո՞ւ կը գարմանաք... Միթէ պարտքս չէ՞ այդպէս ընել... Վերջին անգամ իր անուանը տօնին ինձմէն շինուած մանրանկար պատկեր մը դրկեցի...

Իշխանունի. — Որ գուցէ Որդիակաւ-Սերը կը ներկայացընէր, այնպէս չէ՞:

Սանդոշիտ. — Ճիշդ է:

Իշխանունի. — Ես այդ մանրանկարը տեսայ. շատ գեղեցիկ էր... բայց հայրդ գայն քու քրոջդ Նազենիկին կողմէն ստացաւ... (Ուշադրաբար կը նայի Սանդոշիտի երևախն):

Սանդոշիտ. — Նազենիկի՞ն կողմէն (սաստիկ ցաւ զգալով)... հիմայ ամէն բան կը հասկընամ:

Իշխանունի. — Հայրդ գայն ինձի ցոյց տուաւ՝ ուրախութեամբ և սիրով լեցուած սրտով մը Նազենիկին համար...

Սանդոշիտ. — Եւ գուցէ... (չբեպ ձայնով) տօգո՞հ ինձ համար... (իկնողիկքը զրսպելով) Համբերութիւն:

Իշխանունի (իկնողիկքով). — Ինչպիսի՞ օրիորդ մ'է. ապշած կը մնամ:

Սանդուխտ. — Ուրեմն դուք կոստանդնուպօլստն եկած էք:

Իշխանուհի. — Այո՞, երէկ հասայ քաղաքս... (յուզոռած) և գուցէ շատ յարմար ժամանակին հասայ. կ'ուզեմ ես այս թշուառ դրութենէդ գքեզ ազատել...

Սանդուխտ. — Կ՛ո՛ւք (կայելով Իշխանուհույն կրեար):

Իշխանուհի (գրպիւր ձայնով). — Ես պէտք է վարձատրեմ այսքան առաքինութիւնը:

Սանդուխտ. — Տիկի՛ն... ինչպիսի՛ անուշ կասկած մը մտքիս մէջ կ'արթըննայ... Կարելի՛ է գուցէ... չէ՛, սրտիս մէջ զգացած այսքան բուռն բաբախմունքը կարելի չէ որ զիս խաբէ... Արդեօք դուք...

Իշխանուհի. — Լուսինեան իշխանուհին եմ:

Սանդուխտ. — Կ՛ո՛ւք... իմ սիրելի հօրաքոյրս... Ո՛հ, ինչպիսի՛ անակնկալ ուրախութիւն... (Ինքիքովէն դուրս ելած)

Իշխանուհի. — Եկո՛ւք բազկացս մէջ... Եկո՛ւք Սանդուխտ... հոս սիրոյս առաջին գրաւականն ընդունէ:

Սանդուխտ. — Իբրև հարազատ մօրս բազկաց մէջ կը դիմեմ:

Իշխանուհի. — Եւ ես գքեզ իբրև գաւակ մը, այո՞, իբրև հարազատ գաւակս կ'ողջագործեմ. (կը գրկուի):

Սանդուխտ. — Զաւակի մը պարտաւորութիւնը ես այս օրէս առաջ ալ կը կատարէի. զի տեմ թէ յորքան սիրելի մտերիմ մ'եղած է ձեզի լուսահոգի մայրս, և երախտագիտութիւնը շրթունքներէս միշտ աղօթքներ բխցուցեր է ձեր կենաց քաջողութեան և ձեր հոգւոյն խաղաղութեան համար...

Իշխանուհի. — Հոգւոյս խաղաղութեան... ա՛խ,

խաղաղութիւնը այլ ևս հոգւոյս համար չէ... Աւա՛ղ, ինչպիսի՛ կորուստ է ըրածս, ո՞վ Սանդուխտ... Զաւակս, աչքիս և հոգւոյս լոյս Միհրանս, սրտիս հատոր որդիս (կու լայ) այլ ևս չի ապրիր... Իրեն վեհանձն հոգին՝ և ուսնդուն երիտասարդութեան հետ միացած՝ ինքզինքը գոհել տուաւ մեր ազգին բարւոյն... Յեղափոխական Գաշնակցութեան կամաւոր զինուոր գրուելով՝ բարբարոս Քրդերու ղէմ պատերազմի մէջ՝ Սասնոյ դաշտերուն վրայ՝ դիւցազնական քաջագործութիւններով իր արիւնքը թափեց հայրենեաց պաշտպանութեան սուրբ սեղանին վրայ... մեռաւ նա, նա՛ որ ամենէն աւելի ապրելու արժանի էր... ծաղիկ հասակի մէջ...

Սանդուխտ. — Սիրտս կտոր կտոր կ'ընէք, սիրելի հօրաքոյր:

Իշխանուհի. — Զուր տեղ՝ սրտիս հանգիստ մը փնտռելու նպատակաւ՝ ամբողջ Եւրոպա ճամբորդութիւն մ'ըրի. կտրեցի անցայ Գաղղիան, Իտալիան, Գերմանիան... հնար չեղաւ... Ամէն տեղ ցաւս զիս կը հալածէ... երկար գիշերներ ինձի հետ անքուն կ'ընկերէ... Կ. Պոլիս՝ բնակարանս դարձայ... տանս ամայութիւնը զիս սարսափեցուց, ամէն մէկ անկիւնը՝ որդւոյս յիշատակը կ'արթընցնէ... Աւա՛ղ, հիւանդութենէ մը յետոյ՝ մարմնոյ ոյժերը կամաց կամաց կը վերադառնան ժամանակաւ... հոգւոյն վէրքերը՝ ժամանակը դե՛ռ աւելի կը սաստկացնէ...

Սանդուխտ. — Այո՞, թէ որ երկնային մխիթարութիւնը գտնելու հետամուտ չըլլանք: Հաւտացէք, սիրելի հօրաքոյր, Աստուծմէ եկած մխիթարութիւնը ամէն ցաւերու ղէմ զօրաւոր և միակ ղեղն է. կրօնական սկզբունքէ յառաջ

եկած համակամութիւնը՝ ամէն տեսակ ձախորդութիւններու մէջ բարձր կը բռնէ մարդու հոգին: Ամբողջ մարդկութեան վիճակն այս աշխարհիս վրայ լալու և ողբակցելու վիճակ մ'է: Արդար մարդուն մխիթարութիւնը համբերութեան վրայ հաստատուած է և այն յոյսին վրայ՝ որով իր վարձքը Աստուծմէ ընդունելու կը սպասէ:

Իշխանունի. — Ո՛հ, Սանդուխտ, ո՞վ սիրելի զաւակս, ինչպիսի՞ փրկարար բալասան մ'են այդ ըսածներդ իմ վէրքերուս կսկիծներուն վրայ. ո՛հ, ի՛նչպէս այդ մխիթարական խօսքերդ ինքիքներս յաղթելու զօրութիւն մը կը ներշնչեն ինձի: Քեզմէ՛ կը գտնեմ խաղաղութեան առաջին զգացումը սրտիս մէջ՝ այնքան դառն պատերազմէ մը վերջ. և չեմ ուզեր կորսընցնել զայն. անկարելի բան է որ ասկէց վերջ քեզմէ՛ զատուիմ... Ա՛ռ ուրեմն. (տիփիկ մը կոչ տայ):

Սանդուխտ. — Ի՛նչ բան է այս տուփը:

Իշխանունի. — Այս տուփը կը պարունակէ իմ աշխարհիս վրայ ունեցած ամենէն աւելի սիրելի և ամենէն աւելի վշտալի առարկաս... Հարկ է վերջապէս՝ որ զայն ինձմէն հեռացնեմ... Եւ կ'ուզեմ որ քուկդ ըլլայ. գուրգուրանքով պահէ զայն, և պատրաստուէ՛ իրեն տեղը բռնելու:

Սանդուխտ (զարմանքով). — Ինդրեմ, բացատրեցէք թէ՛ ինչ ըսել կ'ուզէք:

Իշխանունի. — Այս վայրկենիս չեմ կրնար... դուն ալ աւելի բան մ'ի հարցըներ, կ'աղաչեմ, և առ այժմ տուածս քովդ գաղտնիք պահէ:

Սանդուխտ (ընդունելով տիփիկը). — Կը հնազանդիմ:

Իշխանունի. — Ապրի՛ս... (Ոտք կ'երէ՝ մեկնելու):

Սանդուխտ. — Ի՛նչ, երթա՛լ կ'ուզէք:

Իշխանունի. — Այո՛. ճաշէն յետոյ պիտի վերադառնամ: Կը յանձնեմ քեզի որ իմ հոս գալս բնաւ մէկու մը չիմացընես. այդ պարզան ինձի համար կարևոր է. մնաս բարով, դարձեալ պիտի տեսնուինք:

Սանդուխտ. — Բայց կ'աղաչեմ տեսակցութիւննիդ շուտով նորոգէք. (միևնչև դռարը ձեռք կ'ընկեր):

Իշխանունի. — Ամենաշուտ... հիմայ այսքան բաւական է. (կը ծախ և կը մեկնի):

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

Սանդուխտ միայնակ

Սանդուխտ. — Ո՛րքան դժբախտ և սրբափ սիրելի տիկին մ'է: Ո՞ գիտէ թէ՛ ինչո՞ւ ինձի այսպիսի ընծայ մը նուիրեց, յանձնելով որ զայն գուրգուրանքով պահեմ: Արդեօք ի՛նչ կայ տուփիս մէջ. նայիմ. (կը բանայ)... լուսանկար մը... ո՞վ երկինք, յեղափոխական զինուորի տարազով երիտասարդ մը. (ցաւագիւն). ո՛հ, անշուշտ իր որդւոյն լուսանկարը պիտի ըլլայ... իր կորուսած Միհրանին... (ընկերով) Ինչպիսի՞ ազնուական դէմք մը. ի՛նչպէս վառվառուն և միանգամայն համեստ նայուածք մը. շրթանց վրայ անմեղութեան ժպիտը կը փայլի... Եւ սակայն այլ ևս չի ապրիք (ցաւօր): Արեգակը՝ որ իր կենաց փառքը կը լուսաւորէր՝ ո՞ գիտէ կը գտնէ՞ իրեն

գերեզմանը՝ ճառագայթները գէթ վրան սրբու-
 ռելու համար... Ինչպիսի՞ դաս մ'է այս ինծի
 համար... և ես իրեն տեղը պիտի փոխանա-
 կե՞մ, ե՞ս՝ որ...

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

Սանդրիստ և Կատարիկե՝ ևաւակ մը ձեռքը

Կատարիկե. — Թղթատունէն այս վայրկենիս
 հասած նամակ մը:

Սանդրիստ. — Նայիմ... (Ոչրախոշրեաւը) Ո՛հ,
 հօրմէ՛ս եկած է:

Կատարիկե. — Ուսկի՞ց հասկըցար:

Սանդրիստ. — Հասցէի գրէն կը ճանչնամ:

Կատարիկե. — Երանի՛ քեզի որ այդ շնորհքն
 ունիս. ուրեմն բաց, կարդա՛, տեսնենք ինչ
 կ'ըսէ:

Սանդրիստ. — Պէտք չէ բանամ՝ որովհետեւ իմ
 անուանս ուղղուած չէ. (կը դնէ գրաստեղանին
 վրայ):

Կատարիկե. — Ես քու տեղը ըլլայի՛ կը բա-
 նայի:

Սանդրիստ. — Եւ շատ գէշ բան ըրած պիտի
 ըլլայիր... Ի՞նչ ունիս. աչքերդ կարմրած են:

Կատարիկե. — Սաստիկ լացի, օրիորդ:

Սանդրիստ. — Լացի՛ր, բայց ինչո՛ւ:

Կատարիկե. — Չեմ գիտեր ինչո՛ւ, տեսայ որ
 դուն և այն եկող տիկինը միատեղ լացիք, իմ
 աչքերէս ալ արցունքները թափեցան... Ես
 այս տկարութիւնն ունիմ՝ որ ուրիշին լացը
 տեսնելով՝ ես ալ կու լամ:

Սանդրիստ. — Բայց ի՛նչպէս իմ լալս տեսար:

Կատարիկե (խնտալով). — Ահաւասիկ, այն
 դրան ետեւէն, որ քիչիկ մը բացուած էր:

Սանդրիստ. — Բայց գիտնաս որ ըրածդ լա-
 բան չէ:

Կատարիկե. — Ի՞նչ ըսեմ, այնչափ հաճոյք
 զգացի՛ որ...

Սանդրիստ. — Կը հաւատամ, բայց պէտք չէ
 ուրիշին գործերը լրտեսես:

Կատարիկե. — Ո՛հ, ո՛հ... և սակայն ես միշտ
 լրտեսեր եմ... բայց հիմայ որ կ'ըսես թէ
 վատ բան է՝ ալ պիտի չընեմ:

Սանդրիստ. — Հետաքրքրութիւն ընելը միշտ
 գէշ ախտ մ'է, և պէտք է փախչիլ անկից,
 հասկըցար:

Կատարիկե. — Ի հարկէ... բայց ի՞նչ բան քե-
 զի ընծայեց (սկիւարիկով տռչիլը):

Սանդրիստ. — Այդ հարցմունքդ ալ հետաքրք-
 րութիւն չէ՞:

Կատարիկե. — Թող տուր տեսնեմ...

Սանդրիստ. — Չէ, կ'ուզեմ որ հետաքրքրու-
 թեանդ յաղթելու վարժութիւն ստանաս. մա-
 նաւանդ թէ կը յանձնեմ որ այն տիկինին
 հոս եկած ըլլալը բոլորովին ծածուկ պահես,
 բնաւ մէկու մը չհիմացընես, հասկըցար:

Կատարիկե. — Այո՛... Բայց գէթ ըսէ՛ ինծի...

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

Վարդէիկի, Աղաւնիկի, Շոշանիկ և Աւալիկները

Վարդէիկի (դուրսէն). — Փոյթ չէ, փոյթ չէ,
 ես կ'ըսեմ քրոջս... (Ներս վագերով ընկեր-
 ակերուն ձեռ)՝... Ո՛հ, քոյր իմ...

Սանդոշիտ. — Այս ի՞նչ է . . . ի՞նչպէս այս ժամուս դպրոցէն կը դառնար:

Աղաւնիկ. — Արձակուրդ ունեցանք, որովհետեւ վարժուհին հիւանդ է (նշարխուշրեակը):

Շոշաւակի (աշխուժով). — Եւ ծանր հիւանդ: Կատարիկեկ (Սանդոշիտիկ). — Նայէ՛ թէ ի՞նչպէս ուրախ են, խեղճ պզտիկներ:

Սանդոշիտ. — Բայց մի՞նչէս հիմայ ո՞ւր էիր:

Վարդէնիկ. — Աղանիկին իշխանուհի մօրը քով:

Աղաւնիկ. — Վարդենիկը մեր տունն եկա՛մ մօրմէս հրաման խնդրելու որ այսօր հօտ միա՝ սին ճաշենք, և մայրս ալ հրաման տուաւ:

Շոշաւակի. — Ինձի ալ հրաման տուաւ:

Կատարիկեկ. — Ի հարկէ:

Վարդէնիկ. — Կը փախարէի որ Լուսիկն ալ մէկտեղ գար, բայց չեմ գիտեր ինչու համար քիչ մը բարկացեր էր . . . ասկէց զատ՝ չեմ գիտեր ի՞նչ հիւր ունին եղեր իրենց տան մէջ . . . Համբերութիւն, մենք կը զուարճանանք միա՝ սին, այնպէս չէ՞ (Աղաւնիկիկ):

Աղաւնիկ. — Այո՛, ուրախ զուարթ ժամանակ մը կ'անցընենք:

Շոշաւակի. — Քանի որ այսպիսի բախտ մ'ունեցանք . . .

Վարդէնիկ (Սանդոշիտի ակակիկն՝ ցած). — Նայէ ի՞նչ կ'ըսեմ. պատշաճ է սովորականէն աւելի բան մը պատրաստել. Աղանիկն ու Շոշանիկը ուշադրութեան արժանաւոր անձեր են:

Սանդոշիտ. — Ես իշխանութիւն չունիմ տնօրինելու. երբոր մայրիկդ գալու ըլլայ՝ իրեն ըսէ: Ներեցէք օրիորդներ. (կը մեկնի):

Աղաւնիկ. — Ձեր հանգստութեան նայեցէք:

Շոշաւակի. — Գարձեալ կը տեսնուինք:

Կատարիկեկ (խրկիւրեկ). — Կ'ուզեմ ետեւէն երթալ. այնչափ պիտի թախանձեմ՝ որ վերջապէս ընդունած ընծան ինձի ցուցնէ. (կը մեկնի):

ՏԵՍԻՒ, ԺԵ.

Վարդէնիկ, Աղաւնիկ և Շոշաւակի

Աղաւնիկ. — Ձմեզ առանձին թողուցին:

Շոշաւակի. — Աւելի լաւ:

Վարդէնիկ. — Այս կերպով աւելի ազատ կըրնանք զուարճանալ:

Աղաւնիկ. — Ուրեմն ի՞նչ պիտի ընենք:

Շոշաւակի. — Կ'ուզէք խաճաճուշկով խաղանք:

Վարդէնիկ (ժակրուշրեակը). — Պատշաճ կը դատիս . . . Մեզի պէս օրիորդներու կը վայլէ՞ որ խաճաճուշկով խաղանք:

Աղաւնիկ. — Իրաւունք ունիս:

Շոշաւակի. — Թէ այդպէս է՝ կ'ուզէ՞ք պատուշտուշկ խաղանք:

Վարդէնիկ. — Ատոր ըսելիք չունիմ. բայց այն ատեն պէտք է որ պարտէզ երթանք:

Աղաւնիկ. — Երթանք:

Վարդէնիկ. — Թէ որ դրան բանալին գտնեմ:

Աղաւնիկ. — Փնտռենք:

Վարդէնիկ (ընկերաց նետ փնտռելով ապրիկակի). — Հոս չկայ:

Աղաւնիկ. — Հոս ալ չկայ:

Շոշաւակի (կաճակը տեսնելով). — Ո՛հ, հոս նամակ մը կայ:

Վարդէնիկ. — Տնօր ինձի, նայիմ որուն ուղղուած է: — (Լուս կարդալ չկրնարով՝ կը կեղ-

ժե իբրև քե գրերուն վրայի փոշին կը մաքրէ՝ Ո՛հ, Բնչ տեսակ գիր...

Աղաւնիկ. — Մէր գրէն աւելի գէշ է:

Շոշոյանիկ. — Միասին կարգանք: — (Վաւնիկը մի առ մի նեղելով և բաւի մը սխալ ընթերցումներէ վերջը, գորտեր քատրանի վարձեցնողին կը բարձրը որոշերու, նշուկ ուրեմն իրարու օգնելով և մեկզմեկ սրբագրելով կը կարդան նետեւայ նաւցեմ) Առ Ազնուափայլ Գոհար Տիկին:

Վարդենիկ. — Հօրմէս եկած պիտի ըլլայ:

Աղաւնիկ. — Եւ կամ անտարակոյս ուրիշէ մը:

Վարդենիկ. — Ստուգելու համար ինչ ըսես կու տայի:

Աղաւնիկ. — Բան մ'ալ տալու պէտք չկայ. բաց, կարգա՛:

Վարդենիկ. — Չեմ գիտեր արդեօք լաւ բան մ'է բանալը. կարելի է գաղտնի բան մը գըրուած ըլլայ:

Շոշոյանիկ. — Գուն՝ միայն ստորագրութիւնը կարգա:

Վարդենիկ. — Լաւ կ'ըսես. ալ այդչափը ներելի է:

Աղաւնիկ. — Անտարակոյս... (Վարդենիկ կը նիքը կը լռածէ, և կարդալ կ'ուզէ):

Շոշոյանիկ. — Ոտքի ձայն կը լսեմ. ապահովապէս մարդիկ կու գան:

Վարդենիկ (Վախճարով). — Չըլլա՞յ թէ մայրիկս ըլլայ:

Աղաւնիկ. — Գուրս փախչինք:

Շոշոյանիկ. — Շո՛ւտ ըրէ, վարդենիկ, շո՛ւտ:

Վարդենիկ. — Այո՛, այո՛. (նառնկը վար կը գնէ). կրնայ մայրիկս մեզի սրդողիլ... Շո՛ւտ շո՛ւտ, փախչինք. (Գուրս կը վազեն):

ՏԵՍԻԼ ԺԶ.

Գո՛ւար, Նազենիկ և Կատարիկէ

Գո՛ւար. — Բացակայութեանս ժամանակ տունը եկող մ'եղա՛ւ:

Կատարիկէ. — Այո՛, ազնուափայլ իշխանուհի. վարդենիկ օրիորդիկին հետ եկաւ Նարպէյ իշխանուհոյն դուտորը և եղբօր աղջիկը:

Նազենիկ. — Ի՞նչպէս, այսչափ շո՛ւտ դարձան դպրոցէն:

Կատարիկէ. — Արձակուրդ տրուեր է՛ վարժուհիին հիւանդ ըլլալուն համար: — (Ինքնիրեն) Ո՛հ, ալ ուրիշ եկողի անուն չեմ տար:

Գո՛ւար. — Կը ցաւիմ:

Կատարիկէ. — Իրաւունք ունիք, ազնուափայլ իշխանուհի. եկողները տան մէջ զլիացաւութիւն տալէ զատ՝ ուրիշ բան չեն:

Գո՛ւար. — Տիմա՛ր. անոնց գալուն համար չէ որ կը ցաւիմ, այլ վարժուհիին հիւանդ ըլլալուն համար... ապուշ:

Կատարիկէ. — Այո՛, ազնուափայլ իշխանուհի... (Ինքնիրեն) Ինքն ըսածօ չի հասկընար, ինձի կը նեղանայ:

Նազենիկ. — Ուրիշ մարդ չեկա՛ւ:

Կատարիկէ (մտածելով). — Ո՛հ, այո՛. թղթատան ծառան այդ նամակը բերաւ:

Գո՛ւար. — Սարսախ, ապուշ... և ինձի չէ՛ս իմացըներ:

Կատարիկէ. — Ազնուափայլ իշխանուհի, դուք ինձի չհարցուցիք:

Գո՛ւար. — Ո՛հ, քեզ պէս տխմարին հետ մեծ համբերութիւն կ'ուզէ:

Կատարիկն. — Այո՛, ազնուափայլ իշխանուհի: Նագեկնիկ (նամակը՝ ձեռքն առնելով). — Ի՞նչ կը տեսնեմ... նամակը բացուեր է (բարկոշ-րեակը):

Կատարիկն. — Լաւ նայեցէք, կարելի բան չէ: Գո՛նար. — Ի՞նչպէս թէ չէ. աչք չունի՞ս. ա՛յսպէս ընդունեցար նամակաբերէն (սրբադատ):

Կատարիկն (վախով). — Ես ի՞նչ գիտնամ:

Նագեկնիկ. — Ուրիշ մէկը այս բանս ըրած չի կրնար ըլլալ՝ բայց եթէ Սանդուխտ օրիորդը: Գո՛նար. — Ի հարկէ, ուրիշ ո՞վ կրնայ ըրած ըլլալ:

Կատարիկն. — Ո՛չ, ազնուափայլ իշխանուհի. մանաւանդ թէ ես իրմէն շատ խնդրեցի որ բանայ, բայց ինքը բացարձակապէս չուզեց:

Գո՛նար. — Զի՞ս ալ քեզի պէս ապուշ կը կարծես՝ որ ըսածիդ հաւատամ. չէ՛, ալ քեզի չեմ հաւատար. երկուքնիդ միաբաներ էք, և դուն աղուէս մ'ես՝ որ զիս խաբել կ'ուզես. (սաստիկ բարկացած) բայց գիտցիր որ ալ բաւական է. այս վայրկենէս սկսած՝ վերջնուած ես այս տնէս... Իսկ միւս կեղծատրն ալ ինծմէն իր մասը պիտի լսէ... այո՛, ինչպէս որ պէտք է զինքը վերէն վար պիտի լուամ... (կը մեկնի կատարորեակը):

Կատարիկն. — Ազնուաշուք օրիորդ, ձեզմէ կը խնդրեմ, ինծի համար բարեխօս եղէք. կ'երդնում որ ոչ ես և ոչ Սանդուխտ օրիորդը յանցանք չունինք... Նամակը դժբախտութեամբ մը բացուած պիտի ըլլայ...

Նագեկնիկ. — Դժբախտութիւնն է տանը մէջ մկներ, օձեր և իժեր ունենալնիս... (բարկոշ-րեակը) բայց շուտով դարմանը պիտի ընենք. (կը մեկնի):

Կատարիկն (միայնակ). — Ի՞նչ տգեղ բառեր...

մուկ, օձ, իժ... ամօ՛թ, ամօ՛թ... Ալ չեն գիտեր բերնեքնէն ինչ դուրս տան... չեն գիտեր ինչ հնարեն... Լաւ որ ես կ'երթամ կը հեռանամ, ալ երեսին չեմ տեսներ... (կուշայ) Իրենք են իժերը և թունաւոր իժեր... Բայց ինծի նման մէկը պիտի չգտնեն, չէ՛, նոյն իսկ թէ որ դիտակներով փնտռելու ելլեն... (կը մեկնի, և դուրսէն դեռ ձայնը կը շարունակուի) Թէ որ մտնետիդով ալ փնտռեն՝ չէ՛ պիտի չգտնեն կ'ըսեմ, պիտի չգտնեն... (վաշազայր կը փակուի):

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՏԵՍԻՒ Ա.

Սանդուխտ և Կատարիկե

Սանդուխտ. — Ներողամիտ եղիր, սիրելի Կատարիկե. Աստուած պիտի օգնէ քեզի:

Կատարիկե. — Յայտնի է թէ պիտի օգնէ. անմեղ եմ ես և պատառ մը հաց ինձի պիտի չըպակսի:

Սանդուխտ. — Ուրեմն ա՛լ մի ցաւիր:

Կատարիկե. — Իմ վրաս չեմ ցաւիր, այլ քու վրա՞ որ այսքան վշտերու մէջ պաշարուած պիտի ապրիս:

Սանդուխտ. — Վիշտերը կը զօրացընեն առաքինութիւնը. հանդարտութիւնը հոգին խաղաղութեան մէջ կը պահէ, խոռվութիւնը կ'ալէ կոծէ... Այս երկրիս վրայ ամէն մարդ վըշտակրելու համար ստեղծուած է...

Կատարիկե. — Բայց զէթ բան մը բերանդ դիր... և ոչ իսկ կերակուրի կանչեցին գրեզ:

Սանդուխտ. — Ուտելու կամք չունեցայ:

Կատարիկե. — Կերակուրի տեղ թոյն խմցուցին քեզի:

Սանդուխտ. — Համբերութիւն:

Կատարիկե. — Բայց դուն այդ քու պաղա-

րիւնութեամբդ իմ համբերութիւնս կը փախցընես... Ինչ ըսեմ. արձան մ'ալ ըլլայի՛ր այդքան չէր կարելի համբերել... Զքեզ կ'ընախատեն, կը շարչըրկեն, քեզի կը հրամայեն՝ իբրև թէ գերինին ըլլաս, իսկ դուն լուսմունջ կը կենաս՝ իբրև թէ լեզու չունենայիր, և յամառ յարատեւութեամբ կը նեղուիս և կը կրես:

Սանդուխտ. — Գժբախտութեանց մէջ պէտք է յարատև համբերութիւն ունենալ: Ծաղրական բան մ'է հանգիստ վիճակի մէջ համբերութիւն ցուցնելը: Թէ որ ես ալ մայր մ'ունենայի՞ զուցէ ցաւի և դժբախտութեան զաղափար անգամ չունենայի, և հետևաբար ինքզինքս հանդարտ բռնելու մէջ բնաւ արդինք մը պիտի չունենայի: Բայց հիմայ Աստուած միայն ինձի օգնական և մխիթարիչ ունիմ, և վայ ինձի թէ որ կամաւոր նեղութեամբ մը անհամբերութիւն ցոյց տայրմ՝ Աստուծոյ շնորհքէն զրկուիմ:

Կատարիկե. — Ըսածներդ շատ բարի խօսքեր են... բայց դեռ անօթի մնացեր ես... Լսէ ինչ պիտի ըսեմ. բայց կ'աղաչեմ չլշտանաս խօսքէս... Դուն ինձի շնորհք մը պիտի ընես... (խնայարով):

Սանդուխտ. — Յօժարութեամբ:

Կատարիկե. — Իմ կերակուրիս մասէն՝ բաժին մը քեզի համար պահեր եմ:

Սանդուխտ (յուզուած). — Ազնուասիրտ Կատարիկե:

Կատարիկե. — Ուրեմն կ'աղաչեմ որ ուտես. գիտեմ որ քեզի արժանաւոր բան մը չէ... բայց ազնուութեամբդ ընդունէ... եկո՛ւր:

Սանդուխտ. — Հիմայ չէ, աւելի ուշ:

Կատարիկե (տխրոտրեւամբ). — Աւելի ուշ՝ ես

հոս պիտի չըլլամ, պէտք է մեկնիմ հեռանամ այս տնէս:

Սակդոշխտ. — Ո՛հ, ո՛հ, պիտի չերթաս. ես յոյս ունիմ որ քու անմեղութիւնդ մէջտեղ պիտի ելլէ:

Կատարիւն. — Ի՞նչ կերպով կը յուսաս որ մէջտեղ ելլէ. ո՞վ մեր դատը պիտի պաշտպանէ. երկուքնիս ալ անգոր խեղճուկներ ենք, և խեղճուկները ճանճերու նման են, ամենէն կը հալածուին:

Սակդոշխտ. — Ատուծոյ միջոցներ չեն պակսիր...

ՏԵՍԻԼ Բ.

Վարդենիկ, Արաւելիկ, Շոշաւակիկ և Առաջիկներն

Վարդենիկ. — Ի՞նչ ունիս, սիրելի Սանդուխտ, ի՞նչպէս ես:

Սակդոշխտ. — Բան չունիմ, վարդենիկ, շատ աղէկ եմ:

Վարդենիկ. — Ուրեմն ինչո՞ւ սեղանի չեկար: Կատարիւն (գայրագիւն). — Որովհետև զինքը չկանչեցին:

Սակդոշխտ. — Կատարինէ՛:

Արաւելիկ. — Կը ցաւիմ թէ որ իմ ներկայութիւնս եղած ըլլայ պատճառը:

Սակդոշխտ (գգոշելով զինքը). — Չէ, սիրունիկ. կարելի՛ բան է:

Վարդենիկ. — Նազենիկն ըսաւ ինծի թէ ինքզինքդ լաւ չես զգար:

Կատարիւն. — Ի հարկէ, յետ այնքան դառն և անիրաւ խօսքեր իրմէն լսելու...

Սակդոշխտ (խտախ). — Պիտի լռե՞ս թէ չէ: Կատարիւն. — Չէ, կ'ուզեմ գէթ սիրտս զսփացնել:

Շոշաւակիկ (Վարդենիկիկին). — Հիմա՛յ կը հասկընամ թէ ինչո՞ւ համար մայրիկդ զայրացած էր:

Կատարիւն. — Պէտք էր իր զայրոյթն այն վայրկենին տեսնէիր՝ երբոր զիս տնէն վտընտեց:

Վարդենիկ. — Վտընտեց. ի՞նչ պատճառաւ:

Կատարիւն. — Ոչինչ պատճառաւ մը:

Արաւելիկ. — Ոչինչ պատճառով բան չէ կարելի՛:

Կատարիւն. — Գրեթէ ոչինչ պատճառաւ... պատուած նամակի մը համար:

Վարդենիկ (նայելով Արաւելիկին). — Պատուած նամակի՛ մը:

Սակդոշխտ. — Այո, որ բացուած գտնուեր է...

Շոշաւակիկ. — Արդեօք այն նամակը՝ որ հոս այս սեղանիկին վրան էր:

Կատարիւն. — Ճիշդ այն նամակը:

Վարդենիկ. — Ես եղայ զայն բացողը:

Սակդոշխտ. — Գո՛ւն:

Արաւելիկ. — Այո, ինքը. կ'ուզէր իմանալ թէ արդեօք հօրմէ՞ն եկած էր:

Շոշաւակիկ. — Եւ ես խորհուրդ տուի բանալու:

Կատարիւն (գրգռւած). — Եւ այդ բանը ծածուկ կը պահէք... Մեղք է այդ, տղաք, գործածնիդ ծանր մեղք է:

Վարդենիկ. — Ես բան մը չէի գիտեր... (ուշախտաբեամբ) Հիմայ շուտ մը մայրիկիս կ'երթամ, ամէն բան իրեն կը խոստովանիմ: Ուրախ եմ. ալ դուն պիտի չերթաս ասկից, և Սանդուխտին ու քու անմեղութիւնդ պիտի յայտնուի... Ո՛հ, ի՞նչպէս հաճոյք կը զգամ:

Աղաւնիկի. — Իսկ եթէ մայրիկդ գրեզ պատժէ՞:

Շուշանիկի. — Եւ կերակրէ զրկէ՞ գրեզ:

Վարդենիկի. — Փոյլ չէ. թէ որ զիս միայն պատժէ՛ արժանի եմ. ես եղայ գէշ գործողը:

Աղաւնիկի. — Մենք ալ մասնակցեցանք...

Շուշանիկի. — Ուրեմն երեքնիս մէկտեղ երթանք ներուսն խնդրենք, և ըսենք թէ գործն ինչ պէս եղաւ:

Վարդենիկի. — Երթանք:

Աղաւնիկի. — Դերեցէք, շուտով կը դառնանք. (աջակողմեան դռնէն կը մեկնին):

Վարդենիկի (շեմին վրայէն). — Ա՛լ ասկէց վերջ ուրիշին նամակը պիտի չբանամ, նոյն իսկ եթէ զիս անով թագուհի ընէ ուզեն. (կ'երրայ ընկերներուն ետեւէն):

ՏԵՍԻՒ Գ.

Սանդուխտ և Կատարիկն

Կատարիկն. — Այս օրհնած տղար մարդ չեն՝ սատանայ են... Ամէն բանի մէջ քիթերնին պիտի խոթեն, և յետոյ...

Սանդուխտ. — Եւ յետոյ վերջապէս համոզուեցա՞ր թէ Աստուած անմղութիւնը կը պաշտպանէ:

Կատարիկն. — Լաւագոյն ըրած կ'ըլլար՝ թէ որ աւելի շուտ պաշտպանէր...

Սանդուխտ. — Խենթ ես (ծանրութեամբ)...

Ա՛յդ կերպով շնորհակալ կ'ըլլաս Աստուծոմէ: Կատարիկն. — Խնդրեմ, ներէ՛, առանց մտածելու՝ բերնէս դուրս թողա ըսածս... Ո՛հ, ահ տիրուհիս կու գայ... Լա՛ւ, հիմայ ա՛լ ու-

զածիս պէս պիտի խօսիմ... (ընդառաջ երրայ ուզելով):

Սանդուխտ. — Մանաւանդ թէ հեռանանք ասկէց. (ձեռքին կը բռնէ՛ որ չ'երրայ) ... Թող նախ վարդենիկէն լսէ:

Կատարիկն. — Հնար չկայ... ճաթելով պիտի մեռնիմ (գայրուրով, և կը մեկնին աջ դռնէն):

ՏԵՍԻՒ Գ.

Չախակողմեան դռնէն ներս կը մտնեն Գոհար և Նազենիկ

Նազենիկի. — Հակառակ այնքան բարկացած ըլլալուդ՝ ինձի ուրախ կ'երևիս:

Գոհար. — Այս նամակը զիս ուրախացուց:

Նազենիկի. — Ուրեմն աւետիք մը կը պարուհանակէ:

Գոհար. — Ա՞յո՛, և քեզի համար ալ շատ շատ հետաքրքրական:

Նազենիկի. — Ուրեմն ինչո՞ւ ինձի շուտով կարողալու չտուիր:

Գոհար. — Գեո ես ալ ամբողջը չկրցայ կարողալ, մաս մը զգացած գայրութէս և մաս մ'ալ հարկաւոր եղած պատրաստութիւնը տեսնելով սեղանին՝ բարձրաստիճան ազգականի մը տըղոց պատիւ ընելու համար:

Նազենիկի. — Ուրեմն շուտ, շուտ, կարգա՛:

Գոհար (կը կարդայ). — «Սիրելիդ իմ Գոհար. Առետրական ամենածանր զբաղումներ արգելք եղան անցեալ շաբաթ գրելու քեզի. բայց անոր պակասը լեցընել կ'ուզեմ այս անգա-

մուան տալիք աւետիքովս : Մեր Նազենիկին
բախտը ապահովուած է» :

Նազենիկի (ուրախութեամբ) . — Ապահովուած...
ի՞նչպէս, ի՞նչպէս, առաջ տար :

Գոնար (կը կարդայ) . — «Մօրաքերորդիս՝ Լուսինեան իշխանուհին Պօլիս վերադարձաւ իրեն ըրած ճամբորդութիւններէն՝ առաջինէն աւելի ցաւազին վիճակի մէջ : Որդւոյն մահը իր սրտին մէջ այնպիսի պարապ մը թողուցեր է՝ որ բնաւ մխիթարութիւն մը չի կրնար զայն լեցընել . բայց կարծես թէ որդւոյն արժանաւոր առարկայ մը սիրելու պէտքը կը զգայ և կը փնտռէ : Ես ջանացի իրեն սիրելի ընել մեր Նազենիկը, և կրնամ ըսել թէ ապահով եմ յաջողած ըլլալուս» :

Նազենիկի . — Կեցցես, ազնիւ հայրիկ . առաջ տար, խնդրեմ :

Գոնար (կը կարդայ) . — «Իշխանուհին որոշած ըլլալով զէպ ի կարին գալու՝ զձեզ տեսնելու համար, առաջուց ինծմէն արտօնութիւն ուզեց՝ իմ աղջիկներէս մէկը իրեն որդեգիր ընելու : Ես ամենայն ուրախութեամբ ընդունեցայ առաջարկը, և օրէնքի պահանջած ամէն պայմաններով դաշնադրութիւնը ստորագրեցի» : — Ո՛հ, ի՞նչ մեծ բախտ է քեզի, զաւակս, ինչպիսի՜ երջանկութիւն պիտի ունենաս . դուն իրեն բոլոր հարստութեանց ժառանգ պիտի ըլլաս, և զիտես թէ ամբաւ հարստութիւն ունի՝ իր մեռած էրկանէն և հօրենական տնէն ալ իրեն բաժին ինկած :

Նազենիկի (տխուրեփալ) . — Բայց զեռ ինծի համար միայն բացարձակ հաւանութիւնը տուած չէ :

Գոնար . — Մտիկ ըրէ մնացածը . (կը կարդայ) .
«Բայց ապահով եմ որ Նազենիկը պիտի ըն-

արէ որդեգիր ընելու . որովհետեւ իրեն առաքինութեանց վրայ խօսեցայ իշխանուհոյն հետ . ցոյց տուի ինծի զրկած ձեռագործները, նամակները, և շատ գոհ մնաց : Բայց իշխանուհոյն սրտին ամենէն աւելի ազդեցութիւն գործեց Որդիական-սիրոյ պատկերը, որուն վրայ զմայլեցաւ (Նազենիկի կ'աշխարհի), և որուն մէջ հաւաստարապէս փայլած տեսաւ թէ վրձինի ճարտարութիւնը և թէ՛ միանգամայն վրձինը շարժող զգացմունքը»... (գարնացած) Ի՞նչ կը նշանակեն այս խօսքերը... Գոյնդ կը նետես դուն... դուն կը դողաս...

Նազենիկի . — Մայր իմ, ներք ինծի...

Գոնար . — Վայ գլխուս... այս ի՞նչ բան է որ կ'իմանամ... Ուրեմն դուն կարող եղար...

Նազենիկի . — Այո, թշուառ վայրկեան մը ցիտ յանցանքի մէջ ձգեց... Նախանձելով Սանդուխտի գեղեցիկ նկարին վրայ՝ ուզեցի իրեն արդիւնքն իրմէն յափշտակել . իրեն գրած նամակը պահեցի, չզրկեցի, և հօրս սէրն իմ վըրաս շարժելու համար...

Գոնար (տատտիկ խաղաղ) . — Ինքզինքդ պատկերին հեղինակ ըրի :

Նազենիկի . — Ներք, կ'աղաչեմ :

Գոնար . — Թշուառական... ի՞նչ օգուտ քեզի իմ ներողամտութենէս... Վերջապէս նենգաւոր բնատուրութիւնդ բոլորովին դուրս ելաւ... Սանդուխտ արդէն նամակը կարդալով՝ իմացեր է... Գոցէ Երկինք իրեն ազդէր են այս նամակը բանալու... Իշխանուհին հասած չհասած՝ պիտի իմանայ իրմէն անցած դարձածը, և ի՞նչ գողափար պիտի կազմէ քու բարոյականիդ վրայ, քու վարքութեանիդ և սկզբունքներուդ վրայ... Կարելի՞ բան է որ քեզի նման ապիրատ մը իրեն որդեգիր ընել ուզէ... Կարելի՞ բան է...

ՏԵՍԻԼ Ե.

Վարդենիկ, Աղաւնիկ, Շոշաւնիկ և
Աւաջիկներն

- Վարդենիկ. — Ո՛հ, վերջապէս գտայ զքեզ,
մայրիկ:
- Գո՛ւար. — Վարդենիկ, մէկդի գնա՛ հեռացիր,
զիս հանդարտ ձգէ, այս վայրկենիս քեզի հետ
զբաղելու ժամանակ չունիմ...
- Վարդենիկ. — Ո՛հ, հիմայ պէտք է լսէք ըսե-
լիքս:
- Աղաւնիկ. — Ըսելիքը ծանր խնդրոյ մը կը վե-
րաբերի:
- Շոշաւնիկ. — Այո՛, տիկին, ամենակարևոր նիւթ
մ'է:
- Նազկենիկ (ինքնիրեն խռոված). — Արդեօք ի՞նչ
պիտի ըլլայ:
- Գո՛ւար. — Ըսէ՛ ուրեմն, ի՞նչ կ'ուզես:
- Վարդենիկ. — Ըսել կ'ուզեմ որ անիրաւ տեղ
Սանդուխտին սրողդը ես, մայրիկ. այն նա-
մակը բացողն ես եղայ:
- Նազկենիկ (ուշախուշրեաւոր). — Ի՛նչպէս, ի՞նչ-
պէս:
- Աղաւնիկ. — Այո՛, տիկին, մենք երեքնիս ե-
ղանք:
- Շոշաւնիկ. — Մենք Վարդենիկին խորհուրդ
տուինք բանալու:
- Վարդենիկ. — Տեսնել կ'ուզէի միայն թէ ար-
դեօք հօրմէ՛ս եկած էր:
- Գո՛ւար (մանացած). — Ո՛հ, ի՛նչ բան կը լսեմ
... ի՛նչ է ըսածնիդ...

Աղաւնիկ. — Ճամարտութիւնը, տիկին. բայց
զիտցէք որ Վարդենիկ բան չկարդաց:

Շոշաւնիկ. — Գուր վրայ հասար, և մենք նա-
մակը հոն ձգեցինք փախանք:

Վարդենիկ. — Վախնալով որ չըլլայ թէ մեզի
սրողդը: Բայց հիմայ կը տեսնեմ թէ առանց
ուզելու՝ սրչափ չարեաց պատճառ եղայ...

Թէ որ զիս պատժել կ'ուզես, մայրիկ, ահա-
ւասիկ պատրաստ եմ. (ծուկ կը դնէ). բայց
կը խնդրեմ որ Սանդուխտին հետ հաշտուիս:

Գո՛ւար. — Այո՛, այո՛, սիրելի գառնուկս. այս
ըրած խոստովանութիւնդ ամենածանր վշտէ
մը ճնշուած հոգիս կը թեթեւցնէ. (կը գրկէ
գինը)... Ախ, սրբան ճշմարիտ է որ մարդս

ցանածը կը քաղէ... (Նազկենիկին դաւնարով)
Տես, ինչպիտի աննեղ և պարզամիտ զգաց-
մունք այս փոքրիկ անմեղուկին սրտին մէջ...

Ո՛վ դատարարակութիւն, սրբազան՝ դատարար-
ակութիւն, ահաւասիկ այս գառնուկիս վը-
րայ քու յաղթանակդ... Ախ, երանի՛ թէ ես
ալ կրցած ըլլայի...

Նազկենիկ (խօսքը կտրելով). — Աստուծո՛յ սի-
րուն, մայր իմ. (նշան կ'ընէ որ լռէ):

Գո՛ւար. — Գնա՛, Վարդենիկ, գնա՛, վազէ՛, մը-
խիթարէ՛ թշուառ Սանդուխտը. պատմէ՛՛ իրեն
իմ ունեցած զոջումս, իմ սրտիս խայթերը՝

զինքը այսքան վշտացնելու համար... խնդրէ
որ ներէ ինձի... Մի՛ թողուր որ կատարինէն
ալ մեկնի հեռանայ... Խեղճը, անիրաւ տեղ
այնքան նախատեցի:

Վարդենիկ. — Այո, այո... հիմայ գո՛հ եմ:
Աղաւնիկ. — Ես ալ նոյնպէս:

Շոշաւնիկ. — Երթանք ուրեմն, երթանք. (դուրս
կ'եղեն):

ՏԵՍԻԼ Զ.

Գոնար և Նազկեիկ

Գոնար. — Ժխտէ՛ ասկէց վերջ՝ թէ դեռ քա-
մուծիւն ունիս, Ժխտէ՛ որ ես անիրաւ վար-
մունք մը չեմ ունեցած այն ազնիւ խեղճ Սան-
դուխտին դէմ, քեզի նկատմամբ ունեցած յան-
ցաւոր ներողամտութեամբս:

Նազկեիկ. — Անգգամ մէկը պիտի ըլլայի՛ ժըխ-
տել կարենալու համար: Ըրած յանցանքս, այո՛,
չատ ծանր է. բայց ասկէց վերջ ինք-
զինքս ուղղելու համար ամէն շանք ի գործ
պիտի դնեմ, որպէս զի ես ալ առաքինութեան
ընթացք մը սկսիմ... Բայց ներկայիս... թէ
որ չես ուզեր որ ամօթէս գետինն անցնիմ...
(կը լռէ՛ առանց շարունակելու քաջոքիւն ու-
նենալու):

Գոնար. — Ի՛նչ կ'ուզես որ ընեմ:

Նազկեիկ. — Սանդուխտը նամակը կարդացած
չըլլալով՝ անցած դարձածէն տեղեկութիւն չու-
նի, և եթէ դուն ալ լռել ուզես...

Գոնար. — Ա՛յո է ուրեմն առաքինութեան ըն-
թացքն սկսիլ ուզելդ... Կ'ուզես զիս ալ քու
նենգութեանդ մեղսակից մ'ընել (գայրոյրով):

Նազկեիկ. — Աստուած չընէ որ այդպէս բան
մ'ուզեմ... Ես ինքս կրնամ անկեղծութեամբ
ըրած անիրաւութիւնս յայտնել իրեն. ներումն
ուզել, սիրտը շարժել, և խնդրել որ վիճա-
կիս վրայ գթայ... Ա՛յնքան բարի և եղբայ-
րասէր սիրտ մ'ունի...

Գոնար. — Հիմայ որ զինքը քու նպատակիդ

կ'ուզես ծառայեցնել՝ բարի և առաքինի՛ կ'ա-
նուանես:

Նազկեիկ. — Առաջ ալ խղճմտանքիս մէջ զինքը
միշտ այդպէս ճանչցած էի, բայց նախանձը,
որ ցած հոգիներու հիւանդութիւնն է, կը
զրգուէր զիս զինքը մահացընելու:

Գոնար. — Հիմայ ալ նմանապէս նախանձն է՛
որ զքեզ կ'ուտէ... Գուն չես կրնար համա-
կամիլ որ ինքը իրեն համար պատրաստուած
բախտաւորութեան հասնի... Կեղծ զղջումով
մ'իրմէն զանիկայ յափշտակել կ'ուզես...

Նազկեիկ. — Բայց ինքը արդէն բաւական հա-
րուտ օժիտ մ'ունի... Խոկ ես բնաւ օժիտ
չունիմ... բախտը ինձի ծիծաղիլ կ'ուզէ... և
մայր մը... մայր մը զիս անկէց կ'ուզէ զըր-
կել... Ուրեմն զոհ չես ունեցած զղջումովս,
զոհ չես թափած արցունքներովս... (կու լայ)
մահս կ'ուզես տեսնել:

Գոնար (սիրտը շարժած). — Նազկեիկ:

Նազկեիկ. — Այո հարուածին պիտի չկրնամ
դիմանալ. ամօթն ու խայտառակութիւնը զիս
դէպ ի գերեզման պիտի քաշեն (նեծկտան-
քով):

Գոնար. — Ապերախտ գաւակ, ինչո՞ւ այդպիսի
տխուր պատկերներով մայրական սիրտս կտոր
կտոր ընել կ'ուզես... Կ'ուզես դարձեալ իմ
տկարութենէս օգտուիլ... դարձեալ զիս յան-
ցաւոր կ'ուզես ընել...

Նազկեիկ. — Ո՛չ, մայր իմ, այդպիսի չար մը-
տածութիւն մը չունիմ... Քու առաքինու-
թիւնդ՝ իմ վրաս ունեցած սիրտդ հաւասար
սիրելի է ինձի: Ուրիշ բան չեմ խնդրեր քեզ-
մէ՛ բայց միայն յայտնես ամէն բան Սան-
դուխտ քրոջս: Քեզի կը յանձնեմ որ զիս ի-
րեն հետ հաշտեցընես. ես լռութեամբ պիտի

համակամիմ գլուխս գալիք թշուառութեան,
և յօժարութեամբ պիտի կատարեմ ինչ քա-
ւուրթիւն որ ինծմէն պահանջուի:

Գոնար. — Դուն չարագանց վտանգութիւն ու-
նիս Սանդուխտի բարի սրտին վրայ... Լաւ
ուրեմն, պիտի խօսիմ հետը, բայց առանց
բնաւ ինքզինքս արդարացնելու ցածութիւնն
ի գործ դնելու... Թող տեսնէ նա սիրտս ինչ-
պէս որ է... Թող իմանայ քու գործած բոլոր
անիրաւութիւններդ... և անկէց յետոյ թող
ինքն որոշէ. (կը մնկնի):

ՏԵՍԻՒ Է.

Նագեկիկ միայնակ

Նագեկիկ. — Սրտիս մէջ յոյսը կը սկսի ար-
ծարծիլ. ես Սանդուխտի վեհանձնութեան վը-
րայ վտանգ եմ, չեմ տարակուսիր որ այդ
բարեքն ինծի պիտի ընէ... Ա՛խ, թէ որ մէջ-
մ'ազատիմ այս վտանգէս՝ կ'ուզեմ ինքզինքս
բոլորովին փոխել... Պիտի վճռուեմ սրտէս
նախանձն ու նենգաւոր հնարքները. ամէն բա-
նէ վեր անվեղծութիւնը պիտի սիրեմ. ինքզինքս
արժանաւոր պիտի ընեմ այն բախտին՝ որուն
կ'ուզէ հասցընել զիս իշխանուհին... Այո՛,
վճռեցի...

ՏԵՍԻՒ Ը.

Իշխանուհի, Լուսիկ և Նագեկիկ

Իշխանուհի (դուրսէն). — Ներելի՛ է մտնել:
Նագեկիկ. — Հրամեցէ՛ք...
Լուսիկ. — Յարգանքներս... օրիորդ... (նկզ-
նակաւ շարժուածքով):
Նագեկիկ. — Ո՛հ, Լուսիկ... դուն հո՛ս:
Լուսիկ. — Պիտի չգայի... բայց իշխանուհին
ստիպեց զիս:
Նագեկիկ. — Դո՛ւք... իշխանուհին... (զար-
մանքով):
Իշխանուհի. — Հրամեր ես, Լուսինեան իշխա-
նուհին:
Նագեկիկ. — Իմ սիրելի, իմ բարի հօրա-
քո՛յրս... Ո՛հ, ինչպիսի ուրախութիւն...
(Ինքիքնէ) բայց շատ շուտ հասաւ:
Իշխանուհի. — Եթէ չեմ սխալիր՝ դուն պիտի
ըլլաս եղբօրս աղջիկը...
Նագեկիկ. — Նագեկիկ, ձեր եղբորդուտարը:
Իշխանուհի. — Ողջագուրուէ՛ ուրեմն ինծի հետ:
Նագեկիկ. — Բոլոր սրտով. (կը գրկախառնի)
... (իւրեքրեկ) Լա՛ւ սկսանք:
Լուսիկ. — Հիմայ ի՞նչպէս կ'երեւայ... Տիկե՞ն
մ'է ուրեմն թէ ոչ... Հիմայ կարծեմ մայրդ
ալ պիտի հաւատայ:
Նագեկիկ. — Անտարակոյս... Ներեցէք որ եր-
թամ իմաց տամ... (կրթայ ուզելով):
Իշխանուհի. — Դուն կեցիր... Այդ շնորհքը
Լուսիկն ինծի պիտի ընէ. այնպէս չէ՞:
Լուսիկ. — Չեզի համար ինչ որ ուզէք սիրով
կ'ընեմ:

Իշխանունի. — Ասով կրնաս նաև վարդենիկ ընկերիդ հետ ալ տեսակցիլ և գուարձանալ: Նագեևիկ. — Իրեն հետ են նաև Աղանիկն ու Դուշանիկը:

Լուսիկ. — Աղանիկը բարձրատիճան իշխանի մը թուն է, Դուշանիկն իշխանի աղջիկ է. առնոք ուրիշ խմորէ շաղուած են (առ Նագեևիկի՝ ձեզեւարար). ես քիչ մը դեղեր կը հոտիմ. (կը մեկնի):

Նագեևիկի (խերիքեկ). — Ինչպիսի լրբութիւն: Իշխանունի (խերիքեկ). — Լուսիկ քարը տեղը դնել զիտէ, առանց քաշուելու:

ՏԵՍԻԼ Թ.

Իշխանունի և Նագեևիկ

Նագեևիկ. — Խնդրեմ հրամայէք նստելու:

Իշխանունի. — Գուն ալ նստէ. հաճոյք կ'ըզգամ թոռնիկի մը հետ խօսակցելու՝ զոր առաջին անգամ կը ճանչնամ:

Նագեևիկ. — Այդ բանն ինձ համար հաճոյք է. (կը նստի):

Իշխանունի. — Տնէն դուրս ելեր էիք, այնպէս չէ՞:

Նագեևիկ. — Ի՞նչպէս իմացար:

Իշխանունի. — Հագուած զգեստներուդ ճոխութիւնը ցոյց կու տայ:

Նագեևիկ. — Ճոխութիւն (գրեթէ արձանարձակքով)...

Իշխանունի. — Մայրդ պէտք չէ թոյլ տայ քեզի՝ հասակիդ անպատշաճ շոյղութիւն մը:

Նագեևիկ. — Գիտէ՞ք թէ տասներեք տարեկան

եմ... Բաց ասկէջ՝ ազնուականի մը զաւակն եմ, և պատշաճ է որ հօրս աստիճանին պատիւը պահեմ:

Իշխանունի. — Հօր մը պատիւը աւելի կը պահուի չափաւորութեամբ, համեստութեամբ, որդիական պարտքերու գործադրութեամբ...

Նագեևիկ. — Այդ բաներուն մէջ բնաւ պակասած չեմ. պէտք էր որ հայրս ձեզի տեղեկութիւն տուած ըլլար թէ ինչպէս...

Իշխանունի. — Տեղեկութիւններ տուաւ...

Նագեևիկ. — Ամէն հանդիսաւոր պարագայի մէջ՝ միշտ ձեռագործներէս նմոյշներ զրկեր եմ իրեն:

Իշխանունի (քաւերուէ նշանաւոր ձեւով մը). — Արոնք իրացընէ պատիւ կը բերեն զանոնք գործող ձեռքին:

Նագեևիկ (շնորհակարտօրէան շարժմունք կը ցուցնէ, և ինքիքեկ կ'ըսէ). — Եղբւր ինձ:

Իշխանունի. — Պատկերահանութեամբ ալ կը զբաղիս՝ այնպէս չէ՞:

Նագեևիկ (չփորած). — Քիչ մը... առանց ճարտարութիւն մ'ունենայու...

Իշխանունի. — Ընդհակառակն ինձի կ'երևնայ թէ յատուկ հանձար մ'ունիս:

Նագեևիկ. — Մահացընէ՛լ զիս կ'ուզէք... (խերիքեկ) ինչպիսի վիշտ:

Իշխանունի. — Մահացընէ՛լ զքեզ... Հայրդ ցըցուց ինձի քու նկարած Արդիակաւ-Սերդ... և շիտակ կ'ըսեմ՝ սքանչացայ թէ գոյներու գեղեցիկ խառնուրդին, թէ՛ զզացմանց փափուկութեան և թէ՛ դէմքերուն նրբութեան վըրայ:

Նագեևիկ (տոգոնորբեամբ). — Իսկ ես այդքան հրաշալիք չեմ նկատած այն նկարիս մէջ:

Իշխանունի (նշանաւոր ձայնով). — Համեստու

Թիւնն է՝ որ այդպիսի դատաստան մ'ընել կու տայ քեզի: — (Ինքրինն) Ինքզինքը կը մատնէ՝ առանց անդրադառնալու:

Նագեկիկ (հանդարտաշրեւակ): — Բայց ուրախ եմ որ ձեր ներողամտութեան արժանացեր եմ:

Իշխանուհի. — Ես անկեղծ կը խօսիմ, և ինչպէս որ ըրած գեղեցիկ մանրանկարդ կը գովեմ, այսպէս ալ այդքան զարդարանքի ճոխութիւնդ կը դատապարտեմ. և քեզի թող ծանր չգայ ըսածս՝ քանի որ իբրև հօրքուրդ գրեզ խրատելու պարտքը կը զգամ:

Նագեկիկ. — Շնորհակալ եմ, հօրաքոյր. բայց ըսի թէ իմ աստիճանիս օրիորդ մը պէտք է որ իրեն վայել պատշաճութիւնը պահէ:

Իշխանուհի. — Արեմն Սանդուխտն ալ այդպէս կը զարդարուի:

Նագեկիկ (շփոթած). — Ճշմարիտն ըսելով... չէ... սակայն...

Իշխանուհի. — Եւ սակայն քեզմէ աւելի միջոցներ ունի. հարուստ օժիտ մ'ունի...

Նագեկիկ. — Այո՛, բայց շատ գուարթամտութիւն չունի... աւելի տիրասէր բնաւորութիւն մ'ունի... Կ'արհամարհէ խօսակցութիւնները, կը փախչի ընկերութիւններէ... միշտ մեռած մայրը կ'ողբայ...

Իշխանուհի. — Խեղճ գաւակ, իրաւունք ունի:

Նագեկիկ. — Բայց մենք զինքը մխիթարելէ չենք դադրիր. ամէն տեսակ ուշադրութիւն կ'ընենք իրեն... բայց գո՛ր տեղ...

Իշխանուհի. — Հարկ է որ ես ինքս իրեն խօսիմ. կը ցաւիմ որ այդպէս մաղձոտ բնաւորութիւն ունի կ'ըսես. որ և իցէ չափազանցութիւն՝ մոլութեան կը տանի... Պէտք է խօսիմ իրեն՝ լուսահոգի մօրը կողմանէ, որ շատ մտերիմ բարեկամս եղած է... Գնա՛, ինծի բեր զինքը քու հետդ:

Նագեկիկ. — Յօժարութեամբ. (Կ'երբայ, և որսն շեւիկ վրային) Երկինքը կ'ամպոտի մնաք բարով բոլոր յոյսերս:

ՏԻՍԻԼ Ժ.

Լուսինեան Իշխանուհին մխայնակ

Իշխանուհի. — Ահաւասիկ ի բնէ բարի գաւակ մը, որ ուղղութենէ չեղած է՝ մօրը իրեն վրան ունեցած չափազանց գուրգուրանքէն... Հանդարտ և անկեղծ կերպ մը կ'ուզէր կեղծել, բայց սրտին խայթերէն կը խոռվէր...: Գէշ նշան չէ. ըսել է որ սիրտը բոլորովին սալականամ չէ, կրնայ շտկուիլ. և ես կը փափաքիմ զինքը իր ախտաւոր հակումներէն ազատելու փառքն ունենալ. յարմար ժամանակին հասեր եմ...

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

Իշխանուհի և Վարդիկիկ

Վարդիկիկ. — Իրա՛ւ է ի՛նչ որ Լուսիկն ինծի գուրցեց:

Իշխանուհի. — Այո՛ր՛նքն:

Վարդիկիկ. — Թէ դուք իմ հօրաքոյրս էք, Լուսինեան Իշխանուհին:

Իշխանուհի. — Շատ ճշմարիտ:

Վարդիկիկ. — Կեցցէ՛ք ուրեմն. թող տուէք որ ձեռքերնիդ համբուրեմ:

Իշխանունի. — Մանաւանդ թէ պաշտիկ մը:

Վարդենիկ. — Ինչպէս որ կը հաճիք:

Իշխանունի (կը գրկի և կը նստնորի). — Թէ որ չեմ սխալիր՝ անունդ...

Վարդենիկ. — Վարդենիկ է, և գիտէ՞ք թէ որչափ կը սիրեմ գճեգ:

Իշխանունի. — Ինչպէս, առա՛նց գիտ ճանչցած ըլլալուդ:

Վարդենիկ. — Ո՛հ, գիտեմ թէ որչափ բարի, որչափ գթասիրտ էք. ինձմէ մեծ քոյրս Սանդուխտն ինձի ըսած է, ինքը միշտ խօսած է ինձի ձեր վրայօք, և ամէն օր մէկտեղ աղօթք ըրած ենք ձեր կեանքին համար:

Իշխանունի (յուզուած). — Իրա՛ւ կ'ըսես:

Վարդենիկ. — Իրաւ կ'ըսեմ. ո՛հ, ես երբեք սուտ չեմ խօսիր. Սանդուխտն ինձի սովորեցուցեր է որ սուտ ըսելը մեղք է, ուստի կ'ուզէ որ միշտ ճշմարիտ խօսիմ:

Իշխանունի. — Իսկ դուն ըսածին կը հնազանդի՞ս:

Վարդենիկ. — Ի հարկէ:

Իշխանունի. — Սանդուխտը բարի՞ օրիորդ մ'է:

Վարդենիկ. — Չէք կրնար երեակայել թէ որչափ բարի է. միշտ կ'աշխատի, բնաւ տնէն դուրս չ'ելլեր. իմ դասերս ըսել կու տայ ինձի, ինձի քրիստոնէական կը սովորեցնէ, և ա՛յնչափ դեռ ուրիշ գեղեցիկ բաներ կ'ընէ. և անոր համար ես զինքը սրտանց կը սիրեմ:

Իշխանունի. — Նազենիկն ալ զինքը կը սիրէ՞:

Վարդենիկ (գլխովը նշան կ'ընէ՝ ոչ):

Իշխանունի. — Բայց ինչո՞ւ համար չի սիրեր:

Վարդենիկ. — Կ'ըսէի ձեզի, բայց կը վախեմ որ մայրիկս տհաճի...

Իշխանունի. — Լաւ կը մտածես. խոհեմ տղաք պէտք է միշտ զգուշանան մօրերնուն տհաճութիւն պատճառելէ:

Վարդենիկ. — Ա՛յո, տիկին... բայց ես շատ կը վշտանամ... Խեղճը... իրեն երբեք մարդու առջեւ երևնալու հագուստ մը չեն շիներ, երբեք նորեղուք զլիսարկ մը չեն գնէր իրեն, կամ մագերուն համար գեղեցիկ սանար մը. երբեք զինքը չեն տանիր շրջագայութեան կամ պարահանդէսի... Այնպիսի կերպով հետը կը վարուին՝ որ բարկութիւնս կու գայ... Ամէն բան, ամէն բան նազենիկին համար, իսկ Սանդուխտին ոչինչ:

Իշխանունի. — Սանդուխտը չի՞ գանգատիր:

Վարդենիկ. — Եւ ոչ իսկ երագին մէջ... Թէ որ զինքը ձեռնալու ալ ըլլան՝ բերանը չի բանար:

Իշխանունի (խնայելով, յուզուած). — Ինչպէս ճշմարտութիւնս երևան կ'ելլէ անմեղութեան բերնով:

Վարդենիկ (աղաչակաւ, ցած ձայնով). — Բայց ինչդրեմ, ինձմէ լսած ըլլալնիդ մի՛ յայտնէք: Երբեմն այնքան բարկութիւնս կը շարժի՞ որ ախորժակս անգամ կը փախչի կերակուր բերանս դնելու:

Իշխանունի. — Ատիկայ նշան է՝ որ բարի շինուած սիրտ մ'ունիս:

Վարդենիկ. — Ճշմարիտը՝ չեմ գիտեր թէ սիրտս ինչպէս շինուած է. գանիկայ բնաւ տեսած չեմ:

Իշխանունի (ժպտելով). — Սիրտը չի տեսուիր, սիրելիս, այլ բարի գործերէն կը ճանչցուի:

Վարդենիկ. — Ի՞նչ կերպով, խնդրեմ, եթէ կը հաճիք՝ սովորեցուցէք ինձի:

Իշխանունի. — Երբօր սիրալիր, երախտագէտ, առաքինասէր զգացմունքներով մեր ծոցին մէջ կը սկսի սիրտը զարնել...

Վարդենիկ. — Կը զարնէ՞ կ'ըսէք:

- Իշխանունի. — Այ՛ս:
- Վարդենիկ. — Ծոցի մէջ կը զարնէ:
- Իշխանունի. — Այ՛ս, ծոցի մէջ:
- Վարդենիկ. — Հո՞ս (յնկողով ձեռքը ստաւոնքսիս վրայ):
- Իշխանունի (ժպտելով). — Ո՛չ. սիրտը հո՞ն՝ ձախ կողմը է:
- Վարդենիկ. — Հո՞ս (ձեռքովը ցոյց տալով կոշտ քիւն ահաւորովը):
- Իշխանունի. — Չէ՛, չէ՛...
- Վարդենիկ. — Հո՞ս ալ չէ. ուրեմն ո՞ւր տեղ է:
- Իշխանունի (սևնոր ձեռքը բռնած՝ սրախն վրայ տանելով). — Սիրտը այստեղ է:
- Վարդենիկ. — Կեցէ՛ք (գնդաստղ մը զգետտիկ վրայէն նանկելով):
- Իշխանունի. — Ի՞նչ կ'ուզես ընել:
- Վարդենիկ. — Կ'ուզեմ նշան դնել՝ որ չմոռնամ. (կը հաստատե գնդաստղը սրախն կողմը)... որպէս զի երբոր բարի գործ մը կատարեմ՝ կարենամ շուտ մը տեսնել թէ սիրտս կը զարնէ:
- Իշխանունի (գորովակրով գրկելով զինքը). — Ա՛խ, երանի թէ այս հիանալի պարզամտութիւնդ միշտ պահես:

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

Գոհար և Աբաշխենկերի

- Գոհար. — Ներեցէ՛ք, Լուսինեան իշխանունի. այս վայրկենիս իմացայ ձեր գալուտը:
- Իշխանունի (ցոյց տալով Վարդենիկը). — Կը տեսնէ՞ք... սքանչելի խօսակից մ'ունեցայ:

- Գոհար (խռոված՝ Վարդենիկին). — Ո՞րչափ աւտեն է որ դուն հոս ես:
- Իշխանունի (կնշանաւոր ձայնով). — Շատ աւտեն չէ, տիկին:
- Գոհար. — Լաւ, լաւ. հիմայ գնա ընկերներուդ հետ խաղա:
- Վարդենիկ. — Չէ՛, հօրքրոջս քով կ'ուզեմ կենալ:
- Գոհար (սպասնալիքով). — Կ'ուզեմ... ինձմէն կը թուրիւն ստացած տղայ մը բնաւ բերնէն պիտի չհանէ այդպիսի բառ մը... Կ'ուզեմ... Վարդենիկ. — Բայց Նազենիկը միշտ այդպէս կ'ըսէ, և չէք սրբողիւր, իսկ ինձի՛ որ հօրքուրիս սիրոյն համար ըսի... (շարագին):
- Գոհար (մտնացած). — Անշնորհք...
- Իշխանունի. — Տիկին, տղան մի՛ վախցըններ... Հնազանդէ՛, Վարդենիկ:
- Վարդենիկ. — Բայց յետոյ դուք կ'ելլէք կ'երթաք, և ես ալ պիտի չկրնամ զձեզ տեսնել:
- Իշխանունի. — Երթալէս առաջ զքեզ կանչել կու տամ:
- Վարդենիկ. — Ապահով:
- Իշխանունի. — Ապահով:
- Վարդենիկ. — Այսպէս կ'ախորժիմ հնազանդիւ. ցտեսութիւն. (կը ժռի և կը մնկնի):

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

Իշխանունի և Գոհար

- Իշխանունի. — Ի՞նչ սիրուն է, ինչպիսի՛ անմեղութիւն... Սքանչացայ այդ տղուն վրայ... սիրտս հետը կապուեցայ:

- Գոհար. — Գուռ միշտ ազնուասիրտ եղած էք ղէպ ի մեր ընտանիքը, և մենք երախտագէտ ենք ձեզի... Լաւ միտքս ինկաւ, ճամբէ եկած՝ բան մ'ուտելու և կազդուրուելու պէտք պիտի ունենաք. անշուշտ երկայն ուղեւորութենէ նեղուած էք...
- Իշխանոշնի. — Մանաւանդ թէ շատ հանգիստ ուղեւորութիւն մ'ունեցայ, և արդէն հոգնածութենէս կազդուրուած եմ:
- Գոհար (զարմանքով). — Կազդուրուած եմ կ'ըսէք. ուրեմն այս վայրկենիս չէ՞ որ հասեր էք:
- Իշխանոշնի. — Չէ՛, երէկուրն է ի վեր քաղաքիս մէջն եմ:
- Գոհար. — Աստուած իմ, ի՞նչ կը լսեմ. բայց ինչո՞ւ ուղղակի մեր տունը չիջար... Իրաւ է որ տուներնիս ձեզի արժանաւոր բնակարան մը չէ... բայց...
- Իշխանոշնի. — Ներեցէք. խօսք տուած էի կարնեցի բարեկամի մը, որուն հետ Պօլիս ծանօթացայ՝ որ քաղաքս եկած ատեն իրեն հիւր ըլլամ... Ուտի կը տեսնէք որ...
- Գոհար. — Ըսելիք մը չունիմ... բայց ներելի՞ է արդեօք բարեկամին անունը հարցնել:
- Իշխանոշնի. — Լսելով՝ վախեմ որ վրաս գայթակղիք պիտոր (ժպտելով):
- Գոհար. — Ինչո՞ւ համար... Ձեզի պէս մէկը վտանհ եմ որ հրաւէր ընդունած ըլլայ պիտոր իշխանէ մը, կամ պէյի մը, կամ փաշայի մը...
- Իշխանոշնի. — Ըսածներէդ և ոչ մէկէն. ես հիւրասիրուած եմ բժիշկէ մը:
- Գոհար (տազնապաճ). — Արդեօք Սեւեան բժըշկէն:
- Իշխանոշնի. — Ամենաճիշդ. արդէն ձեզի ծանօթ պիտի ըլլայ անոր Լուսիկ օրիորդիկը.

- ինքն ինծի պատմեց ձեր հետ ունեցած տեսակցութիւնը:
- Գոհար (մանացած, ինքնիրեն). — Ահա ուրիշ անիծած պատահում մ'ալ:
- Իշխանոշնի. — Կարելի է որ ձեր մտածելու կերպին անհամաձայն գործեր եմ. բայց ինչ ըսեմ. սովորութիւն չունիմ պատուոյ տիտղոսներէ հրապուրուելու, բաւական է որ արժանապատուութիւն և հոգւոյ ազնուութիւն գտնեմ:
- Գոհար. — Ես զիս շատ մահացած կը զգամ:
- Իշխանոշնի. — Բայց ոչ այնքան՝ որչափ ես մահացայ՝ լսելով ձեզմէ անարգուած օրիորդիս քաշած վիշտերը... Մեզի՛ կնիկներուս համար՝ ունայնասիրութիւնը չար խորհրդատու մ'է:
- Գոհար (ինքնիրեն). — Ամէ՛ն բան պատմած է:
- Իշխանոշնի. — Կը ցաւիմ մեծապէս որ նաև Նազենիկը ալ ունայնասիրութեան ձեռքը մատներ է ինքզինքը... Եւ դուք, տիկին, անոր հետեանքները չէք տեսներ: Շատ դիւրին է ունայնասիրութենէ նախանձի մէջ ինկնալ. իսկ նախանձը կը չորցնէ, կ'ոչնչացունէ առաքինութեանը բոլոր սերմերը: Երբոր սրտի մը մէջ նախանձը կը խօսի՛ բոլոր միւս բարեզգացումները կը համրանան:
- Գոհար. — Տիկին... գուցէ մէկը ձեր միտքը Նազենիկի դէմ նախապաշարեր է:
- Իշխանոշնի. — Ո՛հ, կը սխալիք, տիկին... ես երբեք ուրիշէն նախապաշարուած մտքով դատուումք չեմ ըներ: Զուակիդ՝ Նազենիկին հետ խօսեցայ. իրեն տուած պատասխանները լսեցի, իրեն չափազանց ձոխութեամբ հագուելւպուելը տեսայ... ամէն բան չափեցի չափ չըփեցի... և այս լսածներէս ու տեսածներէս համոզմունքս գոյացուցի:

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

Նագեկիկ և Առաջիկներն

Նագեկիկ. — Մայր իմ, իշխանուհի Տիկին, ո՛հ, ի՛նչ բան տեսայ, ի՛նչ բանի պատահեցայ... դեռ ապշած եմ հանդիպածին վրայ... Կարծես չէի ուզեր աչքերուս հաւառք ընծայել...

Գոհար. — Ո՛վ Աստուած իմ, ի՛նչ եղաւ: Իշխանուհի (խրիստոս). — Արդեօք ի՛նչ եղած է:

Նագեկիկ. — Ո՛հ, ո՛վ կրնար կարծել... որո՞նք մտքն կրնար երբէք անցնիլ... Մայր իմ, բոլոր քու ունեցած խնամքներդ, ախ, չէ՛, այս պիտի դառն պտուղներ պէտք չէին հասցընել...

Գոհար. — Զաւակս, այդ խօսքերովդ զիս կը սարսափեցնես...

Նագեկիկ. — Եւ սարսափելու իրաւունք ունիս: Իշխանուհի (անձամբեր). — Բայց վերջապէս ըսէ՛ ի՛նչ հանդիպած է:

Նագեկիկ. — Մտիկ ըրէք. Սանդուխտը ձեր քով բերելու համար՝ մտայ իրեն սենեակը. ինքն այնքան թաղուած էր մտքով՝ որ մըտնելոս չիմացաւ... Ուզեցի իմանալ թէ ի՛նչ բան էր իրեն ուշադրութիւնը գրաւողը, և երեւակայեցէք իմ զարմանքս... անպիտանը, աչքերը անշարժ սեւեռած էր առարկայի մը վրայ...

Իշխանուհի. — Ի՛նչ առարկայի:

Նագեկիկ (տարով իշխանուհուն). — Այս կերպարանքին վրայ, զոր ձեռքէն յափշտակեցի: Գոհար (նայելով պատկերին). — Ի՛նչ կը տեսնեմ:

Իշխանուհի. — Ա՛հ... (Յաւազիկ) կը ճանչնամք արդեօք թէ որո՞նք դէմքն է:

Նագեկիկ. — Ո՛չ. հարցուցի, բայց կեղծաւոր բարեպաշտը չուզեց յայտնել:

Գոհար. — Հասկընալու համար մեծ խելք մը պէտք չէ, (կրկով) ապահովապէս անտակ, անկիրթ, անհամեստ, սրիկայ երիտասարդի մը պատկերը պիտի ըլլայ:

Իշխանուհի (սրտողած). — Գոհար տիկին:

Գոհար. — Ներեցէք, ըսել կ'ուզեմ...

Իշխանուհի. — Կ'երեւի որ դուք գահավիժաբար դատմունքներ ընելու վարժեր էք...

Գոհար. — Բայց ի՛նչ կ'ըսէք, իշխանուհի... (խրիստոս եղած) ծածո՛ւկ յորաբերութիւն մ'ունենալը, այդպիսի ընծաներ, այդպիսի յիշատակներ ընդունիլը...

ՏԵՍԻԼ ԺԵ.

Սանդուխտ և Առաջիկները

Սանդուխտ. — Աստուծոյ սիրոյն համար կ'աղաչեմ, հօրաքոյր, փարատեցէք, կը պաղատիմ, փարատեցէք սխալ հասկացմունք մը՝ որ նախատինք մ'է իմ անմեղութեանս դէմ:

Գոհար (զարմանքով). — Ի՛նչպէս:

Նագեկիկ (Գոհարին). — Անմեղութեանը դէմ:

Սանդուխտ (առ իշխանուհին). — Ես ձեր պատուիրած գատնիքը պահեցի. հաւատարմութեամբ ձեզի հնազանդեցայ. բայց արիութիւն չունիմ այսքան յանցաւոր երևնալու ուրիշներուն աչքին...

Գոհար. — Վայ զլիսուս, ի՛նչ ըրի:

Նագեկիկ (խերկիրեկ). — Ուրքէս գլուխս կը դռ-
դամ:

Սանդռչատ (Գոնարիկ և Նագեկիկի դասնարով).
— Այո՛, դուք իրաւունք ունիք ինծմէն խորշե-
լու, ինծմէն զգուելու. արտաքին երևոյթը զիս
կը դատապարտէ... Բայց ես անմեղ եմ...
(Կոչ լայ) հաւատացէք խօսքիս, անմեղ եմ...
Այդ տուփը և պատկերը ինծի տուողը...

Գոնար. — Բո՛ւ՛, ուսկի՛նք ընդունեցար:
Իշխանուհի (ծանրոշքեամբ). — Ինծմէն ընդու-
նած է:

Գոնար. — Ո՛վ Երկինք:

Նագեկիկ. — Ի՛նչ կը լսեմ:

Իշխանուհի. — Իւ կը ներկայացնէ իմ սիրե-
լի, իմ պաշտելի մեռած որդւոյս ղէմքը...
(աչքերուն արցունքը կը սրբէ):

Գոնար (ցաւագիւ և յուսահատ). — Ախ, ո՛ւր,
ո՛ւր երթամ ծածկուիմ ամօթէս:

Նագեկիկ. — Երակներուս մէջ արիւնս ստու-
ցաւ. (ձեռքերով երեսը կը գոցէ և յատրուկի
ակնիւն մը կ'երբայ կը կրծկի):

Իշխանուհի. — Խեղճ որդիս... սրիկայի մը
կերպարանք ունենալու նախատիւնն ընդու-
նեցար դուն, ազնիւ Միհրանս... Ո՛հ...
Թշուա՛ն Սանդռչատ... ինչպիսի գիւրութեամբ
և յանդուգն դատմունքներով քու համբաւը
կը զրպարտեն... կը սեցընեն... (Կոչ լայ):

Գոնար. — Ներեցէ՛ք, կ'աղաչեմ... սխալեցայ,
ինքիրմէս դուրս ելայ զգացած ցաւէս...

Իշխանուհի. — Բո՛ւ՛է՛ք մանաւանդ զգացած ա-
տելութենէդ... (զայրացած) ինծի ծանօթ է,
տիկին, ամբողջ ձեր ամարդի վարմունքը այս
խեղճ անմեղին ղէմ...
Սանդռչատ. — Չէ՛, սիրելի հօրաբոյր, սխալ-
ման մէջ էք, բացարձակ սխալման մէջ: Ինքը

(ցոյց տալով Գոնարը) զիս միշտ սիրեր է, և
կը սիրէ զիս դեռ այնպէ՛ս՝ ինչպէ՛ս պիտի սի-
րէր զիս ինծի կեանք տուողը: Նոյն իսկ իրեն
զայրոյթը իմ դրսուանց երեցած յանցանքիս
ղէմ՝ իրեն սիրոյն նշան մ'է: Ինծի ղէմ այն-
քան պիտի չսրբողէր՝ թէ որ վրաս նուազ հոգ
ունենար: Հարազատ դստեր մը համար սակէ
աւելի բան ընել կարելի պիտի չըլլար...

Իշխանուհի (խտտոշքեամբ: խօսքը կտրելով). —
է՛հ, հարազատ դստեր մը համար միշտ աւելի
բաներ կ'ըլլուին. զանիկայ գոհացընելու հա-
մար կրնան ոտքի տակ առնուիլ մարդասի-
րութեան և արդարութեան սրբազան պարու-
քերը. կրնան անոր ծաղրական շօսյութեանց
գործածուիլ ուրիշի մը եկամտաները: Հարա-
զատ դստեր մը խելքին փշած կամահածու-
թիւնները և ունայնասիրութիւնները գոհացը-
նելը օրինաւոր կրնայ դատուիլ, արդարացնել
անհոգութիւնները, փրատակար և յանցաւոր
զուարճութիւնները, և մինչև իսկ սնուցած
նախանձը, (կրակոտ կերպով) ամենէն աւելի
ցած և չարասէր նախանձը, որ ոչ միայն սըր-
տին մէջ կը սնանի, այլ և ինքզինքը ուրիշին
արժանիքներով ու ձիրքերով կը զարդարէ, ա-
ռանց սարսափ և զգուանք մը զգալու՝ իրեն
սեփականելով ուրիշի մը ձեռքին պատուաբեր
աշխատութիւնները և համեստասէր հանճարին
արդիւնքը և Որդիակալն-սիրոյց ցոյցերը...
Հարազատ դստեր մը համար ահա այս բա-
նեք աւելի կ'ըլլուին:

Նագեկիկ. — Ատուա՛մ իմ, ինչպիսի ամօթ,
ինչպիսի կորանք ինծի համար:

Գոնար. — Ե՛ս թշուառականս... Ե՛ս ողորմելիս
... Ե՛ս... (ձեղձաւորձուկ լացով):

Իշխանուհի. — Բայց երկինքը Նախախնամու-

թիւն մը կայ՝ որ արդարներու պաշտպանութեան կը հօկէ, և չարերուն մտածմունքը կը ցրուէ: Այն Նախախնամութիւնն իմ քայլերս ուղղեց դէպ ի կարին: Ճանչցիր, Սանդուխտ, այդ Նախախնամութեան ձեռքը, և անոր անհասանելի կարգադրութեանց երկրպագէ՛, և և հետս եկուր. (կը բռնէ ձեռքէ՛՛ երրարոյն):

Սանդուխտ. — Ո՛ւր:

Իշխանուհի. — Ուր որ վշտակրութեանց ճամբաները կը հասցընեն համակամող համբերատար հոգիները, ուր որ առաքինութիւնն իրեն վարձատրութիւնը քեզի համար որոշեր է տալու, ուր որ պիտի չգտնես չորս կողմը ապերախներու ընտանիք մը... Եկուր, դուն իմ որդեգիր զաւակս պիտի ըլլաս, միակ ժառանգը սիրոյս և հարստութեանցս... Ես գրեզ Միհրան որդւոյս տեղ կ'ընդունիմ... Եկուր:

Սանդուխտ. — Վեհանձն հոգի... Այսպիսի առատաձիր պարգևի մը հանդէպ՝ երախտագիտութիւնն ալ անգոր կը մնայ արժանաւոր կերպով շնորհակալ ըլլալու: Այդ գերազանց որդեգրութեան պարգևը պիտի խօսի միշտ սրտիս և մտքիս մէջ՝ քանի որ շնչելու կարողութիւնն ունենամ... Բայց չեմ կրնար առանց խիղճ ընելու ընդունիլ զայն. կարելի՞ բան է որ քոյր մը անկէջ զրկելու ցաւին դիմանամ. տեսնելով թէ ինչպէս այնքան թեթեւ սխալման մը պատճառաւ՝ այսքան խրատութեամբ կը պատժուի... Ո՛հ, խղճմտանքիս մէջ միշտ ձայն մը պիտի հնչէ՛՛ որ իմ կեանքիս երջանկութիւնը պիտի դառնացընէ, պիտի խռովէ... Ո՛հ, կ'աղաչեմ, սիրելի հօրաքոյր, մի՛ ուզէք որ ես այդպիսի վիճակի մէջ ինկնամ... Գարձուցէ՛ք, շնորհեցէ՛ք դարձեալ ձեր գութը, ձեր բարի համարմունքը իմ քրոջս, և ասով միայն զիս կրնաք երջանիկ ընել:

Գոնար (եռակողմաբ սրտի զրկելով զիկրը). — Բաւական է, Սանդուխտ, առաքինի՛ զաւակ, բաւական է... Կարգէ՛ զուրս վեհանձն է վըրէժի սիրութեան համար բանեցուցած այդ միջոցը... Քու կողմանէդ ցուցած այդքան վըրսեմ մեծանձնութիւնդ՝ իմ ամենէն աւելի դառնագոյն տանջանքս կը կազմէ... Կարեկից եղէք վրաս, ով իշխանուհի. ես ինքս եղած եմ այս սիրելի զաւակին դէմ ամենէն աւելի անիրարը...

Սանդուխտ (աղաչելով յընդուն). — Ի՞նչ կ'ըսես, ի սէր Աստուծոյ...

Գոնար. — Այո, ամենէն աւելի անիրարը... Գինքը միշտ մահացուցեր եմ, վշտացուցեր եմ, ջանացեր եմ իրեն համբերութիւնն հոգնեցնել... Բայց ինքը գերազանց օրինակ մը հանգիստացաւ համակամութեան: Ուրեքս իրատունքով թող ժառանգէ ամբողջ ձեր սէրը, ձեր բախար, ըլլայ թող ձեր որդեգիր զաւակը, ուրուն լիուլի արժանաւոր է... Նազեհիկի ուրիշ յոյս չի մնար՝ բայց միայն ձեր զթասիրտ ներողութեանն արժանանալ...

Նազեհիկի (ձգելով իկրիկիկը իշխանուհույն ոտը). — Այո, ձեր ներողութեան... Գիտեմ որ արժանի չեմ անոր, բայց կը պաղատիմ զայն ձեզմէ՛ այս զղջման թափած արցունքներովս, այս եռանդուն գորովանաց և սիրոյ համբոյրներովս (կրկիկն ու կրկիկն աչք կը նսարուրէ), այս հեծեծանքներովս՝ որ սրտիս խորէն կը բխին... ատոնցմով ահաւասիկ ձեր ներումն ընդունելու կը պաղատիմ՝ Երկնքի և ձեր զըթասիրտութեան ապաւինած... Ուրիշ կերպ կարելի չէ որ խաղաղութիւն գտնեմ. չար նախանձը յափշտակեց զայն ինձմէն, ինձի վըրտալիք օրեր անցընելու պատճառ եղաւ... Եւ

ես... և ես, աւա՛ղ, կը շոյէի, կը գգուէի այդ գագանը... Բայց պատիժս նոյն իսկ իմ ըրած յանցանքիս մէջ գտայ... Ա՛խ, կը խընդրեմ, Սանդուխտ, կ'աղաչեմ մի ատեր գիտ...
Սանդուխտ. — Ատե՛լ... Ի՛նչ կ'ըսես, է՛ս ըզքե՛զ ասեմ... Ա՛խ, ոտք ելի՛ր, սիրելի քոյրս (ոտք կը հանե և կը գրկախառնուի) ... սեղ մուէ՛ անգամ մը սրտիս վրայ ... գտի՛ր այս բազկացո մէջ իմ ատելութիւնս, գտի՛ր զայն վեհանձն հօրաքրոջս բազուկներուն մէջ. (կը ձգէ գիւրքը Իշխանուհւոյն թագկաց մեջ):
Իշխանուհի. — Ո՛հ, այո՛... զքեզ գրկելու պէտքը կը գայի. (կը սեղմէ կոշորքիւն):
Սանդուխտ (եւսանդուհի կերպով). — Սէ՛ր, երախտագիտութիւն, խաղաղութիւն և սրտերու լիուրի գոհութիւն՝ պիտի ըլլան ասկէց յետոյ մեր ընտանեաց ատելութիւնները:
Գոնար. (կը գրկէ Սանդուխտը). — Զաւա՛կս... (նեծեծանքով):
Նշագենիկ (ցաւագիկ). — Ա՛խ, Երկինք կը պատուհասէ գիտ նաև իրեն չնորհած պարգեւով:
Սանդուխտ. — Ի՛նչ կ'ըսես:
Նշագենիկ. — Հագիւ թէ սովրեցայ և սկսայ գրեզ սիրել... և ահա զքեզ պիտի կորսընցնեմ:
Սանդուխտ. — Կ'աղաչեմ, սիրելի հօրաքոյր... փոխեցէք որոշմունքնիդ... կը պաղատիմ:
Գոնար. — Ո՛հ, ո՛չ... ընդունէ՛, Սանդուխտ, այն բախտը՝ որ ինքը քեզի կ'ընծայէ. վայելէ՛ քեզի համար պատրաստուած խաղաղ օրերը... (յարագիկ) և մոոցիր... եթէ կրնաս... այն վիշտերը՝ որ ինձմէ՛ կրեցիր:
Իշխանուհի. — Ո՛հ, ո՛չ... ա՛լ չեմ կրնար դիմանալ... այսքան սրտեր թշուառացնելու խտուրթիւնը չունիմ... Լաւ ուրեմն, ամէնքնիս ալ պիտի միանանք և միշտ մէկտեղ պիտի ապրինք (ոչրախաղիր զգացմամբ):

Գոնար, Սանդ. Նշագ. — Մի՛շտ մէկտեղ:
Իշխանուհի. — Սանդուխտն իմ որդեգիրս պիտի ըլլայ և ժառանգ իմ հարստութեանցս, և դուք ալ ժառանգ իմ սիրոյս... Ամէնքս ալ միասին պիտի երթանք Պոլիս...
ՏԵՍԻԼ ԺԶ.

Վարդենիկ, Լուսիկ, Աղաւնիկ, Շուշանիկ, Կատարիկ և Աւաչիկներն
Վարդենիկ. — Ամէնքս ալ միասին Պոլի՞ս պիտի երթանք... Է՛ս ալ ուրեմն...
Իշխանուհի. — Այո՛, սիրուն գառնուկս:
Վարդենիկ (ոչրախոտքեկեկ ցաւաքրտերով). — Ո՛հ, ի՛նչ ուրախութիւն, ի՛նչ մխիթարութիւն... Հայրիկս ալ պիտի տեսնեմ ու գրկեմ...
Շուշանիկ (ընկերներուն նետ կը սկսի բարձրաձայն լալալ):
Վարդենիկ. — Ի՞նչ ունիք, ի՞նչ կայ լալու:
Լուսիկ (լալով). — Ա՛լ զիրար պիտի չտեսնենք:
Աղաւնիկ. — Ա՛լ մէկտեղ դպրոց պիտի չերթանք:
Վարդենիկ (խառված). — Ճշմարիտ է. մտածած չէի. շատ կը ցաւիմ... Բայց ուրախ եղէք, ես զձեզ պիտի չմոռնամ, ստէ՛ք պիտի գրեմ ձեզի, և Պոլիսէն գեղեցիկ յիշատակներ ձեզի պիտի դրկեմ:
Կատարիկ (տղարկներուն). — Ի՛հ, ձեր ունեցած ցաւը իմինիս քով բան մը չէ... (Յաւագիկ) Գուր հարուստներու զաւակներ էք, շէն տուն տեղ ունիք, պատրաստ սեղաններ... Թշուառութիւնս ես ողորմելիս պիտի կրեմ... ես փոզոցի մէջ պիտի մնամ. (կու լալ):
Սանդուխտ. — Կարելի՞ բան է որ ես այնպէս ձգեմ զքեզ...

- Կատարիկն. — Ուրեմն է՞ս ալ պիտի գամ:
- Իշխանունի. — Այո, արժանի էս գալու. դուն մեր տան սպասուհին, մանաւանդ թէ տանը բարեկամուհի մը պիտի ըլլաս:
- Կատարիկն. — Ամենուզ ալ աղախինը պիտի ըլլամ... (խնայով Գոհարիկ) և Ձեր Ազնուաշուք Բարձրութեանն ալ տիմար ծառան:
- Գոհար. — Կատարինէ՛. . . ա՛լ բերնէս պիտի չելլէ այդպիսի բառ մը... բնաւ պիտի չլսես:
- Իշխանունի. — Ընտանեկան խաղաղութեան մէջ ամէնքս ալ երջանիկ պիտի ըլլանք:
- Գոհար. — Այո, ամէնքս ալ երջանիկ. (կը գրըկայաւանդի Իշխանունունիին):
- Սանդուխտ և Նազեկիկ. — Կեցցէ՛, կեցէ՛, սիրելի հօրաբոյրնիս:
- Վարդէկիկ (առ Իշխանունիկն). — Նայէ՛, նայէ՛. (Իշխանունունիին ձեռքը կը բռնէ և իրեն սրտին վրայ դնելով) Տէս, հիմայ սիրտս կը զարնէ:
- Իշխանունի. — Թէ որ գիտնայիր Խնչպէս իմ սիրտս ալ կը զարնէ:
- Վարդէկիկ. — Ուրեմն ըսել է՛ որ բարի գործ մ'ըրիր:
- Իշխանունի. — Այո, զաւնուկս. սէր և խաղաղութիւն պարգեւեցի այս ընտանեաց, և կը պատրաստուիմ առաքինի որդեգրիս ալ համբերութիւնը պսակելու: — (Ամենքը կը շրջապատեն զինքը, և վարագոյրը կը գոցուի):

Բ.

ՆԵԿՏՈՒՆԷ ԱՐԴԱՐԱՍԷՐ

ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՈՒ ԱՐԱՐՈՒՄԾՈՎ,

ՆԵՏԵՈՂՈՒԹԵԱՐԲ ԳՐԵՑ

Հ. Ա. Վ. ՏԻՐՈՑԵԱՆ

Նուէր յարգաւել սիրոյ
առ բարեպաշտ Տիկին Նեկտարինէ
Տիրոյեան - Մարիկեան
Ի ՀԱՐԱՋԱՏԷՆ

ԱՆՁԻՆՔ

Իշխանունի Օրբէլեանց.
Տիկին Գայիանէ, Դաստիարակունի.
Նեկտարինէ, կեղծ դուտը Իշխանունունի.
Չապէլ, իսկական դուտը Իշխանունունի.
Փառսմմեմ, սպասուհի Իշխանունունի.
Շողակամ, գեղջուկ կին.
Շուշան, պարտիզպանունի.
Վարդունի, դուտը Շուշանի.
Պայծառ, Հռիփսիմէ, Երանեակ, Արուսեակ, գեղջուկ օրիորդիկներ.
Լուսիկ, աղջիկ մուրացկան:

Տեսարանը կը ներկայացընէ Իշխանունի Օրբէլեանցի պալատը՝ Երեւանի մէջ:

ԱՐԱՐՈՒԾ ԱՌԱՋԻՆ

Շքեղ դահլիճ մը՝ երեք դուռերով

ՏԵՍԻՒ Ա.

- Նեկտառիկե, և Վարդուճի՝ որ ծաղկալից սաւ պատ մը կը բերէ
- Նեկտառիկե (քրտիկերը սրբելով). — Հոս դիր այդ սապատը (ցոյց տարով սեղան մը):
- Վարդուճի. — Շատ լաւ (կը զետեղէ)... Վախեմ թէ զգեստներս աղտոտեցի. (կը դիտէ զգեստները):
- Նեկտառիկե. — Ինձի նայէ, թեթեւեղ... Շուտ, համրենք այս փունջերը... Դուն քանի՞ փունջ կապեցիր:
- Վարդուճի. — Երեք հատ, թէ որ չեմ սխալիր:
- Նեկտառիկե. — Ես ալ չորս հատ. ուրեմն եօթը հատ պիտի ըլլան. նայինք. (կը ձաւրի փունջերը) ձեռք է, եօթը հատ... Նայէ թէ ի՞նչպէս գեղեցիկ են:
- Վարդուճի. — Ի հարկէ գեղեցիկ են, քանի որ զանոնք քու ձեռքովդ խնամեր ես:
- Նեկտառիկե. — Ո՛հ, ես շատ կ'ախորժիմ ծաղկադարմանութիւնը. նաև երբ մօրքորոջս քով առանձնացած կ'ապրէի՝ ինքզինքս ծաղիկներ

մշակելու տուած էի. սարուէզը ինձի տեսակ մը մոլութեան առարկայ ըրած էի, որչափ ազատ ժամեր ունէի՝ բոլորն ալ բոյսերու մշակութեան կը նուիրէի. շրհորէն ջուր կը քաշէի՝ ածունները թրջելու համար, երկիրը ես ինքս կը փորէի...

- Վարդուճի. — Ինչպէս որ հիմայ ալ կ'ընես:
- Նեկտառիկե. — Ընդհակառակն. հիմայ հարկը կը ստիպէ որ զիս չափաւորեմ՝ մայրիկիս տը հաճութիւն չտալու համար: Նա կը փափաքի որ ես ինքզինքս գրականութեան նուիրեմ, և ինձի համար յատուկ վարժուհի մը բռնեց, իրան ըսելով՝ բարի կ'ին մը, բայց այնպէս ձանձրանալի, այնպէս ձանձրանալի՝ որ չեմ կրնար ըսել... Կարծեմ թէ այսքան փունջեր կը բաւեն, այնպէս չէ՞:
- Վարդուճի. — Թէ որ բաւական չեն՝ ուրիշ փունջեր ալ կը կապենք:
- Նեկտառիկե. — Կեցի՛ր. (կը ձաշուէ) քու մայրդ Շուշանը պատուէր ընդունած է ինձմէն չորս հատ փոքրիկ գեղջկուհիներ բերելու:
- Վարդուճի. — Որոնք համար ի՞նչքան գեղեցիկ զգեստներ շինել տուեր ես:
- Նեկտառիկե. — Քեզի համար շինել տուածիս նման են: Լուս կեցիր, նախանձոտ, հաշիւս մի խանգարեր... Ուրեմն՝ չորս գեղջկուհիներ կ'ըսէի, ուստի չորս հատ ալ փունջ՝ անոնց համար, հատ մ'ալ քեզի համար, հատ մ'ալ փառանձեմին, մէկ մ'ալ ինձի համար... ըսել է՝ եօթը հատ: Կ'ուզեմ լաւ պատիւ մ'ընել օրիորդ Չապէլին. գիտե՛ս, այսօր պիտի գայ ինքը մեր տունը՝ ասկէց վերջը միշտ հոս բընակելու համար:
- Վարդուճի. — Մի՛շտ հոս բնակելու:
- Նեկտառիկե. — Ի հարկէ... Արդեօք չե՞ս ա-

խորժիր... Խեղճ աղջիկը՝ մօրմէն որը մնաց, մայրն էր իրեն մի միակ նեցուկը, ոչ ազգականներ ունի և ոչ ալ ասրելու միջոց. և ուրովհետև իմ կաթընքոյրս եղած է՝ զինքը շատ շատ կը սիրեմ:

Վարդուհի. — Իսկ իշխանուհի մայրդ հաճութիւն ունի՞ Զապէլի գալուն:

Նեկտառիկ. — Հաճութիւն ունի՞ կը հարցընես, մանաւանդ թէ մայրս ինծի խորհուրդ տուա՞ որ հոս հրաւիրենք: Մայրս շատ բարի սիրտ մ'ունի. Զապէլը ճանչցած օրէն ի վեր՝ վրան մեծ սէր կապեց... Արդէն այն օրէն զինքը կ'ուզէր մեր քով պահել... բայց այն Մարգարիտը, այն Մարգարիտը... չեմ գիտեր ինչո՞ւ չուզեց և դէմ կեցաւ:

Վարդուհի. — Մարգարիտը, ո՞վ էր, մայրը:

Նեկտառիկ. — Այո՞, մայրը... այնքան կատաղութիւնս եկաւ այն ատեն՝ որ անկէց վերջ ալ չուզեցի անունը լսել... Անգութ չարասիրտը:

Վարդուհի. — Զարասիրտը կ'ըսես, և սակայն մինչև անոր մահուան օրը չդադրեցար երբեք առատ օգնութիւններ դրկելու իրեն:

Նեկտառիկ. — Ի հարկէ. կ'ուզէի՞ր արդեօք որ իրեն դէմ ունեցած հակակրօթեանս պատճառաւ իմ պարտքէս պակսէի՞. իրեն օգնելս՝ արդարութեան գործ մ'էր:

Վարդուհի. — Արդարութեան:

Նեկտառիկ. — Արդարութեան, այո՞, արդարութեան: Լաւ կը տեսնես, ես հարուստ եմ և միակ ժառանգ ամբաւ ձոխութեանց, և զի տե՛մ որ Աստուած հարուստներուն վրայ պարտք դրած է՝ աղքատներուն օգնելու, և եթէ չօգնենք՝ անոնց բողոքն առ Աստուած կը բարձրանայ:

Վարդուհի. — Ա՛հ, ի՛նչ աղէկ պիտի ըլլար՝ թէ որ ամէն հարուստներն ալ քեզի պէս մը տածէին ու գործէին. ա՛յնչափ հարուստներ կան՝ որոնք աղքատներուն՝ իբրև շունչու հետ կը վարուին, կը վճռնտեն զանոնք, կը չարչըրկեն...

Նեկտառիկ. — Իրենք իրենց գէշ կ'ընեն. թէ այս աշխարհիս վրայ թշուառ կ'ըլլան այնպիսիները և թէ՛ հանդերձելոյն մէջ: Նայէ՛, երբոր ես չկրնամ օգնել թշուառի մը՝ չեմ գիտեր ինչո՞ւ տխրութեան մէջ կ'իյնամ, կեանքս ճանձրանալի կու գայ ինծի... երբեմն ինչուան կու լամ... վերջապէս կարճ ըսեմ՝ ինքզինքս թշուառ կը գգամ: Շնորհակալ եմ Աստուծմէ՛ որ ինծի բաւական միջոց տուած է սրտիս այդ փափաքը գոհացնելու...: Բայց այն օրհնած Շուշանն ալ դեռ չէրեւցաւ... Վայ է՝ թէ որ մէկու մը հետ խօսքի բոնուի. արդէն ճամբան ամէն մէկ հանդիպողին հետ պիտի խօսակցի. իրեն ըրած գործերը կը պատմէ, ուրիշիները կը հարցնէ. յետոյ լսածնէրուն վրայ շատ մը բան ալ քովէն կ'աւելցընէ և կամ կը բարդէ, կը մեծցընէ...

Վարդուհի. — Իրաւունք ունիս, մայր այդ մտութիւնն ունի:

Նեկտառիկ. — Բայց քեզի չ'իյնար իր պակասութիւններուն վրայ խօսիլ... թշուառական (բարկոտրեաւր):

Վարդուհի. — Ա՛հ, միայն քեզի՞ կ'իյնայ. հասկըցայ:

Նեկտառիկ. — Արդարն ըսելու համար՝ բնաւ մէկու մ'ալ չի վայլեր, բայց թէ որ ես զինքը պախարակեմ՝ այնքան ծանր յանցանք մը չէ, բայց զաւակ մ'երբոր իր մօրը պակսութիւնը վար կը գարնէ՝ միշտ յանցաւոր է (խտտու)

րեաւը: յետոյ կը զննէ ծաղիկները և կը
ժպտի):
Վարդունի. — Լաւ, լաւ, ալ չեմ ըներ, ներէ՛:

ՏԵՍԻԼ Բ.

Շոշաւ, Պայծառ, Հռիփսիփէ, Ալուսեակ,
Ելանեակ և Առաջիկները

Շոշաւ. — Հոս եմ աւասիկ՝ այս ժողվածնե-
րու հետ, Օրիորդ Իշխանուհի:

Նեկտառիկ. — Ո՛հ, վերջապէս երեւցար. կար-
ծեցի թէ գլխուդ դժբախտութիւն մ'եկած ըլ-
լայ (տժգոնութեամբ):

Շոշաւ. — Ինչո՞ւ համար. իրաւ է որ քիչ մ'ու-
շացայ, բայց երկար ժամանակի կարօտ եղաւ՝
քանի մը մղոններ կտրելու՝ որպէս զի կարե-
նամ հաւաքել այս մարդուկները... Ի՞նչ կ'ը-
սես, աղուոր չէ՞ն:

Նեկտառիկ. — Ըսելիք չկայ:

Վարդունի (ինքնիրեն). — Զգեստներն աղուոր
են, այո՞... բայց իրենք գորտերու պէս ապուշ
ապուշ կեցեր են:

Շոշաւ. — Ի՞նչ է, ինչո՞ւ չէք խօսիր, ինչո՞ւ
չէք շարժիր. գլուխնիդ վեր բռնեցէք, տխմար-
ներ. վզերնիդ շտկեցէք, այսպէս (մի առ մի
կը շտկի վզերնիկ). ձեզ տեսնեմ՝ յարգանքնիդ
ըրէ՛ք Իշխանուհի Օրիորդին, սիրտ ըրէ՛ք, վախ
մ'ունենար:

Նեկտառիկ. — Յարգանքի պէտք չկայ... մա-
նասնդ թէ համբոյր մը իւրաքանչիւրնէդ:

Վարդունի (ինքնիրեն). — Համբուրել այդ կոշտ
գեղջուկները... քիչ մը չափազանց կ'երևնայ
ինձի:

Նեկտառիկ. — Ամենեւին մի քաշուիք, մի ա-
մըչնա՞ք. (կը համբոյրէ զանունը):

Շոշաւ. — Ա՛հ, սրչափ կոպիտ էք, տղաք.
գրեթէ կը զոջամ գծեզ ընտրած ըլլալու վը-
րայ:

Նեկտառիկ. — Շատախօ՛ս, լուռ կեցիր, մի՛
մահացըներ խեղճերը. ես շատ գոհ եմ ըրած
ընտրութենէդ:

Շոշաւ. — Կը հաւատամ. գործ մը ինչպէս
պէտք է ընել՝ գիտեմ... Գիտե՞ս, ամէնքն ալ
բարի ընտանեաց զաւակներ են. ինչուան ա-
նուննին ալ բերնուց սովբեցայ: Ատոր անունն
է... անունն է... Կատար, այնպէս չէ՛:

Պայծառ. — Ո՛չ, ես Պայծառ կը կոչուիմ:

Շոշաւ. — Ճիշդ, ես ալ Պայծառ ըսել կ'ուզէի.
խեղճը թէպէտև փոքրիկ է՝ բայց աշխատու-
թեամբ իր հացը կրնայ վաստըկիլ. իր պան-
րագործ հօրը սապատները կը հիւսէ, և օրը
ութը տար հատ կը հիւսէ...

Նեկտառիկ (ժպտելով): — Ահաւասիկ քու սո-
վորական չափազանցութիւններդ:

Վարդունի. — Խնտալու բան է ըսածդ, մայ-
րիկ:

Շոշաւ. — Ի՞նչ կայ խնտալու. կարծես թէ
քեզի պէս ծո՛ղ մէկն է. թէ որ ութը տար
հատ ալ չէ՝ ապահով եմ որ չորս հինգ հատ
կրնայ հիւսել... Այս միւսն ալ Երանեակ կը
կոչուի:

Ելանեակ. — Արտաշէս կօշկակարին աղջիկն
եմ, յարգութիւններս:

Շոշաւ. — Արտաշէս հայրը մերձակայ գիւղին
լաւագոյն արուեստաւորն է. ամէն մէկ գար-
կած ասեղը այսքան է (մատովը կը ցուցնէ
մեծոքիւնը). ասկէց գատ՝ նաեւ նշանաւոր
ընտանիքի մը սերունդ է, հօրեղբայրը Երե-
ւան քաղաքիս Կուսակալին օգնականն է:

Վարդաշի. — Ի՞նչ կ'ըսես:

Երանեակ. — Օգնականը չէ, ոչ. ուրիշ անուն մը կու տան ... ա՛յնքան խրթին անուն մը՝ որ ... Կարծեմ՝ կարևարապետ կ'ըսեն:

Նեկտառիկե (ժպտելով). — Անշուշտ կարանաւորապետ կ'ուզես ըսել:

Երանեակ. — Այո՛, տիրուհի, կարանաւորապետ:

Շոշլակ. — Օգնականն ալ նոյն բանն ըսել չէ՞. Կուտակալը մէկը բռնելու հրաման կու տայ, և ասոր հօրեղբայրն անոր կ'օգնէ՝ բռնուածը բանտը խոթելու. կարծեմ թէ օգնական ըսելով պատ չարեցի:

Նեկտառիկե (խնայարով). — Լաւ, լաւ, թող այդպէս ըլլայ... Իսկ այս երկո՞ւրք:

Հռիփսիմե. — Իմ անունս է Հռիփսիմէ:

Արուսեակ. — Իսկ ես Արուսեակ կը կոչուիմ:

Շոշլակ. — Երկուքն ալ որբ են. բայց բանի մ'ալ կարօտ չեն. խեղճերը ողորմութիւն խընդրելով կ'ապրին, և մասնաւորապէս քու տուած ողորմութիւններովդ:

Հռիփսիմե. — Ատտուած փոխարէնը ձեզի տայ, տիրուհի:

Արուսեակ. — Դուք զմեզ մօր պէս կը սիրէք ու խնամէք:

Հռիփսիմե. — Անոր համար ես ալ միշտ Ատտուծոյ կ'աղօթեմ՝ ձեր առողջութեան համար:

Արուսեակ. — Ես ալ նմանապէս:

Նեկտառիկե. — Շնորհակալ եմ, սիրելի գառնուկներս... Ուրախ եղէք, այսօր պիտի գուարձանանք. պարել գիտէ՞ք:

Պայծառ. — Ի՞նչ ըսել է, Շոշլակն սովբեցուց:

Նեկտառիկե. — Շոշլակն:

Շոշլակ. — Հրամներ ես, իշխանուհի. (պարծենկոտորեալբ) Գլուխս ճաթեցաւ մինչև որ լաւ սովբեցնել յաջողեցայ. տեսնես թէ ինչպէս

արագ, թեթեւաշարժ և շնորհքով ցատքընտել գիտեն... Կարծես դիւահարներ ըլլային...

Վարդաշի. — Չեմ տարակուսիր:

Նեկտառիկե. — Ի՞նչ տեսակ պար գիտէք:

Երանեակ. — Շղթայապարը:

Շոշլակ. — Մեր ամենէն աւելի սիրածը. լուրջ, համեստ և ազնուական պար մը:

Երանեակ. — Ես բամբակահարութիւն * ալ գիտեմ, տիրուհի:

Պայծառ. — Ես ալ նոյնպէս:

Նեկտառիկե. — Ապրի՛ք, ապրի՛ք:

Շոշլակ. — Ես ալ դափ կը զարնեմ, և պարծանք չըլլայ ըսելս՝ շատ ճարտար եմ արուեստիս մէջ: Երեւակայեցէք մէյմը որ երբոր դափը ձեռքս առնեմ՝ քաղաքիս բոլոր աղջիկները խենթերու պէս կը ցատքընտեն: Քսան տարուան մէջ մինչև օրս երկու հազար դափ պատներ եմ...

Նեկտառիկե. — Տէ՛ր ողորմեա:

Անկերը (մեկտեղ կը խեղտան). — Հա՛, հա՛, հա՛:

Շոշլակ. — Հապա, փորձն ընենք. պատրաստ. ես կը սիրեմ անմիջապէս գործի ձեռք գարնելը. Ի՞նչ կ'ըսես, իշխանուհի, հրաման կը շնորհես:

Նեկտառիկե. — Մանաւանդ թէ ինծի հաճոյք կը պատճառես:

Շոշլակ. — Օրհնած ըլլաս. (նշարխուշեալբ՝ դեպ ի դուռը) է՛յ, Լուսիկ, Լուսիկ, առաջ եկո՛ւր, շուտ բրէ՛ դափն ու բամբիւնները բեր:

Վարդաշի (խնդրելով). — Նաև Լուսիկն ալ...

Ո՛հ, մայրս խելքը բոլորովին թռուցեր է:

* Հոս ընդհանուր կոչմամբ ըսամբիոմ գործիքը դրենք. սեղոյն և պարագայից համեմատ՝ կրնայ ուրիշ երաժշտական գործիքի փոխուիլ. այսպէս ալ պարին տեսակը:

ՏԵՍԻՒ, Գ.

Լուսիկ՝ աղբատին զգեստով, ձեռքն ալ երկու
բանբիւնն և երկու դափ, և Առաջիններն

Լուսիկ. — Ձեր աղախինն եմ, Օրիորդ Իշխա-
նուհի:

Նեկտառիկն. — Ո՛ւհ, ինչպէս ալ գէշ հագուած
է, խեղճուկը:

Շուշան. — Որկրամու մէկն է, ինչ որ ձեռքն
էյնայ՝ ուտելու կու տայ: Իրաւ որ բարի աղ-
ջիկ մ'է, սրամիտ և հանճարեղ... բայց քա-
ղաքիս կուտակալին չափ շատակեր... ամէն
բան կոկորդին կը զոհէ:

Լուսիկ (կու լայ). — Սուտ է... երբեք չեմ ու-
տեր, իշխանուհի:

Շուշան. — Երբեք չ'ուտեր... Ասկէց աւելի
մեծ սուտ մը կրնա՞ր ըսել:

Նեկտառիկն. — Հանդարտէ՛, մի՛ լար... Ես
քեզի ուտելիք և հագուստ պիտի տամ:

Վարդուհի (խնրկիրեն). — Կը գուշակէի թէ
այսպէս պիտի ըլլար:

Լուսիկ (կը խնտայ և կոշտ կերպով յարգանք-
ներ կ'ընէ). — Հարիւր տարի ապրիք, իշխա-
նուհի, հարիւր տարի:

Շուշան. — Ապրի՛ս Լուսիկ... ինչպէս ալ
չնորհալի յարգանքներ կ'ընէ... Հապա ուրեմն,
օրիորդիկներս, արխաղիք, քաջացէք... Իւ-
րաքանչիւրն իւր տեղը բռնէ. (կը ձեռնցնէ
դափը):

Երանեակ. — Ինձի տուէք բամբիւններէն մէկը:
Պայծառ. — Միւսն ալ ինձի:

Լուսիկ (ձեռքերնին տարով). — Ահաւասիկ:
Նեկտառիկն. — Շարքի վրայ, պատրաստ. Ես
և Վարդուհի պարագլուխ զոյգը պիտի կազ-
մենք, Երանեակն ու Պայծառը՝ երկրորդ զոյ-
գը, երրորդն ալ Հոփոսիմէն և Արուսեակը.
այսպէս (զանունը կարգի կը դնէ). սկսինք
ուրեմն:

Վարդուհի. — Իսկ Լուսիկը մաս պիտի չու-
նենա՞յ:

Լուսիկ. — Եթէ հաճիք՝ այս միւս դափը կրնամ
գարնել:

Շուշան. — Եւ գիտցած գողթնական երգը ալ
պիտի երգես:

Լուսիկ. — Շատ սիրով:

Նեկտառիկն. — Ձեզ տեսնեմ ուրեմն. սկսեցէք.
(Պարելու նշանը կու տայ. Շուշան և Լուսիկ
դափ կը գարնեն, և առեկքը կը պարեն):

Լուսիկ (ննտեակ պարերգը կ'երգէ). — «Բարի
մարդոց ողորմութիւնն՝ իբրև անձրեւ մ'է Մա-
յիսի, երկրիս ծարաւը սա կ'անցնէ, նա քաղ-
ցածին անօթութիւնն»:

Շուշան. — Ի՛նչ գեղեցիկ ձայն... (Պարը կը
դադրի՝ Փառանձեմի նստեկոշով):

ՏԵՍԻՒ, Գ.

Փառանձեմ և Առաջիններն

Փառանձեմ. — Իշխանուհի օրիորդ...

Նեկտառիկն. — Ի՞նչ կայ:

Փառանձեմ. — Գայիանէ Տիկինը հիմայ ձեզի կը
սպասէ, կ'ըսէ որ դասի ժամանակն է:

Նեկտառիկն. — Հիմայ ուրիշ բանով զբաղած

եմ, չեմ ուզեր ըղերս չարչըրկել. ըսէ իրեն որ չեմ կրնար գալ:

Շուշան. — Շատ լաւ կ'ըսէ: Առաջ տանինք. (դափր կը ձեռնեցնէ):

Փառսևն. — Բայց մտածէ որ... (Շուշան կ'ընկրնատե գարնէր):

Նեկտառիկ. — Երբ կ'ըսեմ թէ չեմ կրնար՝ ըսել է թէ չեմ ուզեր գալ:

Շուշան. — Չէս տեսներ. հոս ալ դատ կ'առնունք. (դափր կը գարնէ):

Փառսևն. — Իշխանուհին մտաիկ տենեկին մէջ կը գրադի, այս խառնաշփոթ աղաղակը...

Շուշան. — Խառնաշփոթ աղաղակ... Զուրոյցածը ըսելու խօսք է (բարկոչքաւակ):

Նեկտառիկ. — Երթանք, երթանք ուրիշ կողմ. պէտք է մօրս նեղութիւն տանք. փառանձեմ իրաւունք ունի:

Վարդուհի. — Ուրեմն ընելիք փորձերնի՞ս...

Նեկտառիկ. — Կ'ընենք... (մտածելով) պարտիզին մէջ կ'ընենք:

Փառսևն (խնդրեցնէ). — Ուրիշ կերպ կարելի չէր. կարծես կաղամբներու մէջ ծնած է:

Շուշան. — Ուրեմն երթանք, պարտէզ երթանք. հոն աւելի ազատ պիտի ըլլանք: Նայէ՛ լուսիկ, ամէն բան հաւաքէ և հետերնիս եկունք. (զուարթոչքաւակ) յառաջ ուրեմն, աղջիկներ, շուտ ըրէք, քալեցէք, ի՞նչ կեցեր էք արձաններու պէս:

Պայծառ. — Ո՞ր կողմէն պիտի երթանք:

Վարդուհի. — Ետեւէս եկէք. (կը մեկնի):

Շուշան. — Ո՞հ, երեսունըհինգ տարեկան հասակս՝ այսպիսի խառնջներու հետ չեմ փոխեր:

Նեկտառիկ. — Միշտ գուարթ ես, Շուշան:

Շուշան. — Խղճիս վրայ բնաւ բեռ մը չունիմ, իշխանուհի. (կը մեկնի):

ՏԵՍԻԼ Ե.

Փառսևն մխայնակ

Փառսևն. — Ո՞րքան խելուկ պատաւ մ'է այս Շուշանը. իր խենթութեամբ խօսքերով օրիորդ Նեկտառիկէն խելքը կը դարձընէ: Ո՞վ գիտէ ի՞նչ աղմուկ, ի՞նչ շառաչ պիտի հանեն. պատճառը. որովհետեւ գեղացի աղջիկ մը պիտի գայ. և ոչ իսկ իշխանուհիի մը համար այսօրան խառնակութիւն հանել կ'արժէր: Տիկին իշխանուհին ալ՝ որ արքունեաց մէջ ապրեր է, որ այնքան ճամբորդութիւններ ըրած է, աչք կը գոցէ և սանձ չի դնէր օրիորդին այսպիսի հակումներուն. կոյր սիրով գերի դարձած է իրեն աղջկան, և կը թողու նաև որ իր վիճակին անվայել գործեր ընէ:... Ի՞նչ ըսեմ. ուրախութիւն ընել կ'ուզեն, լաւ, թող ընեն, բայց հարկ եղած պատշաճութեամբ: Կրնան վարպետ երաժիշտներ բերել տալ, քաջ արուեստաւորներ... չէ՛, կարծես պէտք կը զգան որ երգիչները գեղացիներ ըլլան, պարողները գոհիկ լակոտներ... Ո՞հ, ի՞նչ գեղցիկ պատիւ կը բերեն այդպիսիները Օրբէլեանց ազգատոհմին... Ի՞հ, եթէ Վիպարիտ Օրբէլեան իշխանը մէյմը գերեզմանէն գլուխը վեր վերցընէր ու տեսնէր թէ...

ՏԵՍԻՒ, 9.

Իշխանուհի Օրբիկեանց և Փառանձեւ

Իշխանուհի. — Գիտե՞ս, Փառանձեւ, քիչ ա-
տենէն հոս պիտի հասնի Չապէլ օրիորդը. ի-
րեն ուղեկից վարձուորներէս մէկը կանխեց ի-
մացուց անոր գալուտար:

Փառանձեւ (նեղօրէն). — Շատ ուրախ եմ:

Իշխանուհի. — Աղջիկս ո՞ր է:

Փառանձեւ. — Պարտէզն է, իր սիրած տեղը,
և իրեն հետ կան ջուր մը գեղացի կնիկնե-
րու և աղջիկներու:

Իշխանուհի. — Կը հասկընամ, կը հասկընամ:
Փառանձեւ (նեղօրէն). — Հանդէս մը կը պա-
տրաստէ՛ այդպիսի փառաշուք մուտք մը տօ-
նելու համար:

Իշխանուհի. — Օրիորդ Փառանձեւի խօսքերը
միշտ խայթիչ պիտի ըլլան:

Փառանձեւ. — Խայթի՛չ... (խնտալով) մանա-
ւանդ թէ ես ալ ձեր ուրախութեան կը մաս-
նակցիմ:

Իշխանուհի. — Եւ պէտք է որ այդ ուրախու-
թիւնդ անկեղծ ըլլայ, և դուն պէտք է վար-
ժեցընես ինքզինքդ ամէն կերպով մեծարելու
Չապէլ օրիորդը, կը հասկընամ: Չապէլ իր
ունեցած ազնիւ ձիրքերով թէ՛ աղջրկանս և
թէ՛ (ծանր ձայնով) իմ սէրս վաստըկեր է:
Իր հանգուցեալ հայրը պատուաւոր մարդ էր,
և ինձի հաւատարմաբար ծառայեր է երկար
տարիներ...

Փառանձեւ (նշանաշոր ձայնով մը). — Եւ իր
մայրն ալ նմանապէս...

Իշխանուհի (վեհաբեամբ մը խօսքը կտրելով).

— Մեռածներուն յիշատակը միշտ յարգել
պէտք է, օրիորդ:

Փառանձեւ. — Ըսելիք չկայ:

Իշխանուհի. — Բաւական է... Այդ կերպը կը
վայլէ ինչացի և խոհեմ աղջրկան մը: Եթէ
դուն քու պատիւը պահել չես գիտեր, գէթ
ինձի ունենալիք մեծարանքէդ մի պակսիր:
(Բարկացած) Չեմ ուզեր որ տանս մէջ մէկու
մը վրայօք չար մտածուի և խօսուի. և ար-
դարութեան պարտք կը համարիմ՝ ինձի ծա-
ռայողներուն պակասութիւններն ուղղելու:

Փառանձեւ. — Դերուսն կը ինդրեմ... ալ չեմ
ըներ... (Ինքնիրեն) Ի՛նչպէս ալ կրակ դար-
ձաւ:

Իշխանուհի (նախադարձօրէն). — Կը ներեմ քե-
զի, կը ներեմ... Հիմայ պարտէզ գնա և քե-
զի զուրցած լուրս աղջրկանս հաղորդէ. թող
գայ պատրաստուի՛ Չապէլն ընդունելու. կը
փափաքիմ որ ընելիք բարեգործութեանս բռ-
վանդակ հաճոյքն ինքն ալ զգայ:

Փառանձեւ. — Շատ լաւ, իշխանուհի... (Ինքն-
իրեն) Այնքան տիկիներու ծառայեր եմ,
բայց ասկէց յիմարը տեսած չեմ. (կը մեկնի):

Իշխանուհի (միայնակ). — Մեղք որ այսպիսի
կոկիկ օրիորդ մը՝ ուրիշները խայթելու գէշ
սովորութիւնն ունի... Բայց յանցանքը այն
տիկիներունն է՝ որոնց քով ծառայեր է. և
դժբախտաբար կը գտնուին այնպիսի տիրու-
հիներ՝ որ կը զուարճանան չարախօսութիւն-
ներով և ծաղրաբանութիւններով, և դատա-
պարտելի հաճոյքով՝ կը սնուցանեն այսպիսի
ախտ մը իրենց աղախիններուն սրտերուն
մէջ, մինչդեռ խղճով պարտաւոր էին սանձել
ու զսպել զանոնք... Բայց ես յոյս ունիմ՝
որ...

ՏԵՍԻԼ Է.

Իշխանուհի և Տիկին Գայիակե

Գայիակե. — Իշխանուհի, զուր տեղ այս առաւօտ...

Իշխանուհի. — Ըսելիքդ գիտեմ... Ներէ, տիկին. այս առաւօտ Նեկտառինէն իրաւցընէ ժամանակ չունի ուսման զբաղելու:

Գայիակե. — Թէ որ միայն այս առաւօտ ըլլար՝ այնքան անխոհեմ չէի գտնուիր՝ գանգատելու իր վրայօք. բայց խղճի պարտք կը զգամ ճշմարտութիւնը ձեզմէ չժամկէլու: Իրաւ երկար ժամանակ չէ՛ որ դաստիարակուհի ընտրուելու պատիւն ստացայ ձեզմէ, բայց այդ քիչ ատենուան մէջ ալ կարող եղայ հասկընալու որ ձեր դուստրը գրեթէ բնածիր աւելութիւն մը կը զգայ ուսանելու: Ձեռքէ եկած ջանքը չխնայեցի իր եռանդը վառելու, բայց զուր տեղ...

Իշխանուհի (ցաւազիկ). — Բայց անօգուտ մնաց ըրած ջանքդ, գիտեմ:

Գայիակե. — Հետեւաբար իմ աշխատութիւնս ապարդիւն տեսնելով...

Իշխանուհի. — Ապարդիւն... չըսիր ինձի ուրիշ անգամ որ աղջիկս ամենամեծ եռանդ ցոյց կու տայ տուած բարոյական դասերուդ:

Գայիակե. — Ճշմարիտ է, բայց գրականութեան վերաբերեալ ամէն դասերուս մէջ բոլորովին հակառակը ցոյց կու տայ:

Իշխանուհի. — Քանի որ քեզի ալ հնար չեղան ուսմանց համար իրեն զգացած այդ խորշումը

չնշելու, ես գոհ պիտի մնամ՝ եթէ սրտի կըլթութիւնը իրեն սովբեցնես: Կը տեսնես որ կարգէ դուրս բերումն ունի առաքինութեանց համար, և այնպիսի սէր ունի դէպ ի արդարութիւնը՝ որ...

Գայիակե. — Զարմանալի սէր մը, ես ալ համոզուած եմ: Բայց ներեցէք համարձակութեանս, թէ որ իրեն թոյլ չտրուէին տեսակ մը ցրուածութիւններ, կարգ մը մարդկանց հետ կենակցութիւններ...

Իշխանուհի. — Հազար անգամ փորձեցի, տիկին, բայց արդիւնք մը չունեցայ: Վերջապէս համոզուեցայ որ այս իրեն ռամկական բերմունքները հետեւանք մ'են ի սկզբան իր սրտին վրայ եղած տպաւորութեանց:

Գայիակե. — Ի՛նչպէս:

Իշխանուհի. — Պատշաճ է որ ամէն բան քեզի բացատրեմ: Այս զաւակս մեծցած է զիւրի մը մէջ՝ Մարգարիտ կոչուած կնիկէ մը, որ Որնի գիւղին մէջ ունեցած կալուածներէս մէկուն մէջ պատուաւոր վարձուորի մը կինն էր...

Գայիակե (նշուառոր ձայնով մը). — Հի՛մայ ամէն բան կը հասկընամ:

Իշխանուհի. — Բայց խնդրեմ զիս մի մեղադրեր, տիկին, ես բռնադատուեցայ զինքը այդ կնկան խնամքին յանձնելու: Այնուհետ Պարսից կառավարութենէն ուղարկուեցաւ Պետրբուրգ՝ տէրութեան ծանր գործերու համար: Իր մեկնելէն երկու ամիս վերջը՝ ծնայ այդ զաւակս, և որովհետեւ թէ իմ և թէ՛ տղուս առողջութիւնն ամենագէջ վիճակի մէջ էր, բըժիշկները խորհուրդ տուին՝ թէ՛ փոքրիկը և թէ՛ զիս վտանգէ ազատելու համար, որ զիւրացի առողջ և լաւ ստընտուի մը յանձնեմ տղան սնուցանելու հօգը. և Մարգարիտը այդ

պաշտօնին յարմար դատուեցաւ. և իմ խնդիրքիս գիշանելով՝ ինքն ալ իրեն նորածին աղջիկ զաւակը ուրիշ կնկան մը յանձնեց սնուցանելու:

Գայիակն. — Կ'երեւակայեմ ձեր մայրենի սըրտին զգացած ցաւը:

Իշխանուհի. — Այո, ամենասատիկ ցաւ. բայց ուրիշ մեծագոյն մ'ալ վրայ հասաւ: Պետքը բուրգէն հասած նամակներ ինձ իմացուցին՝ որ իշխանը վտանգաւոր հիւանդութեան մ'ենթարկուեր էր, որ յառաջ եկած էր ճանապարհի վրայ կրած նեղութիւններէն: Ամուսնական սէրս չթողուց որ վայրկեան մ'իսկ կորսընցնեմ. եղբայրս ճանապարհի ընկեր առած և օգտուելով կարաւանէ մը՝ որ անմիջապէս ճամբայ ինկնալու վրայ էր՝ մեկնեցայ դէպ ի Ռուսաստան, առանց կարենալու զիւղի մէջ թողած զաւակս համբուրելու:

Գայիակն. — Խեղճ տիկին:

Իշխանուհի. — Գժբախտ արկածներս շարունակուեցան. իրաւ է որ էրիկս ազատեցաւ՝ շնորհիւ իմ ցուցած սիրալիր խնամքներուս, բայց որովհետև թշուառ հայրենիքս Երեւանը՝ պատերազմով յաղթական թուրքերուն ձեռքը մատնուեցաւ, անկարելի եղաւ մեր վերադարձը, որովհետև գերի բռնուելու հրաման ելած էր մեզի դէմ: Կատաղի թուրք Սէլիմ փաշան, որ պատերազմին սպարապետն էր՝ յարքունիս գրաւեց մեր բոլոր ստացուածները: Երիկս՝ Կիպարիտ իշխանը սրտին ցաւէն մեռաւ, և ո՞ գիտէ ինչ ձիւն պիտի գար իմ փոքրիկ զառնուկիս Նեկատսիինէի գլխուն՝ թէ որ աչնիւ մօրաքոյրը զինքը իւր զիւղական առանձնոցին մէջ քովը չառնէր չպահէր:

Գայիակն. — Ո՞րքան ցաւալի և սրտաշարժ են ձեր դժբախտութիւնները:

Իշխանուհի. — Այսպէս ահա պէտք եղած դատիարակութեան խնամքը չունեցաւ զաւակս: Քոյրս՝ ամենագնիւ տիկին մը՝ կարելի եղածն ի գործ դրաւ՝ գէթ սրտի կրթութիւնը տալու տղուս, և առաքինի զգացումներով իր հոգին զարգարելու, սիրել տալու ողորմածութիւնն և արդարութիւնը, բայց չկրցաւ ուղղել զինքն իրեն ստացած զիւղական կրթութեան բերմունքներէն:

Գայիակն. — Ինչ որ կը տեսնեմ՝ և ոչ իսկ իմ ջանքս այդ նպատակին պիտի կարենայ հասնիլ:

Իշխանուհի. — Ատոր վրայ հոգ մ'ընէր. իրեն բարոյական կրթութիւնը կը փոխարինէ ամէն պակասութեանց, և ես մեծ հաճոյք կը զգամ՝ տեսնելով թէ օրիորդն ինչպէս բարերարութեան զգացումներով սոգորուած է: Արդարութեան պարտք կը համարի օգնել խեղճերուն և աղքատներուն, և մանաւանդ զիւղացի կարօտներու. ինքն անձամբ կ'աշխատի և դերձակներուն ալ պատրաստել կու տայ շատ մը զգեստեղէններ՝ ամենէն աւելի մերկերը հաւուցեցընելու համար: Բայց իր սրտին ամենէն աւելի մերձաւոր, ամենէն աւելի զգուելի անձն է Զապէլ օրիորդը, որ իրեն կաթնասուն ընկերն եղած է:

Գայիակն. — Հիմայ կը հասկընամ թէ ինչու այսքան հանդիսաւոր պատրաստութիւն կը տեսնէ զինքն ընդունելու համար:

Իշխանուհի. — Միւս կողմանէ այս ալ ըսելու եմ՝ որ Զապէլն ալ արժանաւոր է ամէն ցոյցերու. կարելի չէ զինքը չսիրել՝ երբ տեսնէ մարդս անոր գեղեցիկ ձիւրքերը և բարի հոգին: Երբ հեռը վերաբերութիւն ունենաս, տիկին, դու ինքնին պիտի դատես ըսածիս ձըլ:

մարտութիւնը. դարձեալ, պիտի զարմանաս՝
 թէ ինչպէս նման է Նեկտառոնէիս՝ արտաքին
 դէմքով ու հասակով. իրաւ՝ երկու անգամ
 միայն զինքը տեսեր եմ, բայց այդ նմանու-
 թիւնը աչքիս զարկեր է: Պետքբուրգէն դառ-
 նալէս վերջը՝ երբ տասը տարեկան մը կար՝
 փափաքեցայ որ զինքն ալ իմ քովս պահեմ,
 և իր ունեցած բնատուր հանճարը դաստիա-
 րակութեամբ զարգացնել տամ նաև ուսմանց
 ու գիտութեանց մէջ. բայց կրնա՞ք հաւատալ,
 տիկին, որ այն օրհնած Մարգարիտ մայրը,
 որ ոչ միայն այրի մնացեր էր էրկանէն, այլ
 նաև աղքատութեան մէջ ինկած էր...

Գայիակեհ. — Ի՞նչ, հակառակ կեցաւ ձեր փա-
 փաքին:

Իշխանուհի. — Այո՛, կարգէ դուրս պնդազլխու-
 թեամբ, այնպէս՝ որ կարծես թէ նախանձ կը
 զգար՝ որ իր գաւազը կը սիրէի... մանաւանդ
 թէ չուզեց անկէց վերջ զինքը մեր տունը բե-
 րել... Աստուած հոգւոյն ողորմի... բայց
 հայրենիքս դառնալէս վերջը՝ կարծես թէ ալ
 առաջուան ճանչցածս չէր այդ Մարգարիտը,
 ալ առաջուան պէս հաւատարիմ և սիրալիր
 վարձուոր մը չէր. իր վարմունքին մէջ բոլոր-
 րովին խորամանկ, կասկածոտ և ծածկամիտ
 կերպ մը ցոյց կու տար...

Գայիակեհ. — Կարելի է որ գաղտնի պատճառ
 մ'ունեցած ըլլայ...

ՏԵՍԻՒ Ը.

Զապեղ, Շողակար և Առաչիւններ

Զապեղ (նշրախ զոշարք ներս մտնելով՝ իր յար-
 զակընկերը կ'ընկ). — Յարգանքներս, Տիկին
 Իշխանուհի:

Իշխանուհի. — Ո՛հ, Զապէ՛լ... ապրի՛ս... չէի
 կարծեր որ այսքան շուտով գաս. (կը դիտէ
 զիկորը ուշի ուշով):

Զապեղ. — Զձեզ տեսնելու փափաքս՝ չթողուց
 որ դանդաղիմ:

Շողակար. — Այո գիշեր և ոչ իսկ քուն եղանք,
 Իշխանուհի:

Զապեղ. — Այո՛, ամէն մէկ ժամը կարծես դար
 մը կ'երևար ինծի. անձկանօք արշալուսին կը
 սպասէի, որ պիտի բանար կենացս ամենէն
 աւելի երջանիկ օրը... յետ այնքան դժբախ-
 տութեանց (նառաչակրով):

Իշխանուհի. — Սիրելի գառնուկս, մօտ եկուր
 ուրեմն, եկուր բազկացս մէջ և ողջագուրէ գիտ
 (եռանդեալ):

Զապեղ (ակնածելով). — Ստուգիւ, չեմ համար-
 ձակիր...

Իշխանուհի. — Զե՛ս համարձակիր... Զե՛ս ու-
 զեր որ գքեզ ողջագուրեմ...

Շողակար. — Ամբնայլէն է, Իշխանուհի, ական-
 ածութեան կը քաշուի. խեղճ աղջիկ, ինք-
 զինքն արժանի չի համարիր... կը հասկընա՞ք.
 մենք բոլոր գեղացիներս ալ այսպէս ենք. ի-
 րարու հետ կատակներ կ'ընենք, սրախօտու-
 թիւններ, ազատ համարձակ վարմունք ունինք

և ամէնքնիս ալ պէտք եղածին պէս շարժիլ գիտենք... բայց Տիկիներու առջեւ կը շփոթինք, կ'ապշինք. երկու բառ քովէքով չենք կրնար բերել:

Գայիակե (ժպտելով). — Եւ սակայն շատ լաւ կը խօսիս... (ինքնիրեն) Զուարճալի՜ կնիկ մ'է:

Շողակար. — Հապա, քեզ տեսնեմ, Զապէլ, քաշուածութիւնդ մէկդի թող... Հոս եկուր. (կը դնէ զինքը Իշխանոռնոյն քաղկաց մէջ)... Այնքան փափաք ունէիր տեսնելու, և հիմայ կը քաշուիս...

Զապէլ. — Ո՛հ, այո՛ (կ'ողջագոչրէ Իշխանոռնիկ) ... Կերեցէք բուռն զգացմանց՝ որ սրտէս կը բխին. մարդկային ակնածութիւնք կարող չեն արգելք ըլլալու ներքին մղումներու:

Իշխանոռնի. — Ամենեին մի՛ քաշուիր, սիրելիս. (կը գրկէ զինքը և երեսը դիտելով) Գիտե՛ս, պէտք է որ հետս իբրև իմ զաւակս վարուիս:

Զապէլ (կու լայ):

Գայիակե (ինքնիրեն). — Իրաւընէ ազնիւ հոգւոյ տէր է:

Շողակար. — Բայց ինչո՞ւ կու լաս. փոխանակ մխիթարուելու, ուրախանալու... կու լա՛ս... սիրելիս, կը վայլէ՞ որ այս վայրկենիս լացդ բռնէ:

Իշխանոռնի. — Թէ՛ որ Աստուած մայրդ քեզ մէն առաւ, զիս քեզի մօր տեղ կը դնէ, և ես կ'ուզեմ իմ Կեկտառինէիս պէս սիրել զքեզ... ինչո՞ւ չես խօսիր:

Զապէլ. — Ախ, թող այս արցունքներս իմ երախտագիտութիւնս յայտնեն:

Իշխանոռնի. — Ազնի՛ւ օրիորդ (յուզուած)... Ի՞նչպէս կ'երևնայ քեզի մեր Զապէլը, տիկին Գայիանէ:

Գայիակե. — Իր համեստութիւնն և պարզասրտութիւնը զիս կը հիացընէ:

Զապէլ. — Չափազանց բարեսիրտ էք, տիկին... Կերեցէք որ առաջուց պարտաւորութիւնս կատարելու զանց ըրի... Քիչ մ'ապշած վիճակի մէջ եմ... Յարգանքներս, տիկին... (կը ծռի և Գայիակե կ'ողջագոչրէ զինքը):

Շողակար. — Թէպէտ և գեղջիւռնի մ'է, բայց կարծեմ լաւ կը խօսի, այնպէս չէ... Ո՛հ, ապահով եղէք, պէտք եղածէն աւելին ալ գիտէ: Խեղճը միշտ կը սովորի, ձեռագիրներ կը կարդայ, մեր զիւղի վարժապետին պէս կը գրէ... և այնպիսի նամակներ կը շարադրէ, որ սուրհանդակին ցրուած նամակներէն աւելի լաւ գրուած են... Իշխանուհի, ձեր դուտորը կրնայ վկայել Զապէլի նամակագրութեան մասին, որուն տէպ կը գրէք...

Զապէլ. — Աղէկ ըսիր, ո՞ր է իմ սիրելիս, իմ բարերարս Կեկտառինէն. ի՞նչ կ'ընէ, ինչո՞ւ չի գար տեսնուելու:

Գայիակե (ժպտելով). — Քեզի համար զբաղած է:

Զապէլ. — Ինծի՛ համար... Ըսածնիդ չեմ հասկընար:

Իշխանոռնի. — Լաւ, լաւ. պիտի հասկընաս: Տիկին, հաճէ՛ զինքը պարտէզ տանելու:

Գայիակե. — Շատ սիրով:

Իշխանոռնի. — Պիտի տեսնես, Զապէլ, որ բարեկամուհիդ ոչ երբեք այնքան ճարտար եղած է իր սէրը քեզի յայտնելու՝ քան որչափ այս քու գալտեանդ պարագային առթիւ. գնա, վայլէ քաղցր անակնկալ մը:

Շողակար. — Երթանք, երթանք. անակնկալ բաներն ինծի շատ ախորժիկ են:

Իշխանոռնի. — Ո՛հ, խնդրեմ դուն հոս կեցիր, Շողակաթ:

Շողակար. — Հո՞ս կենամ:

Իշխանուհի. — Այ՛ս, քեզմէ տեղեկանալիք բաներ ունիմ:

Շողակար. — Ես ալ տեղեկութիւններ ունիմ տալիք. համաձայն ենք... (ինքնիրեն) Հասկըցայ, զիս իրեն քով պահելու միտք ունի... (ուշախոշրեալք) Երանի՛ թէ:

Իշխանուհի (նախշոշրեալք Չապկը). — Նայէ որ դառնալու չուշանաս, անհամբեր քեզի կը սպասեմ:

Չապկ. — Այդպիսի քաղցր հրամանի մը սիրով պիտի հնազանդիմ... (Յած նայելով Շողակարին) Խոհեմութիւն:

Գայիսնէ (Չապկի). — Հրամէ՛ երթանք. (կը մեկնին):

ՏԵՍԻԼ Թ.

Իշխանուհի և Շողակար

Շողակար. — Ահաւասիկ մինակ ենք. հաճեցէք հարցաքննելու:

Իշխանուհի. — Շողակաթ, դուն ազատ համարձակ բնաւորութեան տէր կ'երեւնաս, մէկ կողմանէ պարզասիրտ, միւս կողմանէ ալ քիչ մը հետաքրքիր մէկը:

Շողակար (ժպտելով). — Ճշմարիտ է, Իշխանուհի. մենք զիւրացի կնիկներս ամէնքս ալ այդպէս ենք:

Իշխանուհի. — Թէ որ ըսէիր մենք առեւ կնիկներս՝ գուցէ սխալած չէիր ըլլար:

Շողակար (ժպտելով). — Ինչպէս որ կը հաճիք, Իշխանուհի:

Իշխանուհի. — Գու մայրդ Մարգարիտի հարուստ եղած աստն՝ իրեն կը ծառայէր, այնպէս չէ՞:

Շողակար. — Ամենածիշդ. իսկ ես իրեն ծառայեցի նաև իրեն աղքատութեան մէջ ինկած ժամանակ, երբոր իր խեղճ էրիկը՝ Գնէլը՝ ձեր կալուածէն դուրս վաճառեցին (Թուրքերը, որուն համար սրտի ցաւէն մեռաւ: Վստահ եղէք, Իշխանուհի, որ ոչ միայն սիրտս բարի է, այլ և աչքաբաց մէկն եմ, հաւատարիմ և աշխատասէր. ամէն բան քիչ թէ շատ ձեռքէս կու գայ: Թէ որ զիտուսն ունիք զիս ո՞ր և իցէ բանի համար ձեր ծառայութեան մէջ գործածելու...)

Իշխանուհի. — Այդ մասին, այ՛ս, խօսիլ կ'ուզեմ քեզի հետ:

Շողակար (ուշախոշրեալք, ինքնիրեն). — Գուշակածս ճիշդ է. պատրաստ եմ:

Իշխանուհի. — Կրնաս ուրեմն ինձի ըսել թէ ինչո՞ւ համար Մարգարիտը չուզեց որ Չապկէն իմ քովս պահեմ, և չուզեց բնաւ զինքն ինձի բերել:

Շողակար. — Ճիշդ ըսելով՝ պատճառը չեմ գիտեր... Գուցէ թէ նախանձը...

Իշխանուհի. — Կարելի՞ բան է որ մայր մը նախանձի իրեն զաւակին երջանկութեան վերայ:

Շողակար. — Է՛հ, Մարգարիտը մայր մը չէր այն թշուառ զաւակին նկատմամբ, այլ ըստուգապէս դեւ մ'էր. այն ժամանակէն սկըսած՝ որ զինքը տնէն դուրս հանելով՝ ուրիշի մը սնուցանելու տուաւ՝ սէրը վրայէն պակսեցաւ, և ալ չէր կրնար աղէկ աչքով տղան տեսնել...

Իշխանուհի. — Ուրեմն իմ Նեկտարինէ՞ս աւելի կը սիրէր:

Շողակար. — Այո, իշխանուհի... Ամէնքնիտ
ալ մէկ հոգի մ'ունինք, պէտք չէ սուտ խօ-
սելով զանիկայ դատապարտութեան մատնենք:
Ամէն սէր, զգուանք, խնամք կը ցուցնէր միայն
Նեկտառինէին համար...

Իշխանուհի. — Խեղճ կնիկ:

Շողակար. — Բայց խեղճ կին մը՝ որ չարասիրտ
էր, ազահ և նախանձոտ...

Իշխանուհի. — Խոհեմութիւն... Արդարութիւն
չէ այսպիսի բաներ հուշակելը:

Շողակար. — Է՛հ, այս ըսածներս մեր գիւղին
սագերն ալ գիտեն. ես ինքս ամբողջ գեղա-
ցիներուն ըսեր եմ:

Իշխանուհի. — Գէշ ըրեր ես. սիրոյ դէմ գոր-
ծեր ես:

Շողակար. — Ընդհակառակն ես կարծեմ թէ
սիրոյ գործ է՝ մեր ընկերներն զգուշացնել չա-
րերէն: Մենք գիւղի բնակիչներս ամէնքս ալ
այս կերպով կը վարուինք. իրարու պակաս-
թիւնները փոխադարձաբար մէկմէկու կ'իմա-
ցնենք՝ որ վատ հետեանքներ առաջ չգան...
Հասկըցա՞ք, իշխանուհի:

Իշխանուհի. — Ուրեմն պակասութիւն մը կը
համարիտ Մարգարիտին՝ իմ զաւակիտ վրայ
ունեցած այնքան սէրը:

Շողակար. — Ոչ, իշխանուհի. ես ալ ձեր գա-
ւակը սիրած եմ և կը սիրեմ: Էրբոր մօրքորո-
ջը քով առանձնացած ժամանակը իրեն այ-
ցելութեան կ'երթայի՝ ինծի ընծաներ կու տար
... բայց ես կը սիրէի նմանապէս Չապէլն
ալ: Միայն իր մայրն էր՝ որ հետը անսիրտ
կերպով կը վարուէր: Մտածեցէք մէյժը, ա-
մէն մէկ շարժմունքին զինքը կը յանդիմանէր,
երեսն ի վեր կը պոռչարար, կը սպառնար,
ունեցած գրքերը կը պատըռտէր, վարժապէ-

տը տնէն կը վոռնտէր՝ թողակը չվճարելու
համար, և իրեն կը սեփականէր այն ամսա-
կանները՝ որ Նեկտառինէ օրիորդը կ'ուղարկէր
Չապէլի կրթութեան համար... Մայր մը իր
զաւակին հետ այսպէս կը վարուի... Քաւ լիցի
... և ոչ իսկ բարբարոսներուն քով այսպէս
բան կրնայ տեսնուիլ:

Իշխանուհի. — Բայց մինչև մահը շարունակե՞ց
Չապէլի դէմ ունեցած այս ատելութիւնը:

Շողակար. — Ճիշդն ըսելու համար՝ կարծեմ
թէ չէ. մահը մօտեցած ժամանակ քիչ մը
խելքը գլուխն եկաւ. ուզեց որ գաղտնի կեր-
պով ես իրեն քով կանչեմ...

ՏԻՍԻՒ Ժ.

Վարդուհի և Առաջիկները

Վարդուհի. — Կը ներէ՞ք, իշխանուհի, որ անց-
նիմ խոհանոցն երթամ:

Իշխանուհի. — Ի՛նչ պիտի ընես խոհանոցը:

Վարդուհի. — Պիտի երթամ Լուսիկին համար
կերակուր ուզելու. Նեկտառինէ օրիորդն ին-
ծի հրամայեց:

Իշխանուհի (առ Շողակար). — Աղջիկս այն ա-
տեն կ'ուրախանայ՝ երբոր աղքատի մը նպաս-
տել կարենայ:

Շողակար. — Գիտեմ, իշխանուհի, և ապահով
եմ որ կերակուրէ մ'աւելի բան ալ չնորհել
պիտի փափաքի իր բարեգութ սրտով:

Վարդուհի. — Ոչ միայն կերակուր, այլ նաև
ձեռք մը գեղեցիկ զգեստ ալ տուաւ Լուսիկին:

Շողակար. — Ձե՛ռք մը զգեստ ... ս՛հ, ս՛րքան
առատաձեռն է:

Վարդուռնի. — Այս առաւօտ մէյմէկ ձեռք զգեստ
ալ պարգեւեց՝ վեց զեղացի աղջիկներու:

Շողակար (ինքնիկն). — Ուր էր թէ ես ալ
եօթներորդն ըլլայի:

Իշխանուռնի. — Ամէնքն ալ ինքն իր ձեռքով
չիներ է: Բարի զաւակս ուզեց որ Զապէլի
ընդունելութեան համար գիւղական հանդէս
մը պատրաստէ. և կարծեմ թէ առաքինի օ-
րիորդի մը պատիւ ընելու համար՝ միակ և
ճշմարիտ միջոցն է՝ կարօտեալներու բարեգոր-
ծութիւն մ'ընելը. վասն զի զուարճութիւն
մ'այն առեն կը գոհացընէ մարդու սիրտը՝
երբ համեմուած ըլլայ ընկերսիրութեան զգաց-
մունքով: Տեսնես թէ ինչպէս շնորհալի կեր-
պով զարդարեր է գիւղացի փոքրիկ աղջիկ-
ները:

Շողակար. — Ո՛հ, չէի փափաքիր որ այս հա-
զուստս անոնց քով շատ պատիւ չընէ ինծի
... չըլլայ թէ անվայել ըլլայ...

Վարդուռնի. — Վայելուչ է, վայելուչ է. մերի-
նէն աւելի զեղեցիկ է:

Շողակար. — Բայց մի միակ զգեստս է ունե-
ցածս, և այն ալ մաշած է:

Վարդուռնի. — Ամօթ է, այդպիսի բան մէջտեղ
չի գուրցուիր:

Իշխանուռնի (ծանրորեալ). — Ամօթ է քեզմէ
շատ աւելի տարեց մէկը յանդիմանելը. թէ
որ ինքը քու զարդասիրութիւնդ յանդիմանէր՝
իրաւունք պիտի ունենար, բայց դուն այդ
քեզի չինկած խօսքովդ զինքը մահացընել ու-
զեցիր:

Վարդուռնի. — Է՛հ, կատակի համար էր ըսածս,
իշխանուռնի, և չեմ կարծեր որ այդքան զձեզ

բարկացնելու իրաւացի պատճառ մ'ըլլայ ...
Իշխանուռնի. — Կատակի՛ համար... (բարկա-
յած) Գնա՛, գնա՛ քեզի յանձուածը կատարէ...
(Զսպելով ինքզինքը) Այսօր չեմ ուզեր սրտիս
խաղաղութիւնը կորսընցնել:

Վարդուռնի. — Ոչ այսօր և ոչ ալ միշտ, Իշ-
խանուռնի. Ի՞նչ հարկ կայ ինծի պէս աղջըկան
մը համար խոտվիլ... Է՛հ, եթէ տարիքն ա-
ռած կնկան մը համար ըլլար, ինչպէս է այդ
տմիշը... (Կ'ակնարկէ Շողակարը, և երեսի
ծանուկներ ընկելով դեպ ակոբ՝ դռնըս կը փակ-
չի):

Շողակար. — Ի՛նչպէս, ինծի՞...

Իշխանուռնի. — Ներողամիտ եղիր, Շողակաթ.
ես անոր մօրը հետ պիտի խօսիմ. իր չափա-
զանց աշխոյժ բնաւորութիւնը սանձելու կեր-
պը պիտի գտնենք... Հիմայ մեր ընդհատուած
խօսակցութիւնն առաջ տանինք: Կ'ըսէիր ու-
րեմն որ Մարգարիտը... Ոտքի ձայն կը լսուի,
դարձեալ մարդ կու գայ, հոս պիտի չկրնանք
ազատ խօսիլ, եկուր երթանք իմ սենեակս.
շատ կը փափաքիմ մնացած մասն ալ լսելու:
Շողակար. — Ես ալ կը փափաքիմ զձեզ գոհ
ընելու. խնդրեմ իբրև ձեր աղախինն համա-
րեցէք զիս:

Իշխանուռնի. — Երթանք. (կը մեկնի):

Շողակար (ոչբախ). — Պիտի մնամ, գործս յա-
շու է. (կը մեկնի):

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

Միշտ դանկն ներս կը մտնեն Զապէլ և Նեկտարաշինկ

Նեկտարաշինկ. — Մայրս ուրիշ տեղ գնացեր է. հոս ոչ ոք կրնայ խօսելիքնիս լսել, ուրեմն ի՞նչ որ ինձի ըսելիք ունիս՝ գուրցէ՛... Անհամբեր կ'ուզեմ հանդէսն սկսիմք:

Զապէլ. — Ո՛րչափ բարեսիրտ էք, Իշխանուհի: Նեկտարաշինկ. — Այդ ի՞նչ քաղաքավարական ձեւակերպութիւններ են... Բարեկամուհիի մը հետ կը վայլէ՞ յոգնակի թուով խօսիլ. ի՞նչ, միթէ մտերմութեանդ արժանաւոր չե՞մ... Զապէլ. — Ի՞նչ կ'ըսես:

Նեկտարաշինկ. — Կ'ըսես... Ո՛հ, այսպէս լաւ է, միշտ այսպէս կ'ուզեմ խօսիս... Ուրեմն շուտ ըրէ, գուրցէ, ի՞նչ կը փափաքիս. բայց խընդրեմ շուտ ըրէ, վասն զի թէ որ յանկարծ Շոշանն հոս գալու ըլլայ՝ ալ ժամանակ չենք ունենար:

Զապէլ (զգուշօրեակը). — Հոս նամակ մ'ունիմ (ծոցէն կը հանէ ծրարիկ մը) քեզի յանձնելիք:

Նեկտարաշինկ. — Նամակ մը... Տներ ուրեմն, հանդէսէն վերջը կը կարգամ ի՞նչ գրուած է. (կ'տանէ նամակը և գրպանը կը դնէ):

Զապէլ. — Բայց չըլլայ թէ ուրիշներուն քով բարձր կարգատ:

Նեկտարաշինկ. — Ուրեմն գաղտնի՞ բան է:

Զապէլ. — Ամենագաղտնի:

Նեկտարաշինկ (ժպտելով). — Զապէլ... չէի ուզեր

որ դուն... ո՛հ, իրաւքնէ ծաղրական բան պիտի ըլլար...

Զապէլ. — Ծաղրական բան չկայ... Այդ նամակը մայրս է որ քեզի կ'ուղարկէ:

Նեկտարաշինկ (խնայարով). — Ի՞նչ, անդի՞ն աշխարհքէն:

Զապէլ. — Ներէ, Նեկտարինէ, կատակը յարմար չէ այս նիւթիս. թշուառի մը վերջին կամքը՝ պէտք չէ ծաղրելու նիւթ համարուի... Մայրս մեռնելու մտ, կեանքին վերջին վայրկենին՝ գրեր է այդ նամակը, և առանց ինձի բան մ'իմացընելու՝ յանձներ էր պատուաւոր անձի մը՝ խոստովանութեան գաղտնիքի տակ, անոր վրայ պարտք դնելով՝ որ այդ նամակը իմ ձեռքով՝ ուղղակի քու ձեռքդ հասցընէ, միևնոյն գաղտնիքի պայմանով:

Նեկտարաշինկ. — Արդեօք տէրութեան վերաբերեալ խնդիրներ են...

Զապէլ. — Առանց տէրութեան խնդիր ըլլալու՝ կրնայ սակայն ծանր խնդիր մ'ըլլալ: Ես մինչև օրս չկրցայ գուշակել, այնու հանդերձ որ...

Նեկտարաշինկ. — Ի՞նչ կ'ըսես՝ թէ որ առանց կարգալու՝ պարունակութիւնը գուշակեմ... Սակայն այս կերպով մայրդ ինձի անիրաւութիւն մ'ըրած է՝ իբրև թէ իրեն յանձնարարութեան կարօտ ըլլայի՝ քեզի բարիք ընելու համար. մինչդեռ ես հետամուտ եմ ձեռքէս եկած լաւութիւնն ընել օտարներու, ուրեմն սրչափ աւելի քեզի՝ որ ինձի համար սիրելի քոյր մ'ես...

Զապէլ. — Գիտեմ, սիրելի Նեկտարինէ, լաւ գիտեմ քու ազնիւ սրտիդ զգացումները. բայց ես կասկած ունիմ՝ որ ըսածէդ բոլորովին տարբեր բան մը պարունակէ...

Նեկտարաշինկ. — Ի՞նչ է կասկածիդ պատճառը:

Զապիկ. — Որովհետև մայրս իր վերջին վայրկեաններուն մէջ՝ ինծի արտաքոյ կարգի երեցած աղաչանքով մը յանձնեց՝ որ ես ինքս խնամք ունենամ քու վիճակիդ վրայ:

Նեկտառիկ. — Ի՞մ վիճակիս վրայ... Նայիմ ուրեմն ինչ խնդիր կայ. այնպիսի հետաքրքրութիւն մը գրգռեցիր մտքիս մէջ՝ որ... (Ձեռքը կ'առնէ կտակիր)... Երկու կնիքով գոցուած... Ըսել է ուրեմն որ ծանր խնդրոյ մը վրայ է. (կը խորտակէ կնիքները):

Զապիկ (խնդիրներէն). — Չեմ գիտեր ինչո՞ւ սիրտս այսքան սաստիկ կը բարբախէ:

Նեկտառիկ (անձայն կը կարդայ առաջին բաները, և յետոյ մտածելով կ'ըսէ). — Ինծի ուղղուած է թէ ինծի չէ... Զապէլ, անշուշտ սխալմունք մը կայ... Մնացածն ալ կարդամ. (ըռա կը կարդայ, կը խռովի, յետոյ կը դողդողայ և ընկերացումը ընկերներէն յետոյ՝ կը գոչէ) Ո՛վ մե՛ծդ Ատուած... Ինչ էր կարդացածս...

Զապիկ. — Վայ գլխուս... Ի՞նչ... դո՞ւն... դուն գոյնդ կը նետես... կը դողդողաս...

Նեկտառիկ. — Չէ, մի՛ վշտանար... (կը չափազանց ինքզինքը զսպիկ) բան մ'էր՝ անցաւ... Թեթեւ յուզմունք մը... զարմանքէս յառաջ եկած...

Զապիկ. — Զարմանքէ՞դ... Արդեօք ի՞նչ կայ... Թող որ ես ալ կարգամ այդ թուղթը:

Նեկտառիկ. — Պիտի կարգաս, պիտի կարգաս... (կը դնէ գրպանը) բայց հիմայ... խնդրեմ ներողամիտ եղիր, միտքս հանդարտեցնելու պէտք ունիմ... Ազատ թող զիս, Զապէլ (սաստիկ յոգոտած):

Զապիկ. — Զքեզ թողնու՞մ... այս վիճակիդ մէջ զքեզ թողնում...

Նեկտառիկ. — Այո՛, Զապէլ, կ'աղաչեմ... կը պաղատիմ:

Զապիկ. — Կարելի բան չէ... Կ'ուզեմ բացարձակապէս...

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

Շոշրան, Գայիսնէ, Փառանձեմ, Վարդուհի, հինգ գիշացի աղջիկները և Առաջիկներն

Շոշրան. — Տէր ողորմեա, օրհնած Նեկտառիկն, հիւրիդ հետ առանձնացած՝ զմեզ ու կատարուելիք հանդէսը բողբոլին մտքէդ հանեցիր...

Նեկտառիկ (բարկոշբեամբ). — Գուրս ելէք, հեռացէ՛ք ասկէց:

Շոշրան. — Տէր Յիսուս... (Ամենքը կը գարմանան):

Գայիսնէ. — Ուրեմն հանդէ՞սը...

Փառանձեմ. — Ուրեմն պարը...

Նեկտառիկ. — Գուրս կորսուեցէք, կ'ըսեմ... (կատաղարար, իբրև ինքիբանէն դոշրս եղած), դո՛ւրս, ապա թէ ոչ...

Զապիկ (ցած՝ Նեկտառիկի). — Խոհեմութիւն, քոյրս, խոհեմութիւն:

Գայիսնէ. — Օրիորդ... Այս ի՞նչ բան է... ինծի այնպէս կ'երեւաս...

Նեկտառիկ (արագ արագ խօսելով ցառագիւն ձայնով). — Այլանդամ, անիրաւ, այնպէս չէ... Այո՛, ինքիրմէս դուրս ելած եմ... Թըշուառ մէկն եմ... Չեմ կրնար ինքիրենս յաղթել, չեմ կրնար ինքզինքս զսպել... Ամենէն աւելի կարօտ եղած վայրկենիս՝ առաքինու-

Թիւնը զիս կը լքանէ ... Գթացէք վրաս ...
 ձեր կարեկցութեան արժանի մէկն եմ...

Վարդուհի. — Խեղճ իշխանուհի օրիորդ...

Նեկրասիւնէ. — Ո՛վ Երկինք, այսպիսի ահաւոր
 վայրկենի մը մէջ զիս ձեռքէ մի՛ թողուր ...
 ինծի օգնութեան հասիր (վազկոյլ դուրս կը
 փախչի):

Գայիսնէ. — Զապէ՛լ... (գարնակրոյ կրեար
 նայելոյ):

Զապէլ. — Թող տուէք, տիկին, որ ետեւէն Եր-
 թամ. իր վշտին պատճառը չեմ գիտեր, այս
 միայն գիտեմ որ պէտք եմ բարեկամութեան
 ազդած օգնութիւններս իրեն չզլանալ. (կը
 մեկնի):

Գայիսնէ. — Ամբողջ մարմնովս կը գողամ:

Շուշան. — Է՛հ, այս բանիս տակ գաղտնիք մը
 կայ... ծանր դէպք մը պատահած պիտի ըլ-
 լայ:

Փառանձեմ. — Ըսելիք չկայ, ամենածա՛նր ...

Շուշան. — Ի՞նչ դէպք:

Փառանձեմ. — Ինծի՞ կը հարցընես ... Մենք
 կիներս ամէնքս ալ խենթ չենք. (կը մեկնի):

Շուշան. — Խենթը դուն ես, անպատկան լա-
 կոտ... Նայեցէք թէ ինչ նախատական խօսք
 ըսաւ իշխանուհի Օրիորդին վրայօք... (Գեպ
 ի դուռը՝ ոռակից Փառանձեմ մեկնեցաւ) Գնա՛
 շնորհակալ եղիր՝ որ շուտով փախար, ձեռքէս
 ազատեցար... (նետզնեակ բորբորակոյլ) թէ
 չէ՛ երեսդ գեղեցիկ կը նկարէի... Այս եղունգ-
 ներս իրենց պարտքը կատարել գիտեն, և շատ
 անգամներ արիւն վազցուցեր են...

Գայիսնէ. — Ատուծոյ սիրոյն՝ կ'աղաչեմ լուռ
 կեցիր, Շուշան. հիմայ քաջութիւններ ցուց-
 նելու ժամանակ չէ. (կը մեկնի):

Շուշան. — Հի՛, ի՛նչ ազդարարութիւն... Այդ

տիկինն ալ գլխուս քարոզ կը կարգայ... Զի
 գիտեր որ եթէ մէջմը արիւնս դառնայ...

Վարդուհի. — Խոհեմութիւն ըրէ, մայրիկ:

Շուշան. — Ո՛հ, դու պակաս էիր ինծի խոհեմու-
 թիւն սովբեցնելու, ողորմելի աղջիկ... (Գիշ-
 դացի փոքրիկ աղջիկներն ամենքը մեկտեղ
 լաց մը կը փրցրենէ): Ի՞նչ եղաւ. ի՞նչ հան-
 դեպեցաւ ձեզի որ կու լաք... (Անկերբն ալ լա-
 ցելնիս կը սաստկացրենէ)... Բայց ի՞նչ ունիք
 ... չէ՞ք կրնար ըսել... խօսեցէք...

Արուսեակ. — Ալ հանդէս պիտի չկատարուի:

Երանեակ. — Ալ պար չկայ (շարագիւն):

Հեթիսիսիւն. — Զէ՛, չէ՛, ես պարել կ'ուզեմ.
 (կատաղարար ոտքերովը գետիկը կը ձեծէ):

Պայծառ. — Ե՛ս ալ կ'ուզեմ. (նոյնպէս):

Լուսիկ (ուտկոյլ և շարով). — Հիմայ որ գեղե-
 ցիկ զգեստ մ'ունեցայ...

Վարդուհի. — Իրատուք ունին խեղճերը:

Շուշան. — Երբոր ժամանակը գայ պարելու...

Անկերբ. — Ո՛հ, ո՛չ, հիմայ կ'ուզեմ պարել...

Շուշան. — Ես ալ հիմայ ձեզի ամանակը կը
 գարնեմ. (կատաղարար կը քաշէ ինն անկիւն
 մը դրուած երկայնակիս աւել մը. տղար նախ
 տեսարանիս վրայ աղջիկն անդիկն կը վազ-
 վրաւեն և յետոյ դուրս կը փախչին, միկնչ-
 դեւ Շուշան կը կանչուրաւ) Անպիտաններ,
 ոչ խելք ունիք, ոչ սիրտ ունիք... կ'ուզեմ
 ցաքըռտել պարել տալ ձեզի ձեծով՝ կապիկ-
 ներու պէս... Կը փախչէք հա՛, ետեւէդ կը
 հասնիմ. (դուրս կը վազէ ինքն ալ, և խիտոյն
 վարագոյրը կը գոցուի):

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՏԵՍԻՒ Ա.

Նեկտառիկե և Փառանձեմ

Նեկտառիկե. — Այ՛ս, Փառանձեմ, այդ շնորհքն ըրէ ինձի, ինձրեմ մի յայտներ... մօրս (ցառազիկ) քիչ առաջ զգացած յուզմունքս, որ յանկարծակի զիս ինքիրմէս դուրս հանեց:

Փառանձեմ. — Բ՛սածդ յօժարութեամբ կը կատարեմ, բնաւ բան չեմ իմացներ. բայց կը ինձրեմ փոխարէն՝ որ դուն ալ ինձ յայտնես թէ ինչ էր պատճառը...

Նեկտառիկե. — Պիտի իմանաս, ամէնքն ալ պիտի իմանան. բայց քիչ մ'ատեն ստիպուած եմ դեռ գաղտնի պահելու... Ուտի կը խընդրեմ ալ ատոր վրայօք բան մի հարցըներ:

Փառանձեմ. — Իմ վրաս կրնաս վստահ ըլլալ. բայց կը վախեմ որ շատախօս Շուշանը արդէն ամէն կողմ տարածած ըլլայ հանդիպածը, որովհետեւ ինքն ալ հոն էր և տեսաւ զքեզ այն վիճակիդ մէջ:

Նեկտառիկե. — Շուշանը զիս տեսա՞ւ:

Փառանձեմ. — Այ՛ս, հոն եկած էր բոլոր այն գեղացի ազնիւներուն հետ... Եւ դուն իրենց նեղացար, դուրս վերնտեցիր...

Նեկտառիկե. — Իրաւ է, իրաւ, հիմայ կը յիշեմ... ինքզինքս կորսընցուցեր էի, ըրածս չէի գիտեր:

Փառանձեմ. — Գրեթէ ապահով եմ որ այն բաց-բերան կնիկը՝ անմիջապէս նոյն վայրէն ինչն վազած իմացուցած ըլլայ ամէն բան իշխանունի մօրդ... և վրան ալ չափազանցութիւններ աւելցնելով...

Նեկտառիկե. — Չեմ կարծեր, չէ՛... Թէ որ այդպէս եղած ըլլար, իմ... մայրս պիտի վազէր զար զիս տեսնելու... միտի՞տարելու... (Կռ յայ)... Այնքան զիս կը սիրէ:

Փառանձեմ. — Կու լա՞ս դուն:

Նեկտառիկե. — Սրտիս գորովանքէն, երախտագիտութենէս... Հիմկունհիմայ գնա դուն, Փառանձեմ, Շուշանը գտիր, և իմ անունովս իրմէն ինձրէ, ըսէ որ լուս կենայ, անխոհեմութիւններ չընէ...

Փառանձեմ. — Բայց, ներէ՛... այդ նախագգուշութիւնը նշանակութիւն չունի:

Նեկտառիկե. — Ինչո՞ւ:

Փառանձեմ. — Որովհետեւ իշխանունի մայրդ տեսնելով հանդէսին չկատարուիլը...

Նեկտառիկե. — Չէ՛, չէ՛, հանդէսը պիտի կատարուի (ցառազիկ):

Փառանձեմ. — Պիտի կատարուի՞:

Նեկտառիկե. — Այ՛ս, այ՛ս, և ամէնքդ ալ պիտի գուարճանար... (յարազիկ կը նեժկրայ): Փառանձեմ. — Աքանչելի՛ սկզբնաւորութիւն գուարճանալու... Այս տեսակ լացդ ու արցունքներդ ինձի գորովանաց և երախտագիտութեան արցունքներ չեն տեսնուիր... ամենամանր վշտաց ծնունդ են՝ կարծեմ...

Նեկտառիկե (անձամբերտաբերաբ). — Ի սէր Աստուծոյ, քիչ մ'աւելի կարեկցութիւն ունե-

ցեր վիճակիս վրայ... կը ինդրեմ զիս առանձին թող... մանաւանդ թէ գնա՛ գուրցէ Շուշանին որ թող պատրաստ բռնէ այն գիւղացի աղջիկները... երբ ժամանակը գայ՝ գիրենք պիտի կանչեմ:

Փառանձեմ. — Անմիջապէս կ'երթամ զուրցելու:

Նեկտառիկե. — Ներէ ինծի, սիրելի Փառանձեմ:

Փառանձեմ. — Ներել կ'ըսես... ես քեզի ներեմ... Միայն քու վիշտդ է՝ որ ինծի ցաւ կը պատճառէ:

Նեկտառիկե. — Այն ալ կը լմըննայ կ'անցնի: Փառանձեմ. — Այդպէս ար փափարիմ և կը յուսամ... (Մեկնելու տակէ՛ ինքնիշխան) Ո՛հ, գուշակելու համար՝ մարգարէ մ'ըլլալու է. ես բան չեմ հասկընար... բայց ծանր բան մը կայ. (կը մեկնի):

ՏԵՍԻԼ Բ.

Նեկտառիկե միայնակ

Նեկտառիկե (կը ձգէ ինքզինքը բազկարոտի մը վրայ, աչքերը գետիկ կը սեւեւէ, և քիչ մը լռութեան յետոյ՝ կ'ըսէ). — Ուրեմն ամէն բան ոչընչացաւ... վայրկեան մը միայն՝ բաւական եղաւ իմ բոլոր ըղձացած յոյսերս, իմ երազած գեղեցիկ ապագաս անհետացընելու... Պատիւ, փառք, հարստութիւն, երջանկութիւն՝ ամէնքն ալ չքացան՝ երազէ արթընցածի մը ցնորներուն պէս... Ես ալ մայր չունիմ. (ընկալ վնասեալ՝ ձեռքերով երեսը կը քոցէ և

կու յայ)... Որբերու մէջ ամենէն աւելի թըշուառն եմ... Ես՝ որ խեղճերուն կ'ողորմէի, հիմայ ուրիշներու ողորմութեան կարօտ եմ... Ո՛հ, դժոխայի՛ն գաղտնիք, որ տասնըհինգ տարի ուրիշի մը սրտին մէջ թաղուած էիր... փառասիրութեան խաւարներու մէջ կորսուած էիր... ո՛հ, ի՛նչպէս յանկարծ զուրս պոռթկացիր... (Լռու կը մտածէ և յետոյ յակնարծ կը կանգնի) Բայց միթէ չե՛մ կրնար (կուրծքը յուշակելով) հոս գրեզ թաղուած դեռ պահել... բնաւ մէկու մը չչայտնել... ես միայն գիտեմ գրեզ, ուրիշ ոչ ոք... Այս նամակիս մէջ գրուածը (ցոյց տալով) միայն ինծի ծանօթ է... մայրս ալ իմ կամքիս թողուցեր է գրեզ յայտնել կամ ծածկել... մայրս... (Ազնիւ զգացումէ մը ջնջուած) Նեկտառիկե՛, ո՛հ, ինչպիսի ամբարիշտ մտածութիւն է ունեցածդ... Դ՛ո՛ւն կարող ըլլաս ուրիշէն գողնալ... ի՛նչպէս այդքան դժոխայի՛ն անտելի մտածութիւն մը կրնաս նոյն իսկ մտածել՝ թող թէ գործել... Դ՛ո՛ւն արդարութիւնն ոտնակոխ ընես... Եւ եթէ ուրիշները մտածածդ չեն տեսներ, Աստուած գայն չի՛ տեսներ... Խղճմտանքդ ալ ամենէն աւելի անտուր վկայ պիտի չըլլա՞յ... Խղճիդ խայթերը կեանքդ բոլորովին պիտի չդառնացընեն... Միթէ այդ խայթերը չե՛ն որ սուր սլաքներու պէս յաւիտեան գրեզ պիտի խոցոտեն ու տանջեն, առանց ժամանակէն և պատճառանքներէ բթանալու... Ո՛հ, ազնիւ զգացմունք արդարութեան, ախ, ազատէ զիս փառասիրութեան այսպիսի փորձութիւններէ... (Ծռւեր կը դնէ) Եւ դուն, ո՛վ սուրբ, ո՛վ գերբնական կրօնք, տառապեալ հոգիներու միակ միխթարիչ, դու որ սրտիս մէջ քու պարտքերդ տոգորեր ես անջնջելի,

գուն ողորմէ ինծի և զօրացո՛ւր զիս... Գուն քու երկնային ձայնովդ...

ՏԵՍԻԼ Գ.

Տիկին Գայիանէ և Նեկուառիկէ

- Գայիանէ. — Ներէ, օրիորդ, թէ որ... Ի՛նչ կը տեսնեմ...
- Նեկուառիկէ. — Յարմար ատենին հասար. Աստուած ձեր քայլերն հոս ուղղեց. Երկինք ձայնիս լսեցին:
- Գայիանէ (վեր կը բարձրացրէ գիւրը). — Ուր ելիր... խեղճ զաւակ:
- Նեկուառիկէ. — Գուք ինծի կրնաք օգնել՝ ձեր գթութեամբ, ձեր խորհուրդներով...
- Գայիանէ. — Այո՛, սիրելիս, ինչ կ'ուզես զուրցէ. պատրաստ եմ ահաւասիկ, խօսէ:
- Նեկուառիկէ (կ'երբայ սևեկի իր շուրջ կը փակէ, և դառնարով վճռական կրակով՝ կը յանձնէ նախկին Գայիանէի ձեռքը, շնորհով). — Կարողացէ՛ք, տիկին. նախ զիս մեղքի դրդող այս պատճառը քովէս հեռացնելէն սկսիմ...
- Գայիանէ. — Մեղքի՛... Կը սարսափեցնես զիս:
- Նեկուառիկէ. — Կ'աղաչեմ, կարողացէ՛ք:
- Գայիանէ. — Իսկոյն. (կը սկսի կարդալ). «Սիրեցեալդ իմ Զապէլ» (կ'ընդհատէ)... Զապէլ. ուրեմն այս նամակս քեզի ուղղուած չէ:
- Նեկուառիկէ. — Ինծի, ինծի թշուառիս. (կուրայ)... Ես եմ Զապէլը... Ես այլ ևս մայր չունիմ... տիկին Գայիանէ:
- Գայիանէ (սաստիկ յազուած). — Ո՛վ Երկինք:
- Նեկուառիկէ. — Իրաւունք չունիմ լալու:

- Գայիանէ. — Լիուլի իրաւունք, խեղճ զաւակ... Բա՛ւր զիս բոլորովին ապշեցուց... Կարդամ. (կը կարդայ). «Սիրեցեալդ իմ Զապէլ, զքեզ հարստացրնելու, մեծցրնելու անյազ փափաքէս հրապուրուած՝ ամենածանր և ամբարիշտ նենգութիւն մը գործեր եմ, որ այսքան երկար տարիներ սրտիս վրայ բեռ մ'ըլլալով՝ ճընշեց. մայրական սէրս զիս մոլորցուց, մեղապարտ ըրաւ». (կ'ընդմիջէ)... Հի՛մայ ամէն բան կը հասկընամ:
- Նեկուառիկէ (զաւագին). — Խնդրեմ առաջ տարէ՛ք, տիկին:
- Գայիանէ (կը կարդայ). — «Զքեզ մեծ բախտաւորութեան մը հասցընելու դիտմունքով՝ փոփոխեցի զքեզ Օրբէլեանց Իշխանուհոյն զաւակին հետ: Այդ նենգութիւնն ընելուս դիւրութիւն տուին ինծի յարմար պարագաները, էրկանս՝ Գնէլի բացակայութիւնը, Իշխանուհոյն յանկարծակի Ռուսաստան երթալը և իրեն զաւակին հետ ունեցած քու ամենամեծ նամանութիւնդ: Զքեզ Նեկուառիկէ կոչեցի և բուն Նեկուառիկէն՝ Զապէլ, և իբրև Իշխանուհոյն զաւակն՝ զքեզ մեծցրնել ու կրթել տուի, և իբր այնպիսի՝ յանձնեցի զքեզ յետոյ քեզի մօրաքոյր կարծուածին, և ոչ ոք բնաւ կասկած ունեցաւ գործած դաւաճանութեանս». (կ'ընդհատէ)... Ախ, ահա թէ ինչուան ո՛ւր կրնայ մղել մոլորցընել սխալ մայրական սէր մը... Ի՛նչքան մեծ ոճիր մը...
- Նեկուառիկէ. — Սակայն անոր պատիժը կրեր ու քաւեր է... Կարողացէ՛ք մնացածը:
- Գայիանէ (կը կարդայ). — «Բայց այդ վայրկենէն սկսած՝ ամէն տեսակ դժբախտութիւն զլիտու եկաւ: Իշխանուհոյն ստացուածներուն և հարստութեանց՝ Թուրքաց զօրապետէն յար-

քունիս գրաւումը՝ ոչընչացուց բոլոր չար յոյսերս. հայրդ կալուածներէն դուրս վաղնատուելով և արտորուելով՝ հեռու երկրի մէջ սրտին ցաւէն մեռաւ. ես բոլորովին թշուառութեան և աղքատութեան մատնուելով՝ վայրկեան մը հանգիստ չունեցայ, և խղճմտանքէս խայթուելով՝ օրերս դառնութեամբ անցուցի, խուլ գտնուելով երկնային այնքան ազդարարութեանց ձայնին... Բայց ահա մահուան դուռն հասած՝ ուզեցի գէթ այս վերջին ահաւոր վայրկեաններու մէջ՝ ազատել խիղճս այսպիսի զարհուրելի ծանր բեռէ մը... Ահա յայտնեցի քեզի գաղտնաբար այս նամակիս մէջ՝ իմ ոճըագործութեանս խոստովանութիւնը. եթէ արիւթիւն ունիս՝ յայտնէ զայն դուն ալ քու կողմանէդ իշխանուհիին. քու կամբիդ կը թողում այդ գործը: Բայց յիշէ՛, թշուառ գաւակս, յիշէ որ Աստուծոյ ձեռքը՝ շուտ կամ ուշ՝ զիտէ պատժել յափշտակողները և խարդախներու անարդարութեան վրէժն առնել: Կ'աղաչեմ որ ներես ինձի և չատես քու զրկջացած մօրդ յիշատակը. — ՄԱՐԳԱՐԻՏ»:

Նեկտառիկ (յաղագիւ). — Ո՛հ, մայր մը... ինչուան մայր մը ատելու զիս կարող կարծել...

Գայիակ. — Հանդարտէ, սիրելիս. քու վիճակդ պէտք ունի արիաստութեան և ոչ թէ արցունքներու... Ուրեմն, հիմայ ի՞նչ կը մտածես ընելու:

Նեկտառիկ. — Ի՞նչ որ Աստուծոյ պատուէրն է, ի՞նչ որ արդարութիւնը կը պահանջէ... ամէն բան յայտնել իշխանուհոյն... ամէն բան ետ դարձընել... յանձնել իրեն իր ստոյգ գաւակը, և գաւակին ալ՝ իրեն հարստութիւններն ու պատիւը... և անոր համար յայտնե-

ցի քեզի այս գաղտնիքը՝ որ օգնես ինձի պատշաճապէս կատարելու այս պարտաւորութիւնս: Գայիակ (գեղմամբ սրտի կը գրկէ Նեկտառիկէն). — Ո՛վ վեհանձն հոգի:

Նեկտառիկ (շրթադ և ցաւագիւ). — Սակայն այնպիսի՛ արժանաւոր մայր մը կը կորսնցընեմ, որ...

Գայիակ. — Կորսընցնե՛ս... ո՛հ, ո՛չ. յայսպիսի մեծանձն գործէ մը վերջ՝ ինքն ատելի պատճառ պիտի ունենայ սիրելու զքեզ... Ուրեմն եկուր, իրեն քով երթանք:

Նեկտառիկ. — Ո՛չ, պէտք է որ ես նախ Զապէլի... այսինքն Զապէլ կոչուածին հետ խօսիմ:

Գայիակ. — Շատ լաւ, կ'ուզե՛ս ուրեմն որ երթամ զինքը քեզի դրկեմ... Խեղճը, այնպէս իմ ցաւի քու վրադ՝ որ չեմ կրնար բացատրել... Կը փափաքի զքեզ տեսնել, միտիթարել... Ինքզինքը թշուառ կը համարի, մինչդեռ ինչպիսի՛ բախտ մ'իրեն կը սպասէ:

Նեկտառիկ. — Ուրեմն ժամանակ չկորսնցընենք: Գնացէք ըսէք որ գայ. բայց կը խնդրեմ ձեզմէ որ այս գաղտնիքս մէկու մը չհաղորդէք՝ մինչև որ ես ինքս նախ զայն յայտնեմ... Խօսք կու տա՞ք:

Գայիակ. — Կը խոստանամ, այո՛... Արիացիր, սիրելիս. այդպիսի մաքուր խղճովդ և Աստուծոյ օգնութեամբ միշտ յաղթական պիտի ելլես բախտի ձախորդութեանց դէմ: Յիշէ որ վարուց ուղղութեան և ըղձից չափաւորութեան և ոչ թէ հարստութեան մէջ կը կայանայ ճշմարիտ երջանկութիւնն երկրիս վրայ, և միայն արդար հոգիներու կը շնորհէ Կրօնքն այդպիսի գերագանց պարգև մը: Յարգանքներս, ազնիւ օրիորդ. (կը մնկնի):

ՏԵՍԻԼ Գ.

Նեկտառիկե առանձին

Նեկտառիկե. — Այո՛, և ես ամէն ջանք պիտի բանեցընեմ այդ պարգեւին արժանի ըլլալու: Ահաւասիկ առիթը գործնական կերպով օգուտ քաղելու այն ամէն բարոյական սուրբ սկզբ բունքներէն՝ որոնք ընդունեցայ սիրելի մօրաքրոջս քով. և երբ անգամ մը հաստատուն բունէ մէկն այդ սկզբունքները՝ երբեք պիտի չվարանի սրբազան պարտուց կատարման մէջ: Ուտի ես ալ պիտի գործադրեմ զանոնք հոգւոյս հանդարտութեամբ և կամքի հաստատութեամբ...

ՏԵՍԻԼ Ե.

Զապէլ և Նեկտառիկե

Զապէլ. — Սիրելիդ իմ Նեկտառիկէ, ուրեմն կը շնորհե՞ս ինձի որ դարձեալ գրեց տեսնեմ և ողջազուրեմ:

Նեկտառիկե. — Այո՛, հոս եկուր, մանաւանդ թէ կը փափաքիմ. (կը գրկախաւունդի):

Զապէլ. — Հանգի՛տ ես վերջապէս:

Նեկտառիկե (աչքերը գետիկ սեւեւած). — Այո՛, Զապէլ, հիմայ հանգիտ եմ:

Զապէլ. — Բայց ինչո՞ւ ուրեմն աչքերդ ինձմէն կը դարձընես: Ո՛վ Տէր, արդեօք ի՞նչ տհա-

ձութիւն պատճառեր եմ քեզի: Թէ որ իմ գալուստ քեզի դառնութեան, նեղութեան և ցաւոց պատճառ մ'է՛՞ ըսէ՛ ինձի համարձակ: Թէ որ այդպէս է՛՞ դառնամ ես իմ խրճիթս և հոն համակամութեամբ կրեմ քեզի անհաճոյ եղած ըլլալուս դժբախտութիւնը:

Նեկտառիկե. — Դո՛ւն... ինձի՛ անհաճոյ... Ո՛հ, որչափ սխալ կը կարգաս սրտիս մէջ դրոշմուածները... Սիրտս գուցէ երբեք քու վրադ ունեցած սիրոյս մեծագոյն ապացոյց մը տուած չէ այսօրուրնէ աւելի. (կու յայ):

Զապէլ. — Եւ կու լա՞ս... Վայ ինձի, ի՞նչ պէտք է մտածեմ... Դո՛ւն յանկարծակի կորսընցուցիր բոլորովին քու նախկին գուարթամտութիւնդ և աշխուժութիւնդ... Դէմքիդ վրայ կեղծ հանդարտութիւն մը կ'երեցընես, որ չի համաձայնիր երեսիդ վրայ դրոշմուած ցաւոց նշաններուն... Ա՛խ, այն նամակը... այն նամակը տարօրինակ կերպով յեղափոխեց զքեզ:

Նեկտառիկե. — Ըսածդ չեմ ժխտեր:

Զապէլ. — Ըսէ՛ ինձի ուրեմն ինչ գաղտնիք կը պարունակէր... Թող որ գիտնամ թէ ինչ է քու ցաւերուդ պատճառը, որ քեզի ցաւակից ըլլամ... Կ'ուզեմ դադրեցնել խղճիս խայթը՝ որ զիս կը կեղեքէ թէ առանց ուզելուս այո՛, բայց անուղղակի կերպով պատճառ եղայ քու թշուառութեանդ... Կ'ուզեմ քաւել յանցանքս:

Նեկտառիկե. — Սիրելի Զապէլ, ոչ յանցանք կայ մէջտեղ և ոչ ալ խղճի խայթի պատճառ. մանաւանդ թէ քեզի պարտական եմ առաքինի գործ մը կատարած ըլլալուս ուրախութիւնն ու փառքը:

Զապէլ. — Խնդրեմ, միտքդ բացատրէ:

Նեկտառիկե. — Հոս չեմ կրնար. երթանք իմ առանձնասենեակս... Գու գալուստդ շնորհա-

ւորելու համար հանդէս մը պատրաստել տուեր եմ և կը փափաքիմ որ քեզի արժանաւոր կերպով կատարուի այդ հանդէսը:

Զատիկ. — Բաւական է որ դուն հանգիստ վաւաս...

Նեկխառնիկ. — Ասոր վրայ մի՛ տարակուսիր ... Դ՞նձ, շուտ երթանք, որովհետեւ կը լսեմ որ մարդ կու գայ: Առանց դժուարութիւններ հանելու՝ օգնէ իմ փափաքիս, այն ատեն զիս աւելի ուրախ ու հանդարտ և եռանդուն պիտի տեսնես:

Զատիկ. — Երթանք ուրեմն. այդ նպատակաւ ինչ որ ուզես պիտի ընեմ, նոյն իսկ թէ որ հարկ վճար կեանքս ալ քեզի նուիրելու. (կ'երբանի):

ՏԵՍԻՒ, Զ.

Շոշաւ և Շողակար

Շոշաւ. — Հոս ալ չէ. տէ՛ր Աստուած, արդեօք ո՛ւր կրնայ գտնուիլ:

Շողակար. — Չբի՞ քեզի թէ Իշխանուհին վերը իր առանձնասենեակը քաշուեր է:

Շոշաւ. — Բայց դուն ինչէ՞ն գիտես:

Շողակար. — Գիտեմ՝ որովհետեւ գիտեմ. ես ինքս հոն առաջնորդեցի զինքը, հոն միասին խօսակցեցանք գործերու վրայ, և ծանր գործերու:

Շոշաւ. — Զարմանք բան:

Շողակար. — Զարմանքի բան չկայ... Այո, ծանր խնդիրներ կան օդոյ մէջ... բաւական է, ինծի չէյնար զուրցել... Այս յայտնի է որ

Իշխանուհին մեծ համակրանք ունեցաւ վրաս, այնպէս որ կ'ուզէ զիս իր ծառայութեան մէջ առնել... Հանդէսէն յետոյ ամէն բան պիտի կարգադրուի:

Շոշաւ. — Ի՞նչ հանդէս:

Շողակար. — Զատիկի զալստեան համար՝ օրիորդ Նեկտարինէի ընելիք հանդէսէն վերջը... Եւ այդ հանդիսին պատշաճապէս ներկայ գտնուելու համար՝ Իշխանուհին իր ներքնասենեակը քաշուեցաւ՝ զարդարուելու...

Շոշաւ (նկզկարար). — Որքնա՞ծ արարածներ. ամէնքդ ալ այդպէս էք... Կը պարծիք օդոյ մէջ եղածները գիտնալ, մինչդեռ երկրիս վրայ անցած դարձածէն ալ տեղեկութիւն չունիք:

Շողակար. — Ի՞նչ ըսել կ'ուզես:

Շոշաւ. — Ի՞նչ հանդէս կ'ուզես որ կատարուի՞ քանի որ Նեկտարինէ ինքզինքը գէշ կը զգայ, հիւանդէ մ'աւելի տխուր վիճակի մէջ կը գտնուի:

Շողակար. — Ինքզինքը գէ՞շ կը զգայ:

Շոշաւ. — Ամենագէշ, և Աստուած պահէ դժբախտութենէ՛ մը... Քրօջս աղջիկը Նունէն՝ ասոր նման պատահարով մը երկու ժամուան մէջ անդիու աշխարհքը գնաց:

Շողակար. — Ո՛վ Աստուած... ըսածներդ ոսկորներս դող կը հանեն... Բայց պատճառն ի՞նչ է:

Շոշաւ. — Պատճառը չ'ըսուիր, թէ և գիտեմ, և այս երկուքէն զատ ուրիշ բան չի կրնար ըլլալ. կամ այն է որ աղջիկը ներքին ծանրաւրուածութիւն մ'ունի, կամ ըղեղին զարկած է, կամ ամենածանր յանցանք մը գործած է, կամ զղջացեր է...

Շողակար. — Կամ, կամ, կամ... ծայրը պիտի չբերես այդ կաւերուդ:

Շուշանի. — Ահոստ չէ՞ որ մարդոս շունչ հատ-
ցընէ այնպիսիներու հետ՝ որ բան չեն հաս-
կընար:

Շողակար. — Իշխանուհոյն ըսածները շատ լաւ
կը հասկընամ, վասն զի ըսելիքը պէտք եղա-
ծին պէս կ'ըսէ, պարզ կը խօսի . . . Թէ որ
այդպիսի բան մը հանդիպած ըլլար՝ կարելի՞
բան է որ Իշխանուհին իմացած չըլլար:

Շուշանի. — Գեռ չի գիտեր՝ որովհետեւ ես իրեն
չեմ ըսած: Ասդիս անդին կը վագեմ զինքը
փնտռելու, բայց դեռ չգտայ:

Շողակար. — Ինչ հարկ կայ որ քեզմէն իմա-
նայ. արդեօք քեզի՞ միայն ծանօթ է:

Շուշանի. — Ամենուն առջև հանդիպեցաւ. ծա-
նօթ է նաև տիկին Գայիանէի, Չապէլի, ֆա-
ռանձեմի, Վարդուհիս, գիւղացի աղջիկնե-
րուն. ամէնքն ալ գիտեն, բայց խոհեմութեան
համար չեն խօսիր, և գէշ կ'ընեն. պէտք է որ
ես սխալնին դարմանեմ...

Շողակար. — Հա՛, հա՛, հա՛... Խնտալս կը բե-
րես միամիտ խօսքերովդ:

Շուշանի. — Միամիտ խօսքեր... Կ'ուզէի որ հոս
ըլլար կամ Չապէլ, կամ ֆառանձեմը, կամ...

ՏԵՍԻԼ Է.

Փառանձեմ և Առաջիններն

Փառանձեմ. — Փառանձեմէն ի՞նչ կ'ուզէք:

Շուշանի. — Լաւ որ եկար. բո՛ւ տեսնեմ. ի՞նչ-
պէս է օրիորդ Նեկտարինէն:

Փառանձեմ. — Շատ լաւ է:

Շուշանի. — Կարելի բան չէ:

Փառանձեմ. — Ի՞նչպէս կարելի չէ, քանի որ
քիչ առաջ ես զինքը տեսայ և հետը խօսեցայ:
Շողակար (Շուշանիին). — Հասկըցա՞ր ուրեմն որ
խօսքերդ...

Շուշանի. — Կարելի բան չէ, չէր կրնար այսքան
շուտ բժշկուիլ վրան եկած հիւանդութենէն...
Փառանձեմ. — Ի՞նչ հիւանդութիւն:

Շուշանի. — Այն հիւանդութենէն, կ'ըսեմ, որ
հոս այս դահլըճիս մէջ վրան եկաւ... հոս,
այս անկիւնը իժի մը պէս կեցած էր, աչքե-
րը կրակ կը ցատքեցնէին... Գուն ալ հոս էիր,
չտեսա՞ր:

Փառանձեմ. — Ե՛ս, ի՞նչ կ'երագես:

Շողակար (Շուշանիին). — Ի՛նչ, ձայնդ քաշէ ու-
րեմն. այնպիսի բաներ մի՛ շիներ՝ որ Իշխա-
նուհոյն զայրոյթը շարժես:

Շուշանի. — Ո՛հ, մարդուս ճաթիլը կը բերէք...
Թէ որ ըսածս ճշմարիտ չէ՛ ինչո՞ւ ուրեմն հան-
դէսը խափանուեցաւ, է՞նչ:

Փառանձեմ. — Խափանուեցա՞ւ, մանաւանդ թէ
պիտի կատարուի. արդէն հրամանը տրուած
է Վարդուհիին, որ հիմայ պարտիզին մէջ ա-
մէն բան կարգի դնելու հետ է:

Շուշանի. — Առա՛նց ինձի, անպիտան աղջիկ,
ինձմէն գաղտնի... Եւ յետոյ կ'ըսեն թէ քա-
ղաքավարութիւն ըսուած բանը գիտեն... Ես
որ այնքան աշխատանք ու քրտինք թափեցի,
այնքան լեզու մաշեցուցի հարկ եղած կերպով
կարգադրելու համար... հիմայ իմ գլխուս
այս խաղը կ'ուզեն խաղալ, հա՞... Անմիտ,
անշնորհք, Ատուռմէ չվախցող աղջիկ, հիմայ
պիտի տեսնես... (Կը վագե դեպ ի դուրս):

ՏԵՍԻՒ Ը.

Փառանձեւ և Շողակար

- Փառանձեւ. — Միշտ այսպէս է... շատախօս, ձեռներէց, յոխորտ...
- Շողակար. — Բայց ճիշդն ըսելու է, ինծի բարետիրտ կին մը կ'երևնայ... ընկերներուն չարք ընելու անկարող սիրտ մը, աշխատատէր, հաւատարիմ...
- Փառանձեւ. — Իրաւ են ըսածներդ:
- Շողակար. — Ինչ ըսեմ, յարմար ժամանակին ալ գուարճանալ կ'ուզէ:
- Փառանձեւ. — Բայց երբ խօսիլ սկսի՝ այնպիսի անհաւատալի բաներ դուրս կու տայ բերնէն, որ...
- Շողակար. — Քիչ առաջ օրիորդին վրայ այնքան երեւակայեալ բաներ ըսաւ...
- Փառանձեւ. — Շիտակն ըսելու համար՝ իրատունք ունէր. ես հակառակն ըսի՝ զինքը քիչ մը կատղեցնելու համար, որովհետեւ...
- Շողակար. — Ինչպէս ... ուրեմն իրաւ է որ վտանգ կայ...
- Փառանձեւ. — Վտանգ մը չկայ, բայց այս յայտնի է՝ որ մէջտեղ ծանր դժբախտութիւն մը պիտի ըլլայ... Այս առաւօտ այնքան ուրախ-գուարթ... իսկ հիմայ կու լայ, կը հեծկըլտայ, կը նեղուի, կը խռովի... և չուզեր ալ որ մայրը լսէ:
- Շողակար. — Ինչ կ'ըսես... Երբեմն մարդուս միտքը գէշ գուշակութիւններ կ'ընէ ... ինծի կ'երեւնայ թէ գաղտնիք մը պիտի ըլլայ այդ

- բանին մէջ ... ըսածս զիտեմ... տեսակ մը կասկածներ կ'անցնին մտքէս...
- Փառանձեւ. — Ըսէ՛ ինծի, ի՞նչ կասկածներ: Շողակար. — Այն օրհնած Մարգարիտը...
- Փառանձեւ. — Մարգարիտը... Այս բանին մէջ ի՞նչ գործ ունի Մարգարիտը:
- Շողակար. — Շատ գործ ունի ... բայց այնպիսի բաներ չեն որ յիմարբար բերնէս դուրս տամ... Գժբախտաբար, այո՛, աշխարհիս վրայ կը գտնուին կարգ մը չարասիրտ, նենգաւոր կնիկներ...
- Փառանձեւ. — Զիս կարգէ դուրս հետաքրքրութեան մէջ ձգեցիր... Չեմ թողուր զքեզ մինչև որ չըսես ինծի...
- Շողակար. — Ատուամձ չընէ ... Խեղք կը կտրէ՞ որ ես անխոհեմութիւն ընեմ նոյն իսկ այս օրուան մէջ՝ որ Իշխանուհւոյն ծառայութեան մէջ մտայ... Երբեք տիրոջ մը վերաբերեալ գաղտնիքները պէտք չէ դուրսն ըսել, մանաւանդ այս բանիս մէջ՝ որով ես տիրուհւոյս վստահութիւնը պէտք է վատարկիմ...

ՏԵՍԻՒ Թ.

Վարդաշի և Առաջիններէ

- Վարդաշի. — Փառանձեմ, չուտ ըրէ, Իշխանուհին գրեզ կ'ուզէ:
- Փառանձեւ. — Ճիշդ այս վայրկենիս:
- Վարդաշի. — Ճիշդ այս վայրկենիս. բանալի մը կը փնտռէ՛ չի գտներ, կ'ըսէ որ քու քովդ պիտի ըլլայ:
- Փառանձեւ. — Իրաւ է... Ինչ անյարմար գուշակութիւն:

Շողակար (Վարդուհիին). — Բայց դուն պարտէզը չէիր. ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ...

Վարդուհի. — Փախայ, որովհետև մայրս զիս ծածեւ կ'ուզէր... Կատաղաբար վրաս կու գար, բերեմն անակամներ դուրս տալով... Իսկ ես՝ որ զինքը լաւ կը ճանչնամ, անմիջապէս ոտքերուս արագութեան ապաւինեցայ և թող տուի փախայ... Սանդուղներէն վեր վազած պահուս՝ հաղիպեցայ Իշխանուհոյն, որ պատուիրեց շուտ մը զքեզ գտնեմ և իրեն զրկեմ (Փառանձեմիին)... Մէյմը տեսնէ՞ք, ի՞նչ զեղեցիկ և ճոխ հագուեր է Իշխանուհին, կարծես թէ թագուհի մ'է:

Շողակար (Փառանձեմիին). — Ուրեմն գնա՛, շուտ ըրէ:

Փառանձեմ. — Կ'երթամ, կ'երթամ. բայց կը խնդրեմ՝ դուն ալ հետս եկուր... ես ալ քեզի գաղտնիք մ'ունիմ ըսելիք...

Շողակար. — Թէ որ կ'ուզես՝ ըսէ՛, բայց մի յուտար թէ իմ բերնէս կարենաս բան մը դուրս հանել, հասկըցա՞ր... Գէթ այսօր անկարելի է... Երբոր քիչ մը հանգիստ առնեմ՝ այն ատեն կարելի է որ ըսեմ, իմացար:

Փառանձեմ. — Իմացայ, իմացայ... (Խեղճիտեմ) Գրաւ կը դնեմ՝ որ ժամ մը չանցած՝ ամէն գաղտնիք բերնէն հանել պիտի տամ... (Կը մեկնի):

ՏԵՍԻԼ Ժ.

Վարդուհի միայնակ

Վարդուհի. — Ո՛րչափ կ'ուզէի որ վայրկեան մ'առաջ երթայիս. քիչ մը վրաս գլուխս շուտ

կելու պէտք ունիմ. հոս ահաւասիկ հայելի մ'ալ կայ. նայիմ. (Կը դիտէ ինքզինքն ինչ յերկին մեջ). չէ՛, գէշ չէ... Կը կարծէի որ փախած ատենս՝ մազերս խառնափնդորած ըլլան... (Կը դիտէ ինչ յերկին) Լաւ է, շատ լաւ... Չարմանալի մէկն է մայրս. երբ խնդիրը աշխատելու և յոգնելու վրայ ըլլայ, ամէն բան Վարդուհին պիտի ընէ. և Վարդուհին կը հընազանդի իրեն, պարտքը կ'ընէ... Իսկ երբոր գուարճանալու առիթ մ'ըլլայ՝ ամբողջ ինքը կ'ուզէ ընել... Ո՛հ, ի՞նչպէս ալ վախցուց զիս. լաւ որ եղնիկի մը պէս թեթև կը վազեմ... քամին ալ ինծի չի հասնիր... (Դարձեալ կը նայի ինչ յերկին մեջ):

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

Նեկտառիկ և Վարդուհի

Նեկտառիկ (ցած ձայնով՝ ներս մտած տակ). — Վարդուհին հոս է... Ինչ անյարմար գուգաղիպութիւն:

Վարդուհի (նայի ինչ յերկին). — Կը խօսի. — Ո՛վ գիտէ, որքան ապտակներ պիտի տար՝ թէ որ զիս բռնէր... և աղէկ ալ չըփռտացընել գիտէ...

Նեկտառիկ (ցած). — Պէտք է զինքը հետաքրքրեմ... (Դարձը) Վարդուհի:

Վարդուհի. — Ո՛հ, օրիորդ... Ներէ, զքեզ չըտեսայ. զբազմ էի քիչ մը հայելիին մէջ նայելու թէ...

Նեկտառիկ. — Խեղճ միշտ զարդասիրութեան տուած ես:

Վարդուհի. — Զարդասիրութեան համար չէ, այլ հանդիսի ժամանակ քեզի պատիւ ընելու համար:

Նեկուտաբիւնե. — Լաւ ըսիր. ամէն բան կարգի՞ է. կ'ուզեմ որ կէտ ժամէ մը պատրաստ ըլլաք ամէնքդ ալ...

Վարդուհի. — Այս վայրկենիս ալ պատրաստ ենք՝ թէ որ կը հրամէք... Աւրեմն այն ունեցած տխրութիւնդ անցա՛ւ:

Նեկուտաբիւնե (գաւազիկ). — Այո՛, անցաւ:

Վարդուհի. — Հոգիդ սիրես, չըլլայ թէ մէյ մ'ալ տիրիս:

Նեկուտաբիւնե. — Զէ՛, չէ՛, ալ չեմ տիրիր... Ուստի շո՛ւտ, գնա ըսածս հաղորդէ ընկերներուդ. և ճիշդ ժամանակին պատրաստ գտնուելու համար՝ ամէնքդ ալ հիմախորնէ հաւարուեցէք նախասենեկին մէջ... Գիտե՛՞ս որն է նախասենեակը:

Վարդուհի. — Ի հարկէ, այնչափ անգամ մտեր էլեր եմ:

Նեկուտաբիւնե. — Երբոր հոս դահլիճը մտնելու վայրկեանը գայ՝ ես ձեզի նշան կ'ընեմ:

Վարդուհի. — Շատ լաւ. ուրիշ բան պէտք չէ. յարգանքներս... (խնկրկրեկ) Այս ուրախալի լուրը տալովս՝ ապահով մայրս հետս կը հաշտուի. (կ'երկ):

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

Նեկուտաբիւնե, յետոյ Զապէլ՝ շքեղաբար գարարուած

Նեկուտաբիւնե. — Այս ալ եղաւ... Բնացածն ալ կատարեմ... Ա՛խ, Աստուած գիտէ թէ ինչ

կը կրեմ ներս՝ արտաքսապէս հանգիստ կեղծելով... Գունն ալ գոցեմ (կը փակի). վայրկեան մ'ալ առանձին չեն թողուր... (Գեպի միջու դռնէ կարարով) Զապէ՛լ, եկուր, հոս եկուր, հիմայ ուրիշ մարդ չկայ... Ատա՛ջ եկուր... որչափ վախկոտ կ'երեւիս:

Զապէլ. — Բայց Նեկուտաբիւնէ՛, Աստուծո՛յ սիրոյն, կ'աղաչեմ լաւ մը մտածէ. թող որ իմ զգեստներս դարձեալ հագուիմ:

Նեկուտաբիւնե. — Ո՛հ, դարձեալ այբուբենէն չըսկըսիրք. դրած դաշինքներնուս վրայ կենանք: Ուզեցիր որ ես ուրախ-գուարթ, եռանդուն և աշխոյժ ըլլամ, և ահա ուզածիդ պէս կը տեսնես զիս... (Ինքնիկն ձեռքը սրտին դնելով) Գիտնայիր մէյ՞ը թէ հոս ինչէր կ'անցնին...

Զապէլ. — Իշխանուհին զիս այս զգեստներով տեսած ատեն՝ զարդասէր, թեթեւ, փառասէր օրիորդի մը գաղափար պիտի կազմէ վրաս:

Նեկուտաբիւնե. — Պիտի տեսնես որ ըսածներէդ և ոչ մէկը պիտի կարծէ... Շո՛ւտ ըրէ, աւելորդ խօսքերով ժամանակ չանցընենք. նստէ:

Զապէլ. — Բայց ինչո՛ւ:

Նեկուտաբիւնե. — Ահաւասիկ իմ գոհարեղէններս (դարակե մը զսևոնք կը նսակ), պէտք է որ անոնցմով զքեզ զարդարեմ:

Զապէլ. — Գոհարներդ ալ. տէ՛ր Աստուած, ինձի կը վայլեն այսպիսի թանկագին առարկաներով...

Նեկուտաբիւնե. — Այնպէս երեւակայէ թէ քուկը ըլլան... (Գաղտուկ՝ արցունքները կը սրբէ): Քեզի կ'ըսեմ, շուտ ըրէ, թող որ զարդարեմ, զիս մի՛ բարկացընի:

Զապէլ (կը նստի). — Մէյ մը խօսք տուած եղայ. հնազանդիմ:

Նեկուտաբիւնե. — Ապրի՛՞ս... Այս փողոսկրէ օսն-

տրը... նայէ՛ որչափ սիրուն ակունքներով
զարդարուած կը փայլի. (կը ցոյցնէ Զապէի,
յետոյ ակտր գլխուէ վրայ կը յարմարցընէ,
ըսելով ինքնիրեն) Առանց ուզելու՝ անար-
դար կերպով զայն գործածելու իրաւունքն ին-
ծի սեփականեր էի: (Քարձրածայն) Նայէ՛ այս
օղերս ալ, երկուքն ալ իրարու նման գեղե-
ցիկ... Այսպէս ընենք. ինծի տուր քուկին-
ներդ, առ այժմ՝ զանոնք ես կը դնեմ. (Իր
ակունքներուէ կ'անցընէ Զապէի օղերը) ...
(Իրեններն ալ Զապէիին ակունքները դրած ա-
տեն կ'ըսէ) Ատոնք ալ քեզի շատ լաւ կը յար-
մարին:

Զապէ. — Չեմ կրնար բացատրել քեզի՝ թէ
որչափ կը նեղուիմ ըրածէդ:

Նեկտառիկէ. — Քիչ մ'ատենէն ալ պիտի չնե-
ղուիս. այս քառամանակս ալ վիզդ անցը-
նեմ՝ կը լմընայ. (կ'անցընէ, յետոյ Զապէիը
նայելիին թով տանելով՝ կ'ըսէ) Նայէ՛, նայէ՛
ի՛նչ փառաւոր կերպարանք. ի՛նչպէս լաւ յար-
մարեր են քեզի զգեստներս. ճիշդ իշխանուհի
մը չե՛ս երենար. գրաւ կը դնեմ որ առջի
բերան զքեզ պիտի չճանչնան և զիս պիտի
կարծեն, ա՛յնքան իրարու նման ենք հասա-
կով ու ղէմքով:

Զապէ. — Է՛, հիմայ ի՛նչ պիտի ընեմ:

Նեկտառիկէ. — Այստեղ քիչ մը ժամանակ ին-
ծի պիտի սպասես, մինչև որ երթամ ուրիշ
բան մ'ալ ընեմ, ու դառնամ հանդէսն սկսե-
լու նշանը տամ:

Զապէ (երկչտարար). — Բայց թէ որ այդ
պահուն յանկարծ մէկն այստեղ գա՞յ...

Նեկտառիկէ. — Դուռը բանալիով զոցեր եմ,
մարդ չի կրնար ներս գալ:

Զապէ. — Բայց ես ալ չե՛մ կրնար հետդ գալ:

Նեկտառիկէ. — Չէ՛, դուն պէտք չէ որ գաս.
կ'աղաչեմ իմ ըսածիս պէս ըրէ... (Ինքնիրեն)
Այս արիւթիւնն Ատուծմէ է. (կը մեկնի):

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

Զապէի առանձին

Զապէ. — Ի՛նչ կը նշանակեն այս ամէն ըրած-
ները... բան չեմ կրնար հասկընալ... Իմ
զգացածներս ալ չեմ հասկընար. մէկ կողմա-
նէ երջանկութեան նախազգացում մը կ'ունե-
նամ, միւս կողմանէ սիրտս կը զարնէ, խոռ-
ված եմ և կը դողամ... ա՛խ, կը դողամ իմ
սիրելի Նեկտառիկէի համար... Այն իրեն
կեղծ հանդարտութիւնը, այն նամակը... որ-
չափ կ'ասկածներ մտքիս մէջ կ'արթընցնեն,
որչափ տարակոյտներ... (Դառուկէ դուռը կը
գարնեն) Ո՞վ երկինք... Արդեօք ո՞վ կրնայ ըլ-
լալ... Ի՛նչ պէտք եմ ընել հիմայ...

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

Իշխանուհի՛ դուրսէն, և Զապէի

Իշխանուհի. — Ես եմ՝ դուռը բաց, զաւակս:
Զապէ. — Վա՛յ գլխուս... Իշխանուհի՛ն է...
Ախ, սիրտս կը վկայէր ստաջուց... Ո՛ւր էր
թէ Նեկտառիկէն կանչել կարենայի... իմա-
ցընէի... (Քայլերը կ'ուղղէ դէպ ի Նեկտառի-
կէի սենեկին դուռը):

Իշխանունի. — Բաց, շուտ ըրէ, քեզի ըսելիք ունիմ:

Չապկ. — Բանամ... Աստուած իմ, ինձի օգնութեան հասիր. (կը բուսայ և դրան ետև կը մնայ):

Իշխանունի (ներս կը մտնէ՝ ամենաշքեղ հագուած). — Ո՛ւր ես. (կը դառնայ) Ի՞նչ կը տեսնեմ... Չապկ. լ... դո՛ւն այդ զգեստներով (գարնացած):

Չապկ. — Ներեցէք, Իշխանունի... (դողալով) ես... հաւտացէք... այսպէս պիտի չըլլայի...

Իշխանունի. — Մի՛ գողգողար, աղջիկս, մի՛ գողգողար... (Աչքերը սեւեռած՝ կը դիտէ Չապկը, և կ'ըսէ ինքնիրեն) Աստուած իմ, ի՞նչ է այս ունեցած սիրոյ զգացմանց խառնուրդը սրտիս մէջ... Ո՛րչափ նայիմ՝ այնքան աչքերս ինձի կարծես ըսել կ'ուզեն...

Չապկ (ինքնիրեն). — Ի՞նչ ամօթ, ի՞նչ շփոթութիւն, ախ թէ կարենայի դուրս ելթալ...

Իշխանունի (ինչոյիս վերջ). — Այս դէմքը, այս զգեստներն ու զարդերը... ինչպիսի՞ գառանցանք մը կ'ազդեն մտքիս:

Չապկ. — Եթէ կը տհաճիք, անմիջապէս կը հանեմ վրայէս...

Իշխանունի. — Տհաճի՛ր... Ախ, եթէ գիտնամ ի՞նչ թէ այս վայրկեանի ինչ կ'անցնի սրտէս... (ինքնիրեն) Ո՛վ Տէր, և ի՞նչպէս զինքը չհամարիմ... (բայտը) Մօտ եկու՛ր, Չապկ, ըսէ ինձի ո՞վ ստիպեց զքեզ այդպէս հագուելու:

Չապկ. — Տիկի՛ն...

Իշխանունի. — Նեկտառիկն, այնպէս չէ... Ատո՛նք իրեն զգեստներն են, իրեն գոհարեղէնները, և հետաքրքր...

Չապկ. — Իմ մտքին տիրութիւնը փարատելու

պէտք մը կը զգար կատակով մը... Խեղճը, այնքան վշտացած էր, այնչափ լքեալ...

Իշխանունի. — Ի՞մ աղջիկս (գարնացած):

Չապկ. — Այո՛, Նեկտառիկն:

Իշխանունի. — Տըտ՛ում, վշտացած... այս առաւօտ այնչափ ուրախ գուարթ... (մտածելով) այնքան հաճոյք կը զգար հանդէս մը պատրաստելու՝ քու զաւուստդ շնորհաւորելու համար. այնպիսի անհամբերութեամբ կ'ըստպատէր քեզի՞ որ հարագատ քրոջ մ'ալ սրտին կրնար պատիւ բերել... Ի՞նչ եղաւ ուրեմն:

Չապկ. — Չեմ գիտեր, Իշխանունի:

Իշխանունի. — Արդեօք իրեն գաղտնիք մը հաղորդեցիր:

Չապկ. — Ե՛ս, չէ՛:

Իշխանունի. — Շիտակն ըսէ՛, Չապկ (ծանրոքընկալ):

Չապկ. — Կարելի է որ իրեն յանձնած նա՛մակէս գաղտնիք մ'իմացած ըլլայ:

Իշխանունի (խառված). — Նամակ մը... նամակ մ'իրեն յանձնեցիր կ'ըսես... Ուսկի՞ց կու գար նամակը:

Չապկ (ցաւազիկ). — Իմ հանգուցեալ մօրէս:

Իշխանունի (աւելի ևս խառված). — Մարգարիտէ՛ն:

Չապկ (դողալով). — Լուսահոգին յանձներ էր նամակը պատուաւոր անձի մը...

Իշխանունի (այլայլած). — Եւ այդ ա՛նձը...

Չապկ. — Այդ անձն ալ ինձի տուաւ զայն՝ ճիշդ մեկնելու վայրկեանիս, և խտտի պատուիրեց ինձի՝ զանիկայ բնաւ ուրիշ մէկու մը ձեռքը չտալ, այլ միայն ձեռք առնելու. երբուրեցուց զիս և ըսաւ որ ինքն ալ այդ պայմանաւ ընդուներ էր մօրս ձեռքէն:

Իշխանունի. — Մե՛ծդ Աստուած, ի՞նչ կը լսեմ:

Զապիկ. — Ներեցէք թէ որ ձեզմէ գաղտուկ պահեցի. գիտէք, մեռածի մը կամքը սրբազան է: Իշխանունի. — Իսկ Նեկտառինէն ... (շխաղցիկ) այդ նամակը կարդալէն վերջը՝ տխրութեամբ մէջ ինկաւ... Նեկտառինէն գրեզ իրեն զգեստներով զարդարեց...

Զապիկ (մտախառն). — Այո՛, Նեկտառինէն: Իշխանունի. — Ո՛վ Տէր, սրբան սրանչելի առաքինութիւն... Ինչպիսի՞ր գաւակ մ'արդեօր ես պիտի... (կռ լայ):

Զապիկ. — Վայ ինծի... կու լա՞ք դուք... Իշխանունի. — Եւ շատ իրաւունք ունիմ լալու... Կատարած գրեթէ ստուգութիւն կը դառնայ... Թէ որ պարզապէս կատարած մ'ըլլար... սիրտս... (սաստիկ յռչուած) սիրտս այսօր քան բուն կերպով պիտի չբարբախէր ծոցի մէջ... Զապիկ... սիրտս գրեզ պիտի չճանչնար... Հոս եկուր, եկուր բազկաց մէջ (կը սեղմէ գիւրքը կռթրելով):

Զապիկ. — Տիկին... Իշխանունի (կը համբուրէ գիւրքը յի յռչուած). — Գէթ այս քաղցրիկ մտախաբութեամբ թող սնանիմ...

ՏԵՍԻԼ ԺԵ.

Նեկտառինէ՛, Զապիկի զգեստներն հագած և Առաջիկներն

Նեկտառինէ. — Ո՛չ, մտախաբութիւն չէ՛... Բընութիւնը չի սխալիր... Ողջագուրեցէք զինքը, ինքը միայն ձեր գգուածքին արժանի է, ինքն է ձեր աղջիկը (սեխառով):

Զապիկ. — Ե՛ս, երե՛ն աղջիկը (զարմացած): Նեկտառինէ. — Այո՛, դուն ես ճշմարիտ Նեկտառինէն... ես Վարդարիտի աղջիկն եմ: Իշխանունի (կարգի դուրս գրածուած). — Իսկ այդ զգեստներն...

Նեկտառինէ. — Ինծի միակ պատշաճ զգեստներն ատնը են.

Զապիկ. — Ա՛հ, ո՛չ, կարելի չէ... Իշխանունի. — Բայց խաբէութիւն մը չըլլա՞յ արդեօր...

Նեկտառինէ. — Ո՛չ, ո՛չ, կ'երգում որ այս է ճշմարտութիւնը... Ահա այս նամակիս մէջ կը պարունակուին եղած բոլոր նենգութիւնները... Կարգա՛ գայն, մայ՛ր իմ... (Իշխանունիին ձեռքը կռ տայ նամակը, և նեծկարգանքով կռ լայ) ներեցէք... շրթունքս վարժած ըլլալով այսօր ատրիներէ վեր զձեզ այս քաղցր անունով կոչելու...

Իշխանունի (յի յռչուած). — Նեկտառինէ՛... Նեկտառինէ. — Ես ա՛լ Նեկտառինէ չեմ. անխտով հաստատաճութեամբ կը հրաժարիմ կամովին ամէն պատիւներէ, պերճութիւններէ, բախտին շնորհած հարստութիւններէն... որոնք ա՛լ իմ չեն... բայց այսպիսի մայր մը կորսնցնել... (յաղագիկ) ահաասիկ, ահաասիկ այն հարուածը որուն չեմ կրնար դիմանալ, որ վշտացս միակ պատճառն է և սիրտս կտոր կտոր կ'ընէ ցաւերով...

Իշխանունի. — Իսկ այս արցունքներս՝ որ աղբիւրի պէս աչքերէս կը վազեն, և այս սրտի բաբախումները՝ որ գորովանաց և սիրոյ արդիւնք են, չե՞ն գուրցիք քեզի որ ես դեռ քու մայրդ եմ, և դուն միշտ իմ սիրելի Նեկտառինէս պիտի ըլլաս:

Նեկտառինէ (ուրախութեամբ յեցուած). — Աս-

տուած իմ, շնորհակալ եմ քեզի. քու գթութիւնդ է որ այս զգացմունքը կը ներշնչէ իր սրտին մէջ:

Իշխանունի. — Եկուր, եկուր դուն ալ այս բազկացո մէջ. (Կը սեղմէ զիկքը խըր կոշիկին վրայ) երբեք այս վայրկենէս աւելի զքեզ սիրելու պէտքը չեմ զգացեր:

Նեկտառիկ. — Եւ ես քու սիրոյդ ինքզինքս արժանաւոր ընելու:

Իշխանունի. — Զապէլը պիտի չժխտէ զքեզ իրեն քոյր ունենալու:

Զապէլ. — Ն՞ս ժխտեմ... մանաւանդ թէ կ'ուզեմ որ իրեն ըլլան բոլոր քու հարստութիւններդ ու տիտղոսներդ. ինքն անոնց արժանի է լիուլի... Այն նամակը իրեն միայն ծանօթ էր, կրնար ոչընչացնել զայն և հետեւաբար ա՛մէն բան իրեն պահել...

Նեկտառիկ. — Սակայն խղճմտանքի խայթով, բայց արդարութեան օրէնքներն ոտնակոխ ընելով... Մայր իմ, քու սիրալիր խնամքիդ արդիւնքն է՛ որով ես կրցայ արիանալ իմ պարտականութիւնս կատարելու, և շատ զոհ և երջանիկ եմ:

Իշխանունի. — Եւ ինձի ալ կ'իյնայ այդպիսի դիւցազնական և վեհանձն վարմունքդ վարձատրելու:

Նեկտառիկ. — Իմ վարձատրութիւնս քու սիրոյդ և այս անգին քրոջս սիրոյն մէջ կը զբաւնեմ...

ՏԵՍԻՆՎԵՐՁԻՆ

Տիկ. Գայիակ, Շուշան, Փառսևան, Վարդունի, Շողակար, դիւղացի աղջիկները և Առաջիկներն:

Անկերը (միասին ներս մտնելով կը շրջապատեն Զապէլն ու Նեկտառիկէն՝ ըսելով). — Նաև մեր սրտերուն մէջ:

Գայիակ. — Այո, ազնիւ Նեկտառինէ, մեր ամենուս սրտերուն մէջ:

Իշխանունի. — Ի՞նչպէս... դուք գիտէք ուրեմն...

Շուշան. — Ի հարկէ. դիտեցինք, մեր աչքերով տեսնք այս քովի սենեկէն...

Շողակար. — Եւ արցունք թափեցինք...

Շուշան. — Բայց արդիւնքն իմս է. ի՞նչ կը կարծէք... (Նեկտառիկի) Հոս կու գայի իմացնելու քեզի՛ թէ հանդէսը պատրաստ էր... երբ խօսելնիդ լսեցի և ամէն բան հասկըցայ... ցատքերով հասայ նախասենեակը և գոչեցի. «Նորութիւն, նորութիւն... ամենամեծ նորութիւն... եկէք դուք ալ տեսք, տըլումարներ, թէ գուշակած էի թէ չէ... Նեկտառինէն ալ Նեկտառինէ չէ... Իշխանունիին ալ անոր մայրը չէ... ամէն բան Զապէլն է... Մարգարիտը խարդախութիւն ըրած է... բայց ի՞նչ անպիտան մէկն եղած է այդ Մարգարիտը...»:

Նեկտառիկ. — Շուշան... չեմ ուզեր որ իմ առջեւ անոր յիշատակն անարգուի:

Իշխանունի. — Շատ խօսողը՝ շատ անգամ յիմարաբար կը խօսի:

- Շուշան. — Բայց, Իշխանուհի, միթէ...
 Շողակար. — Լեզուդ քեզի քաշէ անգամ մը:
 Այտուեսի. — Լուս կեցիր:
 Հախիսի. — Բսածդ պատշաճ բան չէ:
 Վարդուհի. — Մարգարիտը իրեն մայրն եղած է, և մօր մը վրայ զաւակին առջեւ զէջ չի խօսուիր:
 Փառաւնձեւ. — Խեղճ Նեկտառինէ:
 Պայծառ. — Այդպէս վիրաւորանք մը պէտք չէր տալ իր ազնիւ սրտին:
 Ելանեակ. — Միշտ բարերար եղած է մեզի:
 Լուսիկ. — Ծանր մեղք մ'է իրեն վիշտ պատճառելը:
 Շուշան. — Նաև Լուսիկն ալ կը տհաճի... ա՛մէնքդ ալ ինծի դէմ կ'ըլլէք... բայց մի կարծէք թէ ես... Նաև ես ալ կը կարեկցիմ... Խեղճը, վայրկենի մը մէջ ամէն բան կորսնցնել...
 Զապիկ. — Իրեն առաքինութեամբն է որ այս մեծ գաղտնիքն յայտնուեցաւ:
 Գայիսի. — Ինքն լեղաւ որ իրեն յօժարութեամբ ուզեց եղած նենգութիւնը մէջտեղ հանել:
 Իշխանուհի. — Եւ ինքնակամ իր զգեստներէն ու զարդարանքներէն մերկացաւ:
 Շուշան. — Լաւ ուրեմն, Նեկտառինէ, մի վըռտանար, ուրախ եղիր, ես հոս կեցեր եմ... արդէն մեծ յարմարութիւն ունիս դուռմներու բանջարներ մշակելու...
 Իշխանուհի. — Ես քեզի խորհուրդ կու տամ մանաւանդ որ դուն զինքը մեծարես միշտ իբրև քու տիրուհիդ... Նեկտառինէն ալ իմ զաւակս պիտի մնայ, և Զապէլի հետ պիտի ժառանգէ իմ սէրս, իմ տիրադոսներս և հարստութիւններս...

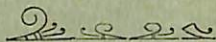
- Աւեկերը (միտրերան). — Կեցցէ, կեցցէ՛ Իշխանուհին... (Գեղջուկ արջիկները մեզակական ծռուկներ կ'ընեն Շուշանի):
 Շուշան. — Բայց ինչո՞ւ այդպէս կը ծռուրուկէք երեսնիդ ինծի դէմ... Կարծէք թէ ես ալ հաճոյք չեմ՞ զգար... Այս կերպով Նեկտառինէն մեզի բարեխնէր ընելէ պիտի չզաղորի... (Ինքն իրեն Արդէն միտէն մեծ բան մը չի յուսացուիր):
 Իշխանուհի. — Ինչպէս մինչև հիմայ՝ տակէց վերջ ալ պէտք եղած միջոցները պիտի տամ իրեն՝ կարօտներուն բարեբարելու...
 Աւեկերը. — Կեցցէ, կեցցէ՛ Իշխանուհին:
 Իշխանուհի. — Գուք ալ իրեն առաքինութեանց հետեցէք, և մանաւանդ հիանալի արդարասիրութեան, որով կրցաւ արիանալ՝ յաղթելու փառասիրութեան բոլոր փորձութիւններուն, և իմ զաւակս ինծի դարձընելու... և կ'ուզեմ որ ձեր պատրաստած պարահանդէսը կատարէք հոս՝ պատուելու համար իրեն վսեմ արդարասիրութիւնը... (Ար սկսի պարը, ուրուն վերջանալուց վայրկեանէն՝ պարաւորներն մէյնիկ ծարիկաբանց՝ ձեռքերն ինչ, գոյգ գոյգ կանցնին Նեկտառինի և Զապէլի առջեւ, և իշխանուհի ինչի մէյնիկ փունց կը նուշիւրեն, և յետոյ աւեկերն ալ Իշխանուհիէն չորս կողմը խուզի մը կը կազմեն, և վարագոյրը կը փակուի):

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0361950

58.841

Գինն է՝ ֆռ. 0,50

